

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı

Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**COVID 19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN UZAKTAN
EĞİTİME ULAŞABİLME DURUMLARININ İNCELENMESİ**

Ümmühan KILIÇ
ORCID: 0000-0002-1479-5890

Danışman
Prof. Dr. İsa KORKMAZ
ORCID: 0000-0002-6647-1812

Konya – 2022

ÖN SÖZ

Yapılan bu araştırmada, uzaktan eğitim ve hibrit eğitim kavramları incelenmiş, covid 19 pandemisi sürecinde ilkokul öğrencilerinin bu eğitim uygulamalarından yararlanma düzeyleri ve uzaktan eğitime yönelik görüşleri araştırılmıştır.

Eğitim sürecimde bilgi, tecrübe ve hoşgörüsüyle bana her zaman yardımcı olan, yol gösteren ve destek olan değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. İsa KORKMAZ'a, değerlendirmeleri ve katkılarından dolayı değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ ve Sayın Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN'e, eğitim aldığım tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Beni destekleyip yanımda olan aileme ve araştırmamı gerçekleştirmeme yardımcı olan ilkokul öğrencilerine gönülden teşekkür ederim.

Ümmühan KILIÇ

Temmuz 2022

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLO LİSTESİ	vii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	viii
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	ix
KISALTMALAR.....	x
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	4
1.2 Problem Cümlesi.....	5
1.3 Alt Problemler.....	5
1.4 Araştırmanın Amacı	6
1.5 Araştırmanın Önemi.....	6
1.6 Varsayımlar	7
1.7 Sınırlılıklar	7
1.8 Tanımlar	7
2. KURAMSAL YAPI.....	8
2.1 Eğitim.....	8
2.2 Uzaktan Eğitim.....	9
2.2.1 Uzaktan eğitim materyalleri	11
2.2.2 Uzaktan eğitim modelleri	11
2.2.3 Uzaktan eğitimin önemi	12
2.2.4 Uzaktan eğitimin amaçları	12
2.2.5 Uzaktan eğitimin avantajları	13
2.2.6 Uzaktan eğitimin dezavantajları.....	13
2.3 Geleneksel ve Uzaktan Eğitimin Karşılaştırılması	14
2.4 Dünya’da Uzaktan Eğitimin Gelişimi	15
2.5 Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Gelişimi	17
2.6 Küresel Salgın Döneminde Uzaktan Eğitim	23
2.7 Uzaktan Eğitim İle İlgili Yapılan Çalışmalar.....	26
2.8 Hibrit Eğitim	33
2.8.1 Hibrit eğitimin avantajları	34
2.8.2 Hibrit eğitimin dezavantajları	34
2.8.3 Hibrit eğitimin tarihi	35
2.8.4 Küresel salgın döneminde hibrit eğitim	35

2.9 Hibrit eğitim ile ilgili yapılan çalışmalar:	36
3. YÖNTEM.....	41
3.1 Araştırmanın Modeli	41
3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu	41
3.3 Veri Toplama Araçları	41
3.4 Verilerin Toplanması	42
3.5 Verilerin Çözümlemesi	42
4. BULGULAR	44
4.1 Katılımcıların Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Bilgisine Yönelik Bulgular.....	44
4.2 Katılımcıların Kardeş Sayısı ve Ailede Okula Giden Çocuk Sayısına İlişkin Bulgular.....	44
4.3 Katılımcıların Uzaktan Eğitime Katılabilmek İçin Evinde Bilgisayar Bulunma Durumuna Yönelik Bulgular.....	46
4.4 Katılımcıların Uzaktan Eğitime Katılabilmek İçin Evinde Tablet Bulunma Durumuna Yönelik Bulgular.....	46
4.5 Katılımcıların Uzaktan Eğitime Katılabilmek İçin Evinde Yeterli İnternet Bulunma Durumuna Yönelik Bulgular	47
4.6 Katılımcıların Uzaktan Eğitime Katılabilmek İçin İnternete Erişim Yollarına Yönelik Bulgular.....	48
4.7 Katılımcıların Öğretmenlerinin Yaptığı Canlı Derslere Katılma Durumuna Yönelik Bulgular.....	49
4.8 Katılımcıların Canlı Derslere Katılımda Kullandıkları Cihazlara Yönelik Bulgular.....	51
4.9 Katılımcıların Canlı Derslere Katılımda Yaşadıkları Problemlere Yönelik Bulgular.....	52
4.10 Katılımcıların Öğretmenleri ile Yaptığı Canlı Derslerin Etkili Bulunmasına Yönelik Bulgular.....	54
4.11 Katılımcıların Canlı Derslerdeki İletişim Durumlarına Yönelik Bulgular	56
4.12 Katılımcıların Evinde Televizyonun ve EBA TV Kanallarının Bulunma Durumuna Yönelik Bulgular.....	56
4.13 Katılımcıların EBA TV İlkokul Kanalında Yapılan Ders Yayınlarını İzleme Durumuna Yönelik Bulgular.....	57
4.14 Katılımcıların EBA TV İlkokul Kanalında En Fazla İzledikleri Derslere Yönelik Bulgular.....	58
4.15 Katılımcıların EBA TV İlkokul Kanalındaki Dersleri Etkili Bulmasına Yönelik Bulgular.....	59
4.16 Katılımcıların EBA İnternet Adresini Kullanma Durumuna Yönelik Bulgular	60
4.17 Katılımcıların EBA İnternet Adresinden Faydalanma Durumlarına Yönelik Bulgular.....	60
4.18 Katılımcıların Uzaktan Eğitim Hakkındaki Olumlu Düşüncelerine Yönelik Bulgular.....	62
4.19 Katılımcıların Uzaktan Eğitim Hakkındaki Olumsuz Düşüncelerine Yönelik Bulgular.....	64

4.20 Katılımcıların Uzaktan Eğitimin Daha Güzel ve Faydalı Olması İçin Önerilerine Yönelik Bulgular.....	66
4.21 Katılımcıların Seçme Hakkı Olması Durumunda Yüz Yüze Eğitim, Uzaktan Eğitim ve Hibrit Eğitim Sistemlerinden Birini Seçme Durumuna Yönelik Bulgular	68
4.22 Katılımcıların Yüz Yüze Eğitim, Uzaktan Eğitim ve Hibrit Eğitim Sistemlerinden Birini Seçme Nedenine Yönelik Bulgular.....	68
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	71
5.1 Sonuç ve Tartışma.....	71
5.1.1 Katılımcıların kardeş sayısı ve ailede okula giden öğrenci sayısına yönelik sonuç ve tartışma.....	71
5.1.2 Katılımcıların uzaktan eğitime katılabilmek için evinde bilgisayar bulunma durumuna yönelik sonuç ve tartışma.....	72
5.1.3 Katılımcıların uzaktan eğitime katılabilmek için evinde tablet bulunma durumuna yönelik sonuç ve tartışma.....	72
5.1.4 Katılımcıların uzaktan eğitime katılabilmek için evinde internet bulunma durumuna yönelik sonuç ve tartışma.....	73
5.1.5 Katılımcıların uzaktan eğitime katılabilmek için internete erişim yollarına yönelik sonuç ve tartışma.....	73
5.1.6 Katılımcıların öğretmenlerinin yaptığı canlı derslere katılma durumuna yönelik sonuç ve tartışma.....	74
5.1.7 Katılımcıların canlı derslere katılımda kullandığı cihazlara yönelik sonuç ve tartışma.....	74
5.1.8 Katılımcıların canlı derslere katılımda yaşadıkları problemlere yönelik sonuç ve tartışma	75
5.1.9 Katılımcıların öğretmenleri ile yaptığı canlı derslerin etkili bulunmasına yönelik sonuç ve tartışma.....	76
5.1.10 Katılımcıların canlı derslerdeki iletişim durumlarına yönelik sonuç ve tartışma.....	76
5.1.11 Katılımcıların evinde televizyonun ve EBA TV kanallarının bulunma durumuna yönelik sonuç ve tartışma.....	77
5.1.12 Katılımcıların EBA TV ilkökul kanalında yapılan ders yayınlarını izleme durumuna yönelik sonuç ve tartışma.....	77
5.1.13 Katılımcıların EBA TV ilkökul kanalında en fazla izledikleri derslere yönelik sonuç ve tartışma.....	78
5.1.14 Katılımcıların EBA TV ilkökul kanalındaki dersleri etkili bulmasına yönelik sonuç ve tartışma.....	78
5.1.15 Katılımcıların EBA internet adresini kullanma durumuna yönelik sonuç ve tartışma.....	79
5.1.16 Katılımcıların EBA internet adresinden faydalanma durumlarına yönelik sonuç ve tartışma.....	79
5.1.17 Katılımcıların uzaktan eğitim hakkındaki olumlu düşüncelerine yönelik sonuç ve tartışma.....	80
5.1.18 Katılımcıların uzaktan eğitim hakkındaki olumsuz düşüncelerine yönelik sonuç ve tartışma.....	80

5.1.19 Katılımcıların uzaktan eğitimin daha güzel ve faydalı olması için önerilerine yönelik sonuç ve tartışma.....	81
5.1.20 Katılımcıların seçme hakkı olması durumunda yüz yüze eğitim, uzaktan eğitim ve hibrit eğitim sistemlerinden birini seçme durumuna yönelik sonuç ve tartışma.....	82
5.1.21 Katılımcıların seçme hakkı olması durumunda yüz yüze eğitim, uzaktan eğitim ve hibrit eğitim sistemlerinden birini seçme nedenine yönelik sonuç ve tartışma.....	83
5.2 Öneriler	84
KAYNAKLAR.....	85
EKLER.....	102

TABLO LİSTESİ

Tablo 2. 1. Dünya’da Uzaktan Eğitimin Dönem ve Evreleri.....	16
Tablo 2. 2. Dünyadaki bazı uzaktan eğitim uygulamaları ve tarihleri.....	17
Tablo 2. 3. Türkiye’de uzaktan eğitimin dönem ve evreleri.....	19
Tablo 2. 4. Türkiye’de uzaktan eğitimin gelişimi.....	21
Tablo 4. 1. Örneklem grubu sınıf düzeyi ve cinsiyet bilgisi.....	44
Tablo 4. 2. Öğrencilerin kardeş sayısı ve ailede okula giden çocuk sayısı bilgileri. ...	44
Tablo 4. 3. Bilgisayar bulunma durumu.	46
Tablo 4. 4. Tablet bulunma durumu.	46
Tablo 4. 5. Evde yeterli internet bulunma durumu.	48
Tablo 4. 6. İnternete erişim yolları.	48
Tablo 4. 7. Canlı derslere katılabilme durumu.	50
Tablo 4. 8. Canlı derslere katılımında kullanılan cihazlar.	51
Tablo 4. 9. Canlı derslere katılımında karşılaşılan sorunlar.	52
Tablo 4. 10. Canlı derslerin etkili bulunmasına yönelik görüşler.....	55
Tablo 4. 11. Canlı derslerde iletişim durumu.	56
Tablo 4. 12. Evde televizyonun ve EBA TV kanallarının bulunma durumu.....	57
Tablo 4. 13. EBA TV ilkokul kanallarının izlenme durumu.	57
Tablo 4. 14. EBA TV ilkokul kanalında en fazla izlenen dersler.....	58
Tablo 4. 15. EBA TV ilkokul kanallarındaki derslerin etkili bulunma durumu.....	59
Tablo 4. 16. www.eba.gov.tr adresini kullanma durumu.	60
Tablo 4. 17. www.eba.gov.tr adresinden faydalanma durumu.	61
Tablo 4. 18. Uzaktan eğitim hakkında olumlu düşünceler.	62
Tablo 4. 19. Uzaktan eğitim hakkında olumsuz düşünceler.	64
Tablo 4. 20. Uzaktan eğitime ilişkin öneriler.	66
Tablo 4. 21. Öğrencilerin yüz yüze, uzaktan ve hibrit eğitimden birini tercihi.....	68
Tablo 4. 22. Öğrencilerin yüz yüze, uzaktan ve hibrit eğitimden birini tercih nedeni.68	

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Covid 19 Pandemisi Sürecinde İlkokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Ulaşabilme Durumlarının İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **107** sayfalık kısmına ilişkin, 19/07/2022 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%21** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

19/07/2022

Ümmühan KILIÇ

Prof. Dr. İsa KORKMAZ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

19/07/2022

Ümmühan KILIÇ

KISALTMALAR

EBA: Eğitim Bilişim Ağı

MEBBİS: Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

COVID 19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN UZAKTAN EĞİTİME ULAŞABİLME DURUMLARININ İNCELENMESİ

Ümmühan KILIÇ

Bu araştırmada, “uzaktan eğitim” ve “hibrit eğitim” kavramlarını incelemek, covid-19 pandemisi sürecinde ilkokul öğrencilerinin uzaktan eğitim uygulamalarından yararlanma düzeylerini ve uzaktan eğitime yönelik görüşlerini araştırmak amaçlanmıştır. Araştırmada, karma araştırma yöntemine uygun olarak yakınsayan paralel desen kullanılmıştır. Araştırmanın modeli betimsel taramadır. Araştırmanın çalışma grubu, Şanlıurfa ili Siverek ilçesi Selçuk İlkokulunda 2021-2022 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 100 ilkokul öğrencisinden oluşmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış anket kullanılarak yüz yüze yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde eş zamanlı veri analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; görüşmeye katılan öğrencilerin çoğunun okula giden kardeşlerinin bulunduğu, çoğu öğrenci dört kardeş olduğu ve aile içerisinde okula gitmekte olan kardeş sayısının genellikle üç kişi olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sadece %17’sinin evinde bilgisayar bulunduğu ve yarısının tabletinin olduğu, sadece %52’sinin evinde uzaktan eğitime katılabilmek için yeterli internet bulunduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerin yarısından fazlasının canlı derslere düzenli katılabildiği, yarısının aile bireylerinin mobil internetini kullandığı, yarısından fazlasının cihaz olarak annesinin telefonunu kullandığı anlaşılmıştır. Öğrencilerin canlı derslere katılırken altyapı ve internet sorunları, teknik sorunlar, cihaz sorunları, uygulama ve bireyden kaynaklı sorunlar yaşadığı görülmüştür. Öğrencilerin çoğunun canlı dersleri faydalı bulduğu, öğrenmelerine katkı sağladığı ve canlı derste söz alıp derse katılabildiğini belirttiği görülmüştür. Öğrencilerin tamamının evinde televizyon olduğu ancak bir kısmında EBA TV kanallarının bulunmadığı anlaşılmıştır. Öğrencilerin yarısından fazlasının EBA TV kanallarını düzenli izlediği, çoğunun buradaki derslerin öğrenmelerine katkı sağladığını belirttiği ve EBA TV’de en fazla takip edilen dersin Matematik dersi olduğu görülmüştür. EBA platformunun ise öğrencilerin çoğu tarafından kullanıldığı ve EBA’dan en fazla canlı derse katılmak için faydalandığı anlaşılmıştır. Uzaktan eğitime dair en fazla belirtilen olumlu düşünceler uzaktan eğitimin güzel, eğlenceli olduğu ve derslerin devamlılığını sağladığına yönelik olmuştur. Belirtilen olumsuz düşünceler ise uzaktan eğitimde yaşanan sorunlara yöneliktir. Öğrenciler genellikle sorunların giderilmesine yönelik önerilerde bulunmuştur. Öğrencilerin okula karşı olumlu düşünceleri ve uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar nedeniyle yarısından fazlasının yüz yüze eğitimi, bazı öğrencilerin de canlı derslere karşı olumlu düşünceleri nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiği görülmüştür. Ayrıca bir kısım öğrenci ise hem uzaktan eğitimi hem de yüz yüze eğitimi faydalı ve güzel bularak hibrit eğitimi tercih etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, uzaktan eğitim, hibrit eğitim, ilkokul öğrencileri.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Basic Education
Primary Education Program
Master Thesis

A STUDY ON ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS' ACCESSIBILITY TO DISTANCE LEARNING DURING COVID 19 PANDEMY

Ümmühan KILIÇ

In this research, it is aimed to examine the concepts of "distance education" and "hybrid education", to investigate the levels of benefiting from distance education applications of primary school students during the covid-19 pandemic and their views on distance education. In the study, convergent parallel design was used in accordance with the mixed research method. The model of the research is descriptive screening. The study group of the study consists of 100 primary school students studying in Selçuk Primary School in Siverek district of Şanlıurfa province in the 2021-2022 academic year. The data were collected through face-to-face interviews using a semi-structured questionnaire created by the researcher. Simultaneous data analysis was used to analyze the research data. As a result of the research; It was observed that most of the students who participated in the interview had siblings who went to school, most of the students had four siblings, and the number of siblings going to school in the family was usually three. It was found that only 17% of the students had a computer at home and half had a tablet, and only 52% had enough internet at home to participate in distance education. It was understood that more than half of the students could attend live classes regularly, half of them used the mobile internet of their family members, and more than half of them used their mother's phone as a device. It has been observed that students have infrastructure and internet problems, technical problems, device problems, application and individual problems while participating in live classes. It has been observed that most of the students find the live lessons useful, contribute to their learning and say that they can speak in the live lesson and participate in the lesson. It was understood that all of the students had a television at home, but some of them did not have EBA TV channels. It was seen that more than half of the students regularly watched EBA TV channels, most of them stated that the courses here contributed to their learning, and the most followed course on EBA TV was the Mathematics course. It is understood that the EBA platform is used by most of the students and EBA is mostly used to attend live classes. The most positive thoughts about distance education were that distance education is beautiful, fun and ensures the continuity of the courses. The negative thoughts mentioned are directed to the problems experienced in distance education. Students often made suggestions for troubleshooting problems. It has been seen that more than half of the students prefer face-to-face education due to their positive thoughts towards the school and the problems experienced in distance education, and some students prefer distance education due to their positive thoughts towards live lessons. In addition, some students preferred hybrid education by finding both distance education and face-to-face education useful and beautiful.

Keywords: Covid 19, distance learning, hybrid education, primary school students.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Eğitim, bireyin var oluşundan hayatının sonuna kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreç içerisinde bireye çeşitli bilgi, beceri ve davranışlar kazandırılır. Birey bu süreçte hem okulda hem de okul haricinde içinde bulunduğu çevrede bir öğrenme sürecinde olur. Aldığı eğitimler ve edindiği bilgiler sayesinde gelişen birey aynı zamanda içinde bulunduğu toplumu da geliştirmektedir. Gerek kişisel gelişimi sağlaması gerekse topluma katkılar sunması sebebiyle eğitim tarihin her döneminde önemli olmuştur. İşman'a (2011) göre, eğitim bir toplumu etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Bu sebeple, eğitim sistemleri yatırım yapılması gereken, çağın getirilerine yönelik geliştirilmesi ve yenilenmesi gereken alanlardır.

Geçmiş yıllardan günümüze eğitim sürecinde süreklilik esas alınmış olsa da insanlar zaman zaman çeşitli sebeplerle eğitimlerine ara vermek durumunda kalmışlardır. Kimi zaman savaşlar ve göçler kimi zaman doğal afetler, kimi zaman da hastalıklar nedeniyle eğitimde duraksamalar yaşanmıştır. Çeşitli sebeplerle okula gidemeyen ve eğitimini tamamlayamayan bireylerin eğitimde eksiklerini kapatmasında da zorluklar oluşmaktadır. Zorunlu sebeplerle eğitime ara verilmesine ülkelerin hazırlıksız yakalanması ve kişisel imkanların da yetersizliği hem bireylerin hem de toplumun gelişimini, ülke kalkınmasını oldukça etkilemektedir. Bu gibi durumlarda özellikle çocuklar yetişkinler kadar bilgi ve tecrübeye sahip olmadıklarından eğitimlerinde aksamalar daha fazla olmakta ve çocukların mevcut eğitim sisteminden farklı bir sisteme geçişinde adaptasyon sorunları yaşanmaktadır. Bu sebeple çeşitli acil durumlarda eğitimin devamlılığının sağlanabilmesi için uzaktan eğitim sistemlerinin keşfedilmesi gerektiği belirtilmektedir(Yamamoto ve Altun, 2020).

Sürekli ilerleyen bilim sayesinde gelişen teknolojiyi takip eden dünyanın yaşam tarzı ile birlikte ihtiyaçları da değişmiştir. Bu ihtiyaçları karşılayabilmek için başlayan yolculukta eğitim uygulamalarında da dönem dönem farklı teknolojik yeniliklere yer verilmiştir. Geçmiş yıllarda insanlar gelişmiş şehir merkezlerinde bulunan eğitim kurumlarından eğitim alabilmek için yaşadığı yerden çok uzak mesafelere gitmek zorunda kalmaktaydı. Bununla birlikte zamanla gazete, dergi, kitaplar, video gibi araçlar kullanılarak eğitimde kolaylaştırıcı ve gelişmiş farklı destek uygulamalara gidilmiştir. Günümüzde ise, sahip olunan teknolojinin getirisi ile en ücra yerleşim yerindeki bireylere dahi çok daha kolay bir şekilde ve istenilen zamanda eğitim ulaştırılabilmektedir. 1985 yılından beri hayatımıza giren internet ile birlikte

dünyanın bir ucundan diğer ucuna insanlar birbirleriyle daha kolay iletişim ve paylaşımda bulunabilmektedir. Farklı coğrafyalardaki insanları ortak bir noktada birleştiren teknoloji sayesinde birçok alanda fırsat eşitliği de sağlanmaktadır. Bu kapsamda en önemli konulardan biri de eğitimidir. Eğitim adına geliştirilen uygulamalar da çağa ayak uydurabilmek için devamlı bir gelişim halindedir. Yapılan eğitimlerin daha kaliteli verilebilmesi, her yaştan bireyin ihtiyacı olan bilgi ve eğitime daha kolay ve hızlı ulaşılabilmesi, her ülkenin farklı imkanlara sahip olması gibi sebeplerden dolayı uzaktan eğitim modüllerine de oldukça yatırım yapılmaktadır. Geliştirilen uygulamalar sayesinde verilen eğitimler kimi zaman hizmet içi eğitim, kimi zaman açık öğretim gibi farklı isimlerle karşımıza çıksa da bu uygulamalar bireylere genel olarak uzaktan eğitim sistemi kapsamında verilmektedir.

Bireylerin gelişimi ve ülkelerin kalkınmasında 21.yüzyılın gereksinimleri doğrultusunda daha etkili bir eğitim sunabilmek ve sorunlara çözüm getirebilmek için yeni adımlar atılmıştır. Teknolojinin imkanları eğitimde kullanılarak fiziksel mekana bağlı olmadan kişilerin kendilerine uygun zaman içerisinde ve istedikleri yerde, istedikleri alanda daha az masrafla eğitim alma olanağına sahip olması ve öğrenmeyi hayat boyu mümkün kılması için uzaktan eğitim teknolojilerinden en üst seviyede yararlanma yoluna gidilmiştir. Türkiye’de çeşitli nedenlerle eğitimde farklı imkanlara sahip öğrencilerin her birinin eşit öğrenme fırsatına kavuşması ve öğrenmenin sınıf dışında da gerçekleşmesi amacıyla eğitim ve öğretimde teknoloji kullanımına dair ciddi altyapı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Günlük hayatla bağlantılı olarak geliştirilen dijital içerikler sayesinde öğrenme okul dışında da gerçekleşebilmektedir (MEB, 2018). Bu kapsamda geliştirilen bir genel ağ olan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve EBA TV kanalları, içeriğindeki ders videoları, dokümanlar, sunum ve diğer içerikleri ile uzaktan eğitim yeterliliklerine sahip bir öğretim ortamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrenciler, EBA ve EBA TV üzerinden izledikleri dersler, videolar, dokümanlar sayesinde okul ortamının dışında da yeni bilgiler öğrenebilmekte, hem ders tekrarı yapabilmekte hem de konuya dair eksik olan bilgilerini tamamlayabilmektedirler (Tüysüz ve Çümen, 2016). Öğrenciler ile birlikte öğretmenler de EBA’dan faydalanabilmekte, içerik paylaşımında bulunabilmektedir. Görsel, işitsel ve yazılı materyallerin bir arada toplandığı bir sistemdir (D. Demir, Özdiñ ve Ünal, 2018, s. 409). EBA, öğrencilerin çeşitli sebeplerle okula devam edememesine karşılık eğitimlerinin devam edebilmesi amacıyla geliştirilmiş içeriğinde yer alan video, doküman ve çeşitli etkinliklerle öğrencilerin ders eksikliklerini gidermelerini ve konuları pekiştirebilmelerini sağlamaktadır (Tüysüz ve Çümen, 2016). Eğitime bu kadar çok emek verilip yatırım yapılırken çeşitli sebeplerle aksayan eğitim hizmetlerinin sürekliliğini

sağlamada, mevcut sorunlar dışında tüm dünyanın etkilendiği olağanüstü durumlarla karşılaşıldığında ise daha önceden yapılan yatırımlar ön plana çıkmaktadır. Günümüzde, küresel salgın nedeni ile okullar kapatılma sürecinden geçerken çeşitli uygulamalar üzerinden eğitim faaliyetleri devam ettirilmiştir. Bu süreçte 23 Mart 2020 tarihinden itibaren uzaktan eğitim kapsamında ilkokul, ortaokul ve lise öğrencileri için EBA Platformu ve EBA TV üzerinden ilgili dersler anlatılmaktadır. 2011 yılında yayına giren EBA'nın uzaktan eğitim ihtiyaçları kapsamında içerik, görsel, materyal, ders sunumları ve diğer özellikleri ile daha da geliştirildiği anlaşılmaktadır. EBA'nın, 2016 yılında çıkan mobil uygulaması ile kullanıcıların bilgisayar dışında da kolaylıkla erişim sağlayabileceği bir eğitim aracı olarak eğitim öğretim faaliyetlerine daha gelişmiş bir şekilde devam edilebilme imkanı sağladığı görülmektedir.

Küresel salgın sürecinden geçen dünyada gerçekleştirilen altyapı çalışmaları sayesinde eğitimde süreklilik sağlanmaya çalışılmıştır. Türkiye'de 2020 yılı Mart ayı itibarıyla tüm eğitim kademelerinde uzaktan eğitime geçilerek internet ve televizyon kanalları aracılığıyla eğitim devam etmiştir. 2020-2021 eğitim öğretim yılında ise seyreltilmiş ve kademeli bir şekilde yüz yüze eğitime geçilmiş ve hem uzaktan eğitim hem de yüz yüze eğitim yapılarak hibrit bir eğitim modeli uygulanmıştır. Ancak artan vakalar nedeniyle zaman zaman yeniden uzaktan eğitime geçiş yapılmak durumunda kalınmıştır (Çizmecı ve Köse, 2021, s. 127). 2021-2022 eğitim öğretim yılında ise gerekli tedbirler alınarak 1 Eylül itibarıyla okul öncesi ve ilkokul 1.sınıf öğrencileri için başlayan uyum haftasının ardından 6 Eylül itibarıyla tam zamanlı yüz yüze eğitime başlanmıştır (MEB, 2021).

Pandemi, eğitim dünyasında özellikle öğrenciler başta olmak üzere öğretmenler, veliler ve yöneticileri de etkilemiştir. Süreç içerisinde öğrenme kayıpları çoğalmış ve okul ortamının kattığı etkileşimlerde azalma yaşanmıştır (Işık ve Bahat, 2021). Bunların yanında, uzaktan eğitimde öğrenci ile birebir ilgilenilememesi, çocukların sürekli ekran başında olması, akran iletişiminin kopması, ders saatleri nedeniyle gelişim alanlarının olumsuz etkilenmesi, cihaz sorunları ve internetin olmaması gibi sorunların yaşandığı ve öğrenciler arası fırsat eşitsizliklerinin de bulunduğu tespit edilmiştir (Kılınç, Afacan, ve Uzunpınar, 2021, s. 122). Pandemi nedeniyle aksayan eğitimde sorunlara çözüm olarak getirilen uzaktan eğitim ve hibrit eğitim süreçlerinde her bireyin eğitimden eşit imkanlarla faydalanmasının sağlanabilmesi yani fırsat eşitliği oluşturulabilmesi için çeşitli çalışmalar yapıldığı ancak hem yeni sorunların beraberinde geldiği hem de her öğrenciye tam anlamıyla ulaşamadığı, bu sebeple bazı zorlukların yaşanmasının da kaçınılmaz olduğu görülmektedir.

1.1 Problem Durumu

Dünya üzerinde geçmişten günümüze eğitim ve diğer alanlarda sorun oluşturan birçok engel ortaya çıkmıştır. Savaşlar, göçler, hastalıklar bunlardan bazılarıdır. Büyük çaplı etkiye yol açabilen bu engellerden salgın hastalıklar göz önünde bulundurulduğunda zaman zaman özellikle eğitimde aksamaların yaşandığı bilinmektedir. Günümüzde 2019 yılı sonlarında ortaya çıktığı bilinen covid-19 nedeniyle dünya çapında birçok alanın önemli ölçüde etkilendiği görülmüştür. Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2020) verilerine göre, 31 Aralık 2019 tarihinde Çin'in Hubei Eyaletine bağlı Wuhan şehrinde tespit edildiği bildirilen covid-19 hızlı bir şekilde ve kısa sürede dünyaya yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü, hızlı bir şekilde yayılması ve etki altına alması ile endişe oluşturan bu virüsü 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak duyurmuştur. Süreç içerisinde hastalığın bulaşma riskinin azaltılması için sokağa çıkma yasakları getirilmiş, mümkün olduğunca esnek veya evden çalışma uygulanmıştır. İnsanların sosyal mesafeyi koruması için önlemler alınmış, bilgilendirmeler yapılmıştır. Tüm dünyada etkili olan covid-19 pandemisi birçok alanda çalışmalarını sekteye uğrattığı gibi eğitim alanında da yüz yüze yapılan uygulamaları sekteye uğratmış eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bizleri zorunlu bir arayışa yönlendirmiştir. Böylelikle uzaktan eğitim olarak adlandırılan, öğreten ve öğrenenin farklı ortamlarda bulunması ile gerçekleştirilen eğitim uygulamasına ağırlık verilmiştir. Ancak uzaktan eğitim uygulamalarından faydalanabilmek için ihtiyaç duyulan bilgisayar, tablet gibi cihazlara ve internete erişim konusunda sıkıntıların olduğu görülmüştür. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO, 2020a) verilerine göre, covid-19 pandemisi nedeniyle uzaktan eğitime geçilmesi ile dijital bir bölünme yaşandığı, dünya genelindeki öğrencilerin yarısının bir bilgisayara erişim imkanı olmadığı ve %43'ünün evinde herhangi bir internet erişiminin bulunmadığı, özellikle dezavantajlı ülkelerde uzaktan eğitim uygulamalarına erişimde eşitsizliklerin daha çok yaşandığı görülmüştür. Pandemi nedeniyle okulları kapatılan 191 ülkede, küresel olarak en az 1,5 milyar öğrenci ile 63 milyon ilköğretim ve ortaokul öğretmeninin etkilendiği belirlenmiştir. Türkiye'de, pandeminin eğitimde olumsuz etkilerine karşın eğitimin devamlılığını sağlamak için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) işbirliği ile uygulamaya geçen EBA TV kanalları aracılığıyla uzaktan eğitim hizmetleri sunulmaya başlanmıştır. Süreç içerisinde EBA TV kanallarından ve ayrıca EBA üzerinden yapılan canlı derslerle eğitime devam edilmiştir (Yaman, 2021). Ardından 2020-2021 eğitim öğretim yılı döneminde ise, geleneksel eğitim uygulaması olan yüz yüze eğitim ile teknolojinin getirdiği bir imkan ve kolaylık olan uzaktan eğitimin bir arada kullanılması da karşımıza "hibrit eğitim" adı verilen karma bir eğitim anlayışını gündeme getirmiştir. Pandemi sürecinde uzaktan eğitimden

sonra 2020-2021 eğitim öğretim yılı dönemi itibariyle uygulamaya konulan hibrit eğitim modelinde okullar sınıf seviyelerine göre kademeli olarak açılmıştır. Bu süreçte, haftanın belirlenen günlerinde yüz yüze eğitim, diğer günlerde ise uzaktan eğitim yapılmış ancak bir süre sonra artan vakalar nedeniyle tekrar uzaktan eğitime geçilmiş, ancak 2021-2022 eğitim öğretim yılı itibariyle tam zamanlı yüz yüze eğitime tekrar başlanabilmektedir.

Bu kapsamda, gerek “uzaktan eğitim” gerekse “hibrit eğitim” adı altında yapılan uygulamaların araştırılarak covid-19 pandemisi sürecinde bu uygulamalardan ilkökul öğrencilerinin yararlanma düzeylerinin incelenmesi uzaktan eğitimin ilkökul kademesindeki durumunu göstermesi açısından gerekli görülmektedir.

1.2 Problem Cümlesi

Bu çalışmada, hibrit eğitim ve küresel salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitime ilkökul öğrencilerinin ulaşabilme durumları nedir, sorusuna cevap aranmaktadır.

1.3 Alt Problemler

- Çalışma grubu öğrencilerinin uzaktan eğitime katılan kardeşleri bulunmakta mıdır?
- Öğrenciler uzaktan eğitime katılabilmek için bir bilgisayara sahip midir?
- Öğrenciler uzaktan eğitime katılabilmek için bir tablete sahip midir?
- Öğrencilerin uzaktan eğitime katılabilmek için yeterli interneti var mıdır?
- Öğrenciler internete hangi yollardan erişim sağlamaktadır?
- Öğrenciler canlı derslere düzenli katılabilmekte midir?
- Öğrencilerin canlı derslere katılımında kullandıkları cihaz nedir?
- Öğrenciler canlı derslere katılımında herhangi bir problem yaşamakta mıdır, canlı derslere katılımında yaşadıkları problemler nelerdir?
- Öğrencilerin canlı derslere ilişkin düşünceleri nelerdir?
- Öğrenciler canlı derslerde iletişim kurabilmekte midir?
- Öğrenciler televizyon üzerinden EBA TV kanallarına erişebilmekte midir?
- Öğrenciler EBA TV İlkokul kanalında yayınlanan dersleri düzenli izlemekte midir?
- Öğrenciler EBA TV İlkokul kanalında en fazla hangi dersleri izlemektedir?
- Öğrencilerin EBA TV İlkokul kanalındaki derslere ilişkin düşünceleri nelerdir?
- Öğrenciler EBA internet adresini kullanmakta mıdır?
- Öğrenciler EBA internet adresinden nasıl faydalanmaktadır?
- Öğrencilerin uzaktan eğitim hakkındaki olumlu düşünceleri nelerdir?

- Öğrencilerin uzaktan eğitim hakkındaki olumsuz düşünceleri nelerdir?
- Öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin önerileri nelerdir?
- Öğrencilerin yüz yüze, uzaktan ve hibrit eğitime yönelik tercihi nedir?
- Öğrencilerin yüz yüze, uzaktan ve hibrit eğitimden birini seçme nedeni nedir?

1.4 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı küresel salgın sebebiyle eğitim alanında hızlı ilerlemelerin yaşanması sonucu gündeme gelen “uzaktan eğitim” ve “hibrit eğitim” kavramlarını incelemek, covid-19 pandemisi sürecinde ilkokul öğrencilerinin uzaktan eğitim uygulamalarından yararlanma düzeylerini ve uzaktan eğitime yönelik görüşlerini araştırmaktır. Öğrencilerin bu araştırmanın sorularına vereceği yanıtlar ile uzaktan eğitime erişebilme durumları, uzaktan eğitime erişebilmek için kullandıkları cihazlar, uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları güçlükler, uzaktan eğitim kanallarında tercih ettiği derslerin tespit edilmesi ile uzaktan eğitim uygulamalarının ilkokul kademesine yönelik planlanması, hazırlanması, geliştirilmesi sürecine katkı sağlayacak öneriler toplanması hedeflenmektedir.

1.5 Araştırmanın Önemi

Küresel salgın sebebiyle değişen yaşam koşulları özellikle eğitim öğretim ortamının da zorunlu bir değişime uğramasına sebep olmuştur. Uzaktan eğitim uygulamalarına ani ve zorunlu bir geçişin yapılması kaçınılmaz olarak beraberinde birtakım zorlukları da getirmiştir. Bu bağlamda okullarından uzakta kalan öğrenciler, daha önce tecrübe etmedikleri teknoloji odaklı bir eğitim ve öğretim uygulamasının parçası olmuşlardır. Bu süreç içerisinde eğitim öğretim faaliyetleri uzaktan eğitim olarak sürdürülmüş, küresel salgın koşullarının zaman zaman uygun hale gelmesi ile de yüz yüze eğitime kısmi geçişler sağlanmıştır. Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin bir arada yürütülmesi ile uygulanan hibrit eğitim, eğitim öğretim uygulamalarında farklı bir süreci başlatmıştır. Bu araştırma; eğitim alanında güncel kavramlar olan “uzaktan eğitim” ve “hibrit eğitim” kavramlarını incelemesi, covid 19 pandemisi sürecinde ilkokul öğrencilerinin uzaktan eğitime erişim durumlarına ve ilkokul öğrencilerinin uzaktan eğitime dair görüşlerine yönelik güncel verilere yer vermesi açısından önemli görülmektedir. Araştırma soruları ile toplanacak öğrenci yanıtları, uzaktan eğitimin hedef kitleye ulaşması ve uygulamaya ilişkin birinci kaynaktan görüş ve deneyimler içermesi açısından önemli görülmektedir. Ayrıca araştırma sonucu elde edilen sonuçların, ilkokul kademesine yönelik uzaktan eğitim sürecinin planlanması, hazırlanması ve uygulanması; bu hususta başarıya

ulaşabilmek için gereken alt yapı ihtiyaçlarının belirlenmesi ve uzaktan eğitim uygulamalarının geleceğine yön vermesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

1.6 Varsayımlar

“Uzaktan eğitim” ve “hibrit eğitim” konularında yazılmış mevcut kuramsal çerçevenin bu iki kavramı açıklamada yeterli olduğu ve araştırmaya katılan öğrencilerin ilgili sorulara objektif cevaplar verdiği varsayılmaktadır.

1.7 Sınırlılıklar

Bu araştırma “uzaktan eğitim” ve “hibrit eğitim” kavramlarını ve güncel uygulamalarını araştırmak için araştırmacı tarafından hazırlanan sorulara 2021 - 2022 eğitim ğretim yılında şanlıurfa ili Siverek ilçesi Selçuk İlkokulunda ğrenim gören ilkokul ğrencilerinin verdiği cevaplar ile sınırlıdır.

1.8 Tanımlar

Uzaktan Eğitim: ğreten ve öğrenenin yan yana gelmediği, eğitimin posta, gazete, radyo, TV, telefon gibi geleneksel olmayan araçlarla verildiği bir sistemdir (Orhan ve Akkoyunlu, 1999, s. 136).

Eğitim Bilişim Ağı (EBA): Elektronik ortamda eğitime destek materyallerin bir arada bulunduğu, içerik sağlanıp geliştirilebilen, eğitimin daha verimli olması için üretilen, okulda veya okul dışında istenildiği zaman güvenli ve etkili materyal ve dokümanlara ulaşılmasını sağlayan bir eğitim platformudur (Tutar, 2015).

Dijital İçerik: Konu btnlđđ bulunan, eğitsel ve yüksek etkileşimli, soyut kavramların grselleştiği yeni nesil materyallerdir (MEB, 2018).

Harmanlanmış Eğitim: Yüz yüze ve evrimii ortamların olumlu yönlerinin bir arada kullanıldığı bir öğrenme ortamıdır (Aksoğan, 2019).

BÖLÜM 2

2. KURAMSAL YAPI

2.1 Eğitim

Eğitim, dünyayı değiştiren en önemli güçtür ve bu güce ulaşmanın yolu ise düşünen, sorgulayan, araştıran, anlayan, sorunu çözen bireyler yetiştirmektir. Bunun için çoğu ülke, bireylerinin hızlı bir şekilde bilgiye ulaşp uygulayabilme, iletişim, işbirliği ve ekip çalışması yapabilme, sorun çözebilme, lider, teknolojiyi kullanabilme gibi 21.yy bilgi ve becerilerini edinmesini sağlamak için çalışmakta ve bu kapsamda planlı bir şekilde eğitim vermektedir (Güneş, 2014). Eğitimin kastedilen amacına göre çeşitli tanımlamaları bulunmaktadır. Eğitim, bireyin bulunduğu çevrede yeteneklerini, karakter ve davranışlarını geliştiren, bireyi hayata karşı donanımlı kılan becerileri edinmesini sağlayan süreçlerdir. (Tezcan, 1985, s.4). Süreç içerisinde insanlar, çeşitli kazanımlar yoluyla yetiştirilir (Fidan, 2012). Genel itibariyle eğitim, insan davranışlarında belli bir amaç doğrultusunda, istendik davranış meydana getirme süreci de denilebilir.

Eğitimin temel amacı, bir toplumun kültürünü aktarması ve hedeflenen başarıya ulaşabilmesini sağlamak olarak ifade edilmiştir (Sağ, 2003). Eğitim ile çeşitli kültürel değerlere sahip, bilgi ve becerileri yüksek bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir. İyi bir eğitimin, ülkenin hem toplumsal hem de ekonomik yönden gelişmesine katkı sağlayacağı belirtilmektedir (Çakmak, 2008). Etkili bir eğitim ile bireyin var olan potansiyeli ve elde edeceği yeni becerilerin en iyi seviyeye çıkarılarak bütün olarak gelişmesi, çağdaş dünyanın gerektirdiği bilgi ve donanımın sağlanarak kişisel, toplumsal ve ekonomi gibi her alanda sahip olduğu rolleri en yüksek seviyede ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Geleceğin daha sağlam temellere dayanması için eğitim temel adımdır.

Hem bireysel hem toplumsal gelişimde eğitimin başrolde olduğu tartışmasızdır. Gelişen ve kendini her yönüyle yenileyen bireyler eğitim ile yetişmekte, bireylerin eğitime yapılan yatırım ile ülke kalkınmaktadır. Bu sebeple eğitimin sürekliliği ve her bireye eşit bir şekilde ulaştırılması ön plana çıkmaktadır (Metin, 1993). Çakmak (2008, s.39-40) göre de, bir ülkenin gelişmişliği, o ülkede yaşayan insanların kaliteli ve devamlı bir eğitim görmeleri, edindikleri bilgi ve beceriyle ekonomiye sağladığı katkıya bağlıdır. Ülkelerin gelişmişliklerinin temelinde içinde bulunan toplumun bilgi ve becerileri bulunmaktadır. Değişimlere ayak uydurabilmek, çağdaş bir seviyeye ulaşabilmek ve kalkınmaya katkıda bulunabilmek için eğitim önemlidir.

Başta belirli bir düzeyde ilerleme sağlayan ülkeler olmak üzere tüm ülkeler eğitim faaliyetlerine önem vermekte ayrıca içinde bulunduğu koşullar dahilinde eğitimde çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Sahip olunan imkanlar çerçevesinde çözüm arayışlarına gidilmekte ve bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda yeni uygulamalara yönelim olmaktadır. Bireylerin sahip oldukları yetenekleri ve ilgi duydukları bölümler ile ilgili eğitimler verilerek ortaya çıkan sorunlar karşısında çözüm ve yenilikler getirilmekte, güncel teknolojilerle daha etkili bir eğitim sunulmaktadır (Kaya, 2002). Bu kapsamda uzaktan eğitim, toplumların kalkınma ve yenilenmelerinde ihtiyaç duyulan eğitimi bireylerin mevcut koşullar içerisinde yetiştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Fırat, 2016).

2.2 Uzaktan Eğitim

İnsanlar yaşamlarını devam ettirebilmek ve gelişimlerini sürdürebilmek adına ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri edinmek için eğitime yönelmektedirler. Bireylerin kişisel olarak aldıkları eğitimler içinde bulundukları toplumlara da etki etmektedir. Bireylerin ve dolayısıyla bir toplumun eğitimi ise o ülkenin kalkınmasında en önemli etken olarak görülmektedir. Hem bireyin gelişimi hem de toplumun kalkınması için verilmekte olan eğitimlerde öğretici, öğrenen, bireysel sorunlar, fiziki koşullar, zaman veya mekan gibi çeşitli sebeplerden kaynaklı problemler yaşanabilmektedir. Bu durumda bireyler alternatif olarak içinde bulunduğu şartlar dahilinde uzaktan eğitime yönelebilmektedir. Mevcut sorunlara çözüm getirmek ve daha fazla insana daha etkili bir eğitim sunarak gelişimi artırmak için zaman içerisinde gelişen teknolojinin eğitimde kullanılmasıyla uzaktan eğitim faaliyetlerinin daha hızlı ve etkili hale geldiği görülmektedir.

21. yüzyılda teknolojide yaşanan gelişmelerle meydana gelen değişimlere ayak uydurabilecek bireylerin özellikleri çeşitlenmiş, gelişen teknoloji ile birlikte bireylerin kültür, dil, meslek, öğretim ve eğitim ihtiyaçları farklılaşmıştır. Öğretim kurumlarının yeni gelişen bu ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalması uzaktan eğitime duyulan ihtiyacı arttırmıştır (Fırat, 2016). Eğitim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler arttıkça uzaktan eğitim tanımlarında da çeşitli değişiklikler olmaktadır. Wisconsin Üniversitesi Sürekli Eğitim Grubu tanımına göre uzaktan eğitim, teknolojinin imkanlarını kullanarak uzak kitlelere ulaşım ve öğrenci etkileşimini gerçekleştirmek, ayrıca öğrenme sertifikası vermek için tasarlanan, planlı bir öğrenme ve öğretme deneyimidir (Adıyaman, 2002). Yıllar öncesinden temelleri atılmış olan uzaktan eğitim, ülkelerin çağa ayak uydurabilme çabalarını gösteren, planlı bir şekilde yürütülen ve yeni iletişim teknolojileri tarafından desteklenen eğitim süreci olarak

tanımlanmıştır (Kınık, 2014). Uzaktan eğitim, bireylerin eğitim faaliyetlerindeki fırsat eşitsizliklerine çözüm olan, hayat boyu eğitim imkanı veren ve hem bireyin hem de toplumun gelişimine katkı sağlayan teknolojiyi aktif bir şekilde kullanan bir disiplindir (Kaya, 2002). Uzaktan eğitim, eğitimde herhangi bir aksamaya sebep olabilecek engel durumlarına karşı gelişen teknoloji ile birlikte eğitimin devamlılığını sağlama imkanı sunan bir sistemdir (Özbay, 2015). Maddi açıdan imkanı olmayan insanların, çeşitli sistemlerle iletişim sağlayarak istenilen yer ve zamanda öğrenme faaliyetlerini gerçekleştirebildiği bir uygulamadır (Altıparmak, Kurt, ve Kapıdere, 2011). Kınık (2014, s. 75)'a göre ise uzaktan eğitim, öğrenciler ile öğretim elemanlarının farklı zaman ve mekanlarda bir araya gelebildiği, belli bir program dahilinde ihtiyaç olan eğitimin verildiği bir sistem olarak ifade edilmiştir. Çeşitli tanımları göz önünde bulundurulduğunda uzaktan eğitimin, gelişen koşullar içerisinde ortaya çıkan sorunlara çözüm olarak alternatif yollara sahip olduğu görülmektedir. Uzaktan eğitim sayesinde, öğreten ve öğrenenin farklı yerlerde olduğu, farklı zamanlarda bulunabildiği, eğitimde yaşanan sorunlara karşın teknoloji sayesinde aksamaların giderildiği, eğitimin her zaman ve her yerde gerçekleştirilebildiği görülmektedir.

Öğreten ile öğrenenin birbirinden farklı ortamlarda bulunduğu bir eğitim biçimi olarak ifade edilen uzaktan eğitim, 19.yy'a kadar gitmekte, günümüz halinin ise 1920'li yıllara dayandığı belirtilmektedir (Adıyaman, 2002). Kökleri yaklaşık 150 yıl öncesine kadar giden uzaktan eğitim Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya, Rusya, Hindistan, Afrika ülkelerinin çoğunda ve İngiltere, Almanya, Türkiye, İsveç, Hollanda gibi Avrupa ve Polonya, Macaristan ve Romanya gibi Doğu Avrupa ülkelerinin çoğunda, tüm dünyada yaygın olarak kullanılmaktadır (Demiray ve İşman, 2001). Uzaktan eğitimin tüm dünyada yaygınlaşması ve gelişmesindeki sebepler şu şekilde sıralanabilir (Özer B., 1990, s. 570):

-Uzaktan eğitim, dezavantajlı durumda bulunan her yaştan bireye hem ekonomik hem de etkili bir eğitim sunma imkanı sağlar.

-Uzaktan eğitim, ihtiyaç duyulan nitelikte, hayat boyu eğitim sunar ve eğitimde demokratikleşmeye katkı sağlar.

-Uzaktan eğitim, yüz yüze eğitimin dezavantajlı yönlerini aşır, bireylerin kişisel hızda ve kendilerine uygun yöntemlerle, istenilen yerde öğrenmeyi sağlar.

-Uzaktan eğitim, daha nitelikli ve yenilenen araç gereçler sunarak yüz yüze eğitimde de niteliğin artmasına katkı sağlar. Moore ve Kearsley'e göre ise uzaktan eğitim; hedef kitleye

eğitsel olanaklar sağlama, yaş grupları arasındaki eşitsizliği dengeleme, eğitim, sistem ve alan kapasitesini artırma, mevcut eğitsel kaynak kalitesini koruma, mevcut yaşam düzeniyle eğitsel birleşim sunma ve eğitsel olarak uluslararası bir niteliğe ulaşma özelliklerine sahiptir (Moore, M. G. ve Kearsley, G. 2011; akt. Göksel, 2015).

2.2.1 Uzaktan eğitim materyalleri

Uzaktan eğitimde kullanılan materyaller basılı materyaller, ses materyalleri, görüntü materyalleri ve bilgisayar materyalleri olarak dört grupta incelenmiştir (Çekinmez, 2009). Basılı materyaller, ders kitapları ve notlarından oluşmaktadır (Kaya, 2019). Uzaktan eğitimde basılı materyaller, ilk dönemlerden itibaren kullanılmıştır. Materyaller posta ile gönderilmiş ancak öğrenci ile etkileşim problemleri oluşmuştur. Etkileşimin her yönüyle gerçekleşmesi için sesli ve görüntülü araçlarla da destek verilmiştir (Özkul ve Girginer, 2014, s. 110). Ses materyalleri, sesin çeşitli araçlarla kaydedilerek sunulduğu materyallerdir. Video konferans, radyo ve telefon ses materyallerindendir. Görüntü materyalleri ise görüntünün kaydedilerek televizyon, internet gibi çeşitli araçlarla sunulduğu ders materyalleridir. Ders videoları, slaytlar, videokasetler görüntü materyallerindendir (Kılınç M., 2015, s.15). Bilgisayar materyalleri ise, internet ve bilgisayar kullanılarak derslerin veya derse ait kaynakların eş zamanlı veya eş zamansız olarak sunulmasıdır (Çekinmez, 2009, s. 11).

2.2.2 Uzaktan eğitim modelleri

Uzaktan Eğitim, senkron (eş zamanlı) ve asenkron (zamandan bağımsız/eş zamansız) olarak iki farklı şekilde gerçekleştirilmektedir (Kırık, 2014). Senkron (eş zamanlı)'da öğrenen ile öğrenen aynı zaman aralığında eğitim faaliyeti içerisinde. Öğrenenler ile öğrenen etkileşim halinde olup birbirleri ile iletişim kurabilmektedir. Asenkron (zamandan bağımsız/eş zamansız)'da ise öğrenen ile öğrenen farklı zamanlarda uygulamada bulunmaktadır. Öğrenciler istedikleri zaman ve istedikleri yerlerde internet üzerinden derslerini alıp etkinliklerini yapabilmektedirler (Gökçe, 2008). Mektup aracılığıyla başlayan uzaktan eğitimde daha fazla insana daha kolay bir şekilde eğitim ulaştırabilmek için radyo, televizyon ve telekonferans gibi imkanların önemli uygulamaları başlattığı, sonrasında kullanılmaya başlanan internet ve bilgisayarın ise uzaktan eğitimde dönüm noktası olduğu anlaşılmaktadır. Eş zamanlı veya eş zamansız olarak sunulan uzaktan eğitim ile birlikte farklı yerlerde bulunan insanların, ihtiyaç duydukları zaman istedikleri yerde eğitimlerden faydalanabildiği, bu sayede daha geniş bir kitleye hizmet verme imkanı elde edildiği görülmektedir. Yamamoto ve Altun (2020, s. 32-33) tarafından yapılan çalışmada, uzaktan eğitimin, yakın gelecekte alternatif eğitim veya yüz yüze

eğitime destek olmak yerine yeni teknolojilerle birlikte eğitimde ana öğrenme yapısı olacağı belirtilmektedir.

2.2.3 Uzaktan eğitimin önemi

Gelişmiş ülkeler büyüme ve gelişme hedeflerine göre eğitim faaliyetlerine yatırım yapmaktadır. Vatandaşlarının sadece istedik davranışları edinmelerinin yanında ilgili ve yetenekli olduğu alanlarda da eğitilmesinin önemi ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda, bireylerin ihtiyaç duyduğu eğitime ulaşabilmelerinin sağlanması için sunulan uzaktan eğitim hizmetleri önemli bir boyut kazanmıştır. Gelişen teknoloji ile birlikte uzaktan eğitim, öğrencilerine hem kendi ülkelerinde hem de farklı ülkelerde verilen eğitimleri alabilme imkanı sağlayan küresel bir eğitim haline gelmiştir. Öğrenciler istedikleri eğitimleri veya öğrenim kademelerini dünyanın farklı ülkelerindeki üniversitelerden alabilmektedir. Aynı zamanda, birbirinden farklı ülkelerde yaşayan öğrenci ve eğitimciler, küresel bir iletişim kurabilmekte, farklı yerlerde bulunan bireyler bilgi alışverişi ve etkileşimde bulunabilmektedir (Can ve Günbayı, 2021). Uzaktan eğitimin zaman ve mekandan bağımsız olarak gerçekleştirilmesinin acil durumlarda da kurtarıcı olduğu görülmüştür. Günümüz pandemi sürecinde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin aksamaması için kullanılan en önemli sistemlerden biri uzaktan eğitim olmuş, uzaktan eğitim sayesinde eğitim faaliyetlerinin devamlılığı sağlanmıştır (Kırmızıgül, 2020).

2.2.4 Uzaktan eğitimin amaçları

Uzaktan eğitimin kendine has yönleri, esnek şartları ve bireysel özelliklere uygun öğrenme imkanı bulunmaktadır. Uzaktan eğitimde, teknolojinin desteği ile dünyanın her yerinden insanlara eğitim hizmeti ulaştırabilmek amaçlanmaktadır (Özer B., 1990). Uzaktan eğitimde; daha çok bireye ulaşmak, farklı mekanlarda olan ve eğitime erişemeyen bireylerin erişim sorununu çözmek, daha az maliyetle eğitim sağlamak, daha çok kişiye daha hızlı erişim sağlamak, esnek eğitim imkanı sunmak, daha aktif ve etkili öğrenim sağlamak, eğitim materyallerinin daha hızlı ulaşımını sağlayıp, daha zengin içerik sunabilmek amacı doğrultusunda çalışmalar yapılmaktadır (Yenal, 2009, s. 15). Uzaktan eğitim ile öğrenci ve öğretmenin zaman ve mekandan bağımsız olarak etkileşim içinde bulunduğu, daha fazla kitleye daha esnek eğitimin sunulduğu bir ortam oluşturulmuştur. Uzaktan eğitim ortamında öğrenene daha kolay, hızlı ve ekonomik bir şekilde bilgi aktarımı sağlanmakta, teknolojinin gelişmesi ile birlikte her yönüyle daha etkili bir eğitim sunmak hedeflenmektedir.

2.2.5 Uzaktan eğitimin avantajları

Uzaktan eğitim sahip olduğu kolaylıklar nedeniyle birçok eğitim kurumu tarafından tercih edilmektedir. Günümüzde kullanılma sebeplerinden biri de küresel salgın nedeniyle olmuştur. Kapanan okullarda eğitimin devamlılığını sağlamak için uzaktan eğitimden faydalanılmıştır. Mevcut uzaktan eğitimin gelişen teknoloji sayesinde birçok avantajı bulunmaktadır. Uzaktan eğitimin avantajları; eğitim alanındaki problemlere yeni çözümler üretmesi, eğitim hizmetlerine herkesin ulaşabilmesini sağlaması, sadece yurtiçi değil yurtdışındaki bireylere de ulaşabilmesi, mekan, materyal, öğretici, zaman gibi kısıtlamaların olmaması, oldukça zengin uygulama, materyal, bilgi içeriğinin olması, farklı araçlarla etkili bir eğitim sunması, bireyi mevcut bilgileri dışında araştırmaya ve incelemeye yönlendirip, yaratıcılığını arttırması olarak belirtilebilir (Aktaş, 2008, s. 5-6). Uzaktan eğitim, bireylerin yeteneklerini keşfetmelerine ve yeni beceriler edinmelerine de olanak sağlamaktadır (Gökçe, 2008). Uzaktan eğitimin öğrenen ve öğretene arasındaki bağın sürekliliğini sağladığı, esnek bir sistem sunduğu görülmüştür (Kantos, 2020, s. 77). Ortaokul öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, uzaktan eğitimin yararlı bulunduğu, uzaktan eğitim ile yapılan derste konu tekrarının yapılabilmesinin konunun pekiştirilmesine yardımcı olduğu belirlenmiştir. (Pınar ve Akgül, 2020). Uzaktan eğitim uygulamaları incelendiğinde, hayat boyu eğitim imkanı sağlaması, internet olan her yerde ve istenilen zamanda eğitim imkanı sunması, derslere tekrar ulaşılabilmesi ile eksikliklerin kapatılması ve bilgilerin pekiştirilmesi, birçok farklı materyal ve zengin içeriğe sahip olması ile daha ilgi ve dikkat çekici olması, bireyin kendi öğrenme ihtiyacı ve hızına yönelik esneklik sağlaması, düşük maliyetlerle eşit fırsatlar vermesi ve dezavantajlı konumda olanlara imkan sunması gibi birçok avantajının bulunduğu anlaşılmaktadır.

2.2.6 Uzaktan eğitimin dezavantajları

Eğitimde hizmetlerinde uzaktan eğitim uygulamalarının kullanılması eşitlik açısından düşünüldüğünde dezavantajlı gruplara eğitime erişim kolaylığı sağlamaktadır. Aynı zamanda da eğitimin hayat boyu devamını sunmaktadır. Bu açıdan uzaktan eğitimin faydaları oldukça fazladır. Ancak uzaktan eğitimin, uygulamalardan faydalanabilmek için her bireyin aynı seviyede teknolojik bilgi ve donanım imkanının bulunmaması, kişisel motivasyonun etkisi, farklı alanlarda bulunmanın getirdiği dezavantajlı durumlar veya teknolojik problemler gibi olumsuz yanları da bulunmaktadır. Bu olumsuz durumların eğitimin önünde engel oluşturduğu düşünülmektedir. Koyunoğlu (2008, s. 41-42)'na göre uzaktan eğitimin getirdiği kolaylıkların yanında oluşan dezavantajlar; öğretici ve öğrenen arasındaki etkileşimin nispeten daha az olması, teknolojik cihazların uzun süreli kullanımından kaynaklanan sağlık sorunları,

teknolojik materyal kullanımına dair eksik bilgilerin bulunması nedeniyle yeterince yararlanılamaması, özellikle kırsal bölgelerde yaşanan bağlantı sorunları, sınıf etkileşiminin yüz yüze eğitimdeki kadar etkili olmaması, kişisel öğrenme motivasyonuna sahip olmayan kişilerin bireysel olarak öğrenmekte zorlanması, içerik olarak zengin ve dikkat çekici olduğu halde içsel disipline sahip olmayan bireylerin pasif izlemeye yönlenebilmesidir. Pınar ve Akgül (2020) tarafından yapılan çalışmada da, Fen Bilimleri dersini uzaktan eğitim yoluyla alan ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitimde deney yapamamasının büyük bir eksiklik olduğu ifade edilmiş, uzaktan eğitimin uygulama derslerindeki dezavantajlı yönüne dikkat çekilmiştir. Uzaktan eğitim uygulamaları dezavantaj bakımından incelendiğinde öğrenci başarısının değerlendirilmesinde güvenilirlik sorunlarının oluşabileceği, yeterli donanım ve internet imkanı bulunmayan bireylerin eğitime erişim sorunu yaşayabildiği, okulda eğitim kadar etkili bir ortam ve bireysel disiplinin olmadığı, deney ve uygulamaya yönelik derslerin istenilen şekilde yapılamaması gibi olumsuz durumların meydana geldiği anlaşılmaktadır.

2.3 Geleneksel ve Uzaktan Eğitimin Karşılaştırılması

Uzaktan eğitim sahip olduğu özellikleri ve özgün yöntemleri ile yüz yüze eğitimden ayrı bir eğitim türü olarak kabul edilmektedir (Kaya, 2002, s. 17). Geleneksel eğitim sisteminde; mevcut coğrafyanın zorlu yapısından dolayı başta uzaklık olmak üzere çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Eğitim kurumlarının kapasitesinin yetersiz olması, öğretene azlığı gibi sebepler de geleneksel eğitim sisteminin sıkıntılarından. Bunun yanında yaşam şartları, sorumluluklar, aile kaynaklı sorunlar gibi sebeplerle de almak istediği eğitime ulaşamayan bireyler bulunmaktadır. Geleneksel eğitimin bu zorlukları tamamen aşabilmesinin mümkün olmadığı görülmektedir. Geleneksel olmayan eğitim, okul dışında eğitim gibi terimlerle de tanımlanan uzaktan eğitim sisteminde ise; öğretici ve öğrenen farklı coğrafyalarda bulunmakta, ders süreleri kişiye göre değişebilmektedir. Çeşitli eğitim organizasyonu ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Ders ve materyallerinin öğrenci ve öğretmen arasında aktarımını sağlayan, iletişimi aktif tutan teknolojiler kullanılmaktadır. Kişisel motivasyon ile öğrenim sağlanmaktadır. Farklı zamanlarda ve sürekli erişim sağlanabilmektedir (Yenal, 2009, s. 21-22). Daha önceden yüz yüze eğitim ile uzaktan eğitim bir rekabet içerisinde olsa da uzaktan eğitim, geleneksel okulların dışında uygulamaya konulduktan sonra potansiyelini ortaya koyabilmiştir. Farklı ve yeni uygulamaları ile dikkat çekmiş ve bu kapsamda sunduğu şartları, imkanları ve yöntemleri ile geleneksel eğitime alternatif olarak tanımlanamayacak ayrı bir eğitim sistemi olarak ifade edilmiştir (Kaya, Erden, Çakır ve Bağırşakçı, 2004, s. 168).

Uzaktan eğitim, mevcut eğitim sistemine göre uygulama açısından da farklılıklar göstermektedir. Bu sistemde, öğretmen, öğrenci ve eğitim araçları iletişim teknolojileri sayesinde bir araya gelmektedir (Yenal, 2009). Yüz yüze eğitimde bilgi kaynağı görevi olan öğretmenler, uzaktan eğitimde bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanmada öğrencilere rehberlik etmektedir. Uzaktan eğitimde zaman, öğrenci yaş ve coğrafya sınırının olmaması, istenilen mekandan eğitim faaliyetleri gerçekleştirilebilmesi, eğitimin öğrenciye göre olması ve her öğrenciye ulaşma çabası ile fırsat eşitliği de sağlanmaya çalışılmaktadır (Güven, 2017, s. 4). Fırsat eşitliği ile bireyler eğitimden eşit imkanlarla faydalanabilmektedir (Metin, 1993). Eğitimde öğrenme amacı, içerik, yöntem, değerlendirme süreçleri, yer, zaman ve yaş özellikleri uzaktan eğitimi geleneksel eğitimden ayıran temel özellikler olarak belirtilmektedir (Eygü ve Karaman, 2013, s. 41). Geleneksel eğitimde gerek öğretici gerek öğrenen açısından karşılaşılan çeşitli zorluklar bulunduğu, maddi sorunlar, kişisel ve aile sorunları, iş ve sorumluluklar, coğrafi engeller gibi sebeplerden dolayı geleneksel eğitime erişimde sorunlar yaşandığı görülmektedir. Ortaya çıkan sorunlara çözüm üretmek için sunulan uzaktan eğitim sistemleri ile geleneksel eğitimde görülen sorunların kapatılması ve daha çok bireye eğitim hizmeti verilebilmesi için çeşitli uygulamaların geliştirildiği anlaşılmaktadır.

2.4 Dünya’da Uzaktan Eğitimin Gelişimi

Eski çağlardan günümüze, öğretmen ile öğrenci arasında öğretim amacıyla yapılan yazışmalar resmi eğitim olarak görülmektedir. 1700’lerde ortaya atılmış olan uzaktan eğitimin halka bildirilme tarihi tartışmalı olsa da o tarihlerden bu yana uygulanmakta olduğu kabul edilmektedir (Kaya, 2002, s. 27). Uzaktan eğitim kavram olarak ilk kez Wisconsin Üniversitesinin 1892 Yılı Kataloğunda ve ilk defa yönetici William Lighty’in 1906’daki bir yazısında belirtilmiş, 1960’dan itibaren de geniş bir alanda kullanılmaya başlanmıştır (Adıyaman, 2002). Mektupla başlayan uzaktan eğitime ilerleyen zamanlarda yazılı ders materyalleri de eklenmiştir. Zamanla radyo, televizyon ve bilgisayarın da kullanılması ile önemli bir ilerleme kaydedilmiş, internetin sağladığı imkanlar sayesinde uzaktan eğitimde yeni bir döneme girilmiştir (Ergüney, 2015). Uzaktan eğitimde yaşanan teknolojik gelişmeler her dönemin belirleyicisi olmuştur (Bozkurt, 2016).

Tablo 2. 1. Dünya’da Uzaktan Eğitimin Dönem ve Evreleri.

Dönem	I.Dönem Yazışarak	II.Dönem Görsel-İşitsel Araçlarla			III.Dönem Bilişim Tabanlı
Evre	1720 Mektupla	1925 Radyo ve TV	1970 Açık Üniversite	1980 Telekonferans	1990-... İnternet-Web
Değişim	Öğretim Merkezli		Öğrenme Merkezli		
	Uzaktan Eğitim		Açık ve Uzaktan Öğrenme		

Kaynak: (Bozkurt, 2016)

Uzaktan eğitime dair yaşanan gelişmelerde 20 Mart 1728’de Bostan Gazetesi’nde Steno dersleri verileceği ilanı yapılmıştır. 1833’de ise İsveç’te yapılan bir duyuruda mektup ile öğretim yapılacağı açıkça ifade edilmiş, 1856 tarihi ile Avrupa’da da eğitimlere başlanılmıştır (Uşun 2006; Akt. Çoban, 2012). Bir stenograf olan Isaac Pitman tarafından 1840’da İngiltere’de dünyanın ilk uzaktan eğitim uygulamasının başlatıldığı bilinmektedir. Pitman, İngiltere Bath’da, mektupla steno derslere vermeye başlamış, uzaktan verilen steno derslerinde öğrencilere not verilerek başarıları değerlendirmeye alınmıştır. 1856’da ise Charles Toussaint ve Gustav Langenscheidt, günümüzde Langenscheidt adıyla öğretim malzemeleri sunan ve o tarihlerde uzaktan eğitim veren Langenscheid Dil Okulunu kurmuştur. Bu gelişmeler uzaktan eğitimdeki ilk örgütlü girişim olarak kabul edilmektedir (Kaya, 2002, s. 28). 1870’de Illinois Wesleyan Üniversitesi tarafından evde öğrenim programı başlatılmıştır. 1873’de Anna Eliot Ticknor tarafından Evde Çalışmaya Teşvik Eden Toplum isimli eğitim kurumu kurulmuştur. 1883’de New York Ithaca’da Mektupla Öğretim Üniversitesi kurulmuştur (Aslantaş, 2014, s. 4). 1884’de Almanya Berlin’de öğrencilerin üniversite sınavlarına hazırlanmasını sağlayan Rustinches Uzaktan Öğretim Okulu açılmıştır. 1890’da, Thomas J. Foster’in öncülük ettiği evde öğrenim kursları Mektupla Öğrenim Okulları haline gelmiştir (Kılınç M., 2015, s. 33). 1877 yılında Illinois Wesleyan Üniversitesi, 1878’de Edinburgh’da Skerry’s Koleji, 1887’de Londra’da mektup yoluyla eğitim veren kolej yazışma ile eğitim veren diğer okullardandır. 1891’de, günlük gazete Mining Herald’ın editörü Thomas J. Foster, madencilik ve kazalara karşı önlem ile ilgili yazışma yoluyla eğitim sunmaya başlamıştır. Uluslararası boyuta gelen okulda öğrenci sayısı 1900’de 225.000 iken 1920’de 2 milyona çıkmıştır. 1886 yılında İsveç’te H. S. Hermod tarafından mektup yoluyla İngilizce öğretimi başlamış ve 1898’de dünyadaki en etkili ve fazla öğrencisi olan uzaktan eğitim okulu haline gelmiştir (Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek, 2008, s. 37). 1892 yılında Şikago Üniversitesi bünyesinde ilk mektupla eğitim bölümü açılmıştır (Kılınç M., 2015, s. 33). 1910’da Avustralya’da ilk uzaktan eğitim, Queensland Üniversitesi yükseköğretim kademesinde başlatılmıştır. Buradaki uygulamada, yüz yüze eğitim alan öğrencilerin standartları uzaktan eğitim alan öğrencileri de kapsayacak şekilde

uygulanmıştır. Ayrıca Avustralya, uzaktan eğitimi ilk ve ortaöğretim kademelerinde uygulayan ilk ülkedir (Kaya, 2002, s.29). 2 Kasım 1920’de ise ilk radyo yayını ABD’de başlamış olup, diğer üniversitelerde de uygulanmaya başlamıştır. İlk defa televizyon uygulaması ise 1932-1937 yıllarında ABD’de başlamıştır (Uşun 2006; Akt. Çoban, 2012). Uzaktan eğitim terimi, Almanya’da Alman bir eğitimci olan Otto Peters tarafından 1960-1970 yıllarında tanıtılmış, Fransa’da ise uzaktan eğitim veren kurumlara isim olarak kullanılmıştır (Kaya vd., 2004, s. 167). 1969 yılında İngiltere’de, ilk açık ve uzaktan eğitim veren kurum olan Açık Üniversite kurulmuştur (Uşun 2006; Akt. Çoban, 2012). 1972’de İspanya’da kurulan Ulusal Uzaktan Öğretim Üniversitesi 1973’de öğretim faaliyetlerine başlamıştır (Kaya, 2002, s.29). 1960’dan sonra tüm dünyada yayılmaya başlayan öğretimde, 1960-1990 yılları arasında telekomünikasyon yardımı ile farklı yerlerde bulunan derslikler ile iletişim kurulmuş, telekonferans yapılarak aynı zamanda farklı yerlerde eğitim verilmiştir. 1990 yılından itibaren bilgisayarın etkisi ile daha çeşitli materyaller kullanılmaya başlanmıştır (Uşun 2006; Akt. Çoban, 2012). 1980 yılı bitiminden 1990 yılına doğru fiber optik iletişiminin gelişmesi ile ses ve görüntü kaliteli bir şekilde aktarılmaya başlanmış, 1980’li yıllardan sonra uzaktan eğitim uygulamalarında internet kullanımının artması ile uzaktan eğitim olanakları ve eğitimde etkileşim artmış, farklı yerlerde bulunan öğrenciler derslerine ilişkin materyallere kolaylıkla ulaşım sağlamıştır. İlerleyen teknoloji ve internet sayesinde günümüzde birçok üniversite çeşitli eğitimler sunabilmektedir (Simonson vd., 2008, s. 38-39).

Tablo 2. 2. Dünyadaki bazı uzaktan eğitim uygulamaları ve tarihleri.

Tarih	Ülke	Gelişme
1728	İsveç	Boston Gazetesi mektupla steno dersi duyurusu
1840	İngiltere	Isaac Pitman mektupla steno eğitimi
1874	ABD	Illinois Wesleyan Üniversitesi
1884	Almanya	Rustinches Uzaktan Öğretim Okulu
1898	İsveç	Hans Hermod Lisesi
1910	Avustralya	Qucensland Üniversitesi
1922	Yeni Zellanda	Mektupla Öğretim Okulu
1956	Türkiye	Ankara Üniversitesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
1972	İspanya	Ulusal Uzaktan Öğretim Üniversitesi

Kaynak: (Kaya, 2002)

2.5 Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Gelişimi

Türk Tarihinde çağdaşlaşma yolunda zaman içerisinde çeşitli adımlar atılmış, laik ve demokratik bir devletin oluşumunda toplumdaki her bireye ulaşabilecek, etkili bir eğitim sistemine ihtiyaç duyulmuştur. Eğitim önündeki engellerin ortadan kaldırılarak her bireyin eğitime ulaşmasının sağlanması, ülke kalkınmasını sağlayacak şekilde, etkili öğrenme ve üretim sağlamaya yönelik eğitim uygulanması gerektiği vurgulanmıştır (Özdil, 1982, s. 43-44).

Cumhuriyetin ilanından sonra eğitim alanında yeniliklere ağırlık verilerek 1924’de “Tevhid-i Tedrisat” kabul edilmiş, toplumun her kesiminden insanın eğitim alması ve eğitimli birey oranının artırılması için çalışmalar yapılmıştır. Ülkemizde de kalkınma ve gelişimde önemli bir unsur olan eğitimli bireylerin yetişmesi için uzaktan eğitim önemli bir konu olmuş, bu kapsamda 1920-1930 yıllarında J.Dewey’in Türkiye’ye ziyareti ve burada yaptığı çalışmalarda eğitimin önemi üzerinde durulmuştur. J. Dewey, bu hususta yaptığı Yazışarak: Mektupla Öğrenme önerisi ile uzaktan eğitim kavramını ön plana çıkarmıştır (Bozkurt, 2017).

Uzaktan eğitim ülkemizde; I. Dönem - Tartışma ve Öneriler: Kavramsal (1923-1955), II. Dönem - Yazışarak: Mektupla (1956-1975), III. Dönem – Görsel-İşitsel Araçlarla: Radyo-Televizyon (1976-1995), IV. Dönem - Bilişim tabanlı: İnternet-Web (1996-...) olmak üzere dört dönemde incelenmiş, uzaktan eğitim ile ilgili önemli olaylar ve yaygın teknolojiler dönemlerin belirlenmesinde etkili olmuştur. Bu dönemler:

- I. Dönem - Tartışma ve Öneriler: Kavramsal (1923-1955): Uzaktan eğitimin yalnızca fikir olarak bulunduğu, genellikle yaygın eğitim kapsamında kırsal kesime yönelik uygulamaların yapıldığı dönemdir.

- II. Dönem - Yazışarak: Mektupla (1956-1975): Uzaktan eğitimin fikir olmaktan ziyade uygulamaya konulduğu, ancak altyapı, planlama gibi yetersizliklerden dolayı yeterince ilerleme sağlanamayan dönemdir. Bu dönemde, uzaktan eğitime karşı bazı önyargılar oluşsa da eğitim alanındaki sorunlar uzaktan eğitim kavramını gündemde tutmuştur. Yazılı materyaller yardımı ile mektup eğitimin yapıldığı dönemdir.

- III. Dönem – Görsel-İşitsel Araçlarla: Radyo-Televizyon (1976-1995): Uzaktan eğitimin farklı kademelerde uygulanması ile fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik çalışılmıştır. Televizyon kullanımının artması ile yazılı materyaller dışında hem görsel hem de işitsel teknolojinin uzaktan eğitimde kullanılabileceği fikrinin güçlendiği ve bu kapsamda çalışmaların arttığı dönemdir.

- IV. Dönem - Bilişim tabanlı: İnternet-Web (1996-...): Uzaktan eğitimin yükseköğretim kademesindeki öğrencilerinin yaklaşık yarısı tarafından kullanıldığı, akademik çalışmaların artmaya başladığı dönemdir. Mevcut imkanlara eklenen yeni materyaller ile etkileşim iki taraflı hale gelmiş, yaygın eğitim ve uzaktan eğitim fikirleri açık ve uzaktan

öğrenmeye yönelmiştir. Eğitimde fırsat eşitliği ve hayat boyu öğrenme kavramları ön plana çıkmıştır (Bozkurt, 2017).

Tablo 2. 3. Türkiye’de uzaktan eğitimin dönem ve evreleri.

Dönem	I.Dönem Tartışma ve Öneriler	II.Dönem Yazışarak	III.Dönem Görsel-İşitsel Araçlarla	IV.Dönem Bilişim Tabanlı
Evre	1923-1955 Kavramsal	1956-1975 Mektupla	1976-1995 Radyo-Televizyon	1996-... İnternet-Web
Aşama	Kuluçka	Olgunlaşma		Ana Akım
Değişim	Yaygın Eğitim		Uzaktan Eğitim	Açık ve Uzaktan Öğrenme
	Eğitim		Öğretim	Öğrenme
	Öğretim Merkezli		Öğrenme Merkezli	

Kaynak: (Bozkurt, 2017)

Uzaktan eğitim tartışmaları 1927 yıllarında başlamış, uzaktan eğitim ile halkın okur yazar seviyesinin artacağı düşünülmüştür. Bu dönemde yazışma ile öğretim diğer ülkelerde çoktan başlamış olsa da ülkemizde olumsuz fikirlerden dolayı uygulamaya geçilememiş, 1927-1955 yılları arasında ülkemizde sadece fikir olarak kalmıştır (Uşun, 2003, s. 8). 1927 yılında halkın eğitim seviyesinin artması için uzaktan eğitim verilmesi fikri ortada kalsa da 1933 yılında yeniden ortaya atılması sonucu 1939 yılında toplanan Milli Eğitim Şurası toplantısında yaygın eğitim gündeme gelmiştir. Bu tarihten sonra uzaktan eğitimin uygulanabilirliği daha olumlu karşılanmış 1941 yılında kırsal kesime yönelik uygulanmaya başlanan eğitimlerle halkın eğitim seviyesini yükseltmek için adım atılmıştır. Zaman içerisinde çocuklara ve kadınlara yönelik de eğitimler verilerek eğitime erişimde eşit fırsatlar oluşturulmaya çalışılmıştır (Bozkurt, 2017, s. 92-93). İlerleyen süreçte, eğitimde kullanılacak görsel ve işitsel araçlar üretilmesi, eğitimde güncel yayın araçlarından faydalanılabilmesi amacıyla 1951 yılında Öğretici Filmler Merkezi (ÖFM) kurulmuş, zamanla ismi bugünkü Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (YEĞİTEK) adını almıştır (MEB, 2018). Uzaktan eğitimin özel sektördeki uygulamasında ise mektup ile meslek ve çeşitli yabancı dilleri öğretmek için 1953 yılında özel sektörde Fono Açıköğretim Kurumu uygulamaya konmuştur (Kaya, 2002, s. 51). 1954 yılında hazırlanan Köyün Saati adlı radyo programı ile kırsal kesime yönelik yayınlar yapılarak köydeki halkın eğitimine, sorunlarına ve köyün kalkınmasına ilişkin çeşitli içeriklere yer verilmiştir (Çavdar, 2009, s. 572). Türkiye’de uzaktan eğitimin birinci döneminde çeşitli uygulamalarla halkın bilgilendirilip, eğitilmesi ve ekonomik kalkınmaya destek olunması için çalışıldığı görülmektedir.

Uzaktan eğitimin ikinci dönemine girildiği 1956 yılında ise Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsünde ilk uzaktan eğitim projesi başlatılarak banka çalışanlarına yazışma yoluyla eğitim verilmiştir (Uşun, 2003, s. 8). 1960'da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak Mektupla Uzaktan Öğretim Merkezi, 1966'da ise Mektupla Öğretim ve Teknik Yayınlar Müdürlüğü kurulmuştur (Özarslan ve Ozan, 2014). 1974'de faaliyete başlayan Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu bünyesinde çeşitli kurs ve programlar düzenlenerek meslek edinmek veya mesleğinde daha donanımlı olmak isteyen vatandaşlara sertifika verilmiştir (Özgür, 2005, s. 91). 1974'de kurulan Deneme Yükseköğretmen Okulu (DYÖO) bünyesinde televizyon ve görsel işitsel araçlardan faydalanılarak eğitim verilmiş, bu kurum ve daha önce kurulan Mektupla Öğretim Merkezi 1975'de kapatılırken (Özdil, 1982, s. 46), aynı yıl içinde Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR) kurulmuştur. Herhangi bir yüksekokul veya üniversiteye gidemeyen öğrenciler için açık öğretim ve örgün öğretim olarak iki farklı program uygulanmıştır (Kaya, 2002, s. 31). Bu kurumda eğitim süresi iki yıl sürmekte ve dersler ilk sene kuramsal, ikinci sene uygulamalı olarak yapılmaktadır. Öğretim yöntemi olarak uzaktan öğretim yöntemleri kullanılırken ihtiyaç duyulan alanlarda eğitilmiş insan yetiştirmek hedeflenmiştir (Öztürk, 1979, s. 39). Görülen bu gelişmelerde uzaktan eğitimde yeni adımların atıldığı ancak çeşitli sebeplerle bazı uygulamalara son verildiği, buna rağmen uzaktan eğitimde yeni girişimlerin olduğu anlaşılmaktadır.

Uzaktan eğitimin üçüncü dönemi içerisinde kalan 1979 yılında ise 1975'de kurulan Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu çalışmalarına son verilmiştir (Özarslan ve Ozan, 2014). Uzaktan eğitimin 1981'de yasal olarak ilk kez bir üniversite bünyesinde kabul görmesinin ardından Anadolu Üniversitesi içinde kurulan Açık Öğretim Fakültesi ile 1982'de uzaktan eğitim faaliyetlerine başlamıştır. Ancak, Anadolu üniversitesinin uzaktan eğitime dair çalışmaları daha eskiye dayanmaktadır. 1970'li yıllardan bu yana Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Eğitim Enstitüsü ve İletişim Bilimleri Fakültesinde sahip olduğu birikimler, uzaktan eğitim için gerekli tecrübe ve altyapıyı oluşturmuştur (Özer B., 1989, s. 4-5). İlerleyen süreçte 1992 tarihinde Açık Öğretim Lisesi açılmış (Özgür, 2005, s. 90), yine 1992 yılı içinde Fırat Üniversitesi tarafından Türkiye'de üniversitelerin ilk yerel televizyonu olan Fırat TV'nin yayınları ile eğitimler verilmiştir. 1996'da Bilkent Üniversitesinde video konferans yapılarak ABD'den bir kısım dersler alınmıştır. 1997'de Ortadoğu Teknik Üniversitesinde Enformatik Enstitüsü kurularak uzaktan eğitim çalışmalarına başlanmış, ayrıca internet yoluyla radyo yayınları yapılmıştır (Varol, 2014, s. 47-49). 1997 yılında Sakarya Üniversitesinde uzaktan eğitim uygulamaları için çalışılmış (Çallı, İşman, ve Torkul, 2002, s. 5), 1998'de Selçuk

Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından radyo ve televizyon üzerinden yayınlar başlatılmıştır. Yine 1998 yılında, ilköğretim eğitimi alamayan bireyler için Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğüne bağlı Açık İlköğretim Okulu hizmete açılarak bireylerin eğitim alma, kültürel olarak gelişme ve meslek edinmesi ile ülke kalkınmasına etkili olunmuştur (Özgür, 2005, s. 90). 2000 yılında ise Bilgi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Harran Üniversitesinde uzaktan eğitimler yapılarak teknolojiye faydalanılmıştır (Varol, 2014, s. 50-51). Uzaktan eğitim artık çok sayıda üniversite, özel kurumlar ve kamuda yaygın olarak kullanılan bir sistem haline gelmiştir (Cabı ve Ersoy, 2017). İlerleyen teknoloji ile birlikte bireyler güncel uzaktan eğitim materyalleri ve uygulamalarına kolayca erişebilme, bu uygulamalarla gerçekleştirilen eğitim sonunda çeşitli sertifika ve diplomalar alma imkanına ulaşmıştır. Bunun yanında, uzaktan eğitim içerikleri kapsamında EBA platformu geliştirilerek bu platform alt yapısı sayesinde hayat boyu eğitim imkanı veren Uzaktan Eğitim Merkezi (UZEM) kurulmuştur (Özbay, 2015, s. 387).

Tablo 2. 4. Türkiye’de uzaktan eğitimin gelişimi.

Evre	Tarih	Türkiye’de yaşanan gelişmeler
Kavramsallaşma Süreci	1927	Okuma yazma öğretimi için uzaktan eğitimin tartışılması
	1939-1950	Milli Eğitim Şuralarında yaygın eğitim konusunun tartışılması, önerilerin ortaya konulması
	1956	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsünde başlaması
Mektupla Öğretim Süreci	1960	İlk uzaktan eğitim uygulamalarının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından “Mektupla Öğretim” adı altında başlatılması
	1966	Mektupla Öğretim ve Teknik Yayınlar Genel Müdürlüğü’nün kurulması
İletişim Teknolojilerinin Kullanımı Süreci	1975	Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR) kurulması
	1978	Açık Üniversite kurulmasına karar verilmesi
	1981	Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi’nin açılması
	1992	Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Açık Öğretim Lisesi’nin açılması
	1998	ODTÜ’de internet ile eğitim kullanılarak IDEA paketi uygulaması başlatılması
	1999	YÖK uzaktan eğitim yönetmeliğinin yayınlanması
	2001	Uzaktan Eğitim Yönetmeliği kapsamında üniversitelerde ders/programların açılması
	2007	Türkiye Bilimler Akademisi-TÜBA’nın Açık Ders Malzemeleri Projesini başlatması
	2012	Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar’ın yayınlanması

Kaynak: (Cabı ve Ersoy, 2017)

Günümüzde ortaya çıkan pandemi vakası ardından okulların geçici olarak kapatılması, diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizdeki öğrencilerin de okuldan mahrum kalmalarına, eğitimlerinin aksamasına yol açmıştır. Bu kapsamda, 2011 yılında faaliyete geçen FATİH Projesi’nin içerik bileşeni olan EBA Platformu ile ulusal kanal TRT imkanları birleştirilerek

hem öğrenci hem de ebeveynlere uzaktan eğitim uygulanmaktadır (Gençoğlu ve Çiftçi, 2020). 2011 yılında pilot uygulama ile başlatılan Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesi kapsamında, birçok okula etkileşimli tahta, tablet, internet altyapısı, yazıcı ve fotokopi makinası sağlanmış ve oluşturulan teknolojik altyapı ile birlikte ihtiyaç duyulan öğretim materyallerinin karşılanması için EBA oluşturulmuştur (Tüysüz ve Çümen, 2016). EBA, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından sunulan, hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından ücretsiz bir şekilde kullanılabilen sosyal bir eğitim platformu şeklinde tanımlanmaktadır. Her seviyeden öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek yazılı, sesli ve görsel olarak hazırlanmış zengin içerik ve materyaller bulunmaktadır (Aktay ve Keskin, 2016). Öğretmenler EBA'ya Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) bilgilerini kullanarak giriş yapabilmekte, öğrenciler ise T.C. kimlik bilgileri ile öğrenci numaralarını kullanarak giriş yapabilmektedirler (Can ve Günbayı, 2021). EBA, içeriğindeki derslere ait kitaplar, konular, video, animasyon ve simülasyon gibi çeşitli dijital materyallerin bulunduğu zengin içeriğe sahip bir platformdur. Öğrenci ve öğretmenler, ihtiyaç duyduklarında istenilen yer ve zamanda, güvenli ve etkili içeriklere ulaşabilmekte ve kendi içeriklerini paylaşabilmektedir (D. Demir vd., 2018). EBA, içerikleriyle öğrenciye özgü öğrenme materyalleri, dijital içerikler, ders videoları, bireysel çalışma olanakları gibi imkanlar sunmakta, sanal sınıf ortamı ile öğrenci ve öğretmenlerin canlı dersler yapabilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, öğretmenler öğrencilere çeşitli ödevler gönderip öğrenci durum takibini de yapabilmektedirler (Gençoğlu ve Çiftçi, 2020). EBA sisteminde bulunan özellikler; EBA ders, içerik, yarışma, uygulamalar, EBA dosya, e-kurs bölümleri olarak ayrılmıştır (Aktay ve Keskin, 2016). EBA'da, 1.700'den fazla ders ve 40.000 üzerinde zengin, etkileşimli ve güvenli içerik mevcuttur. Aynı zamanda, 5.000'den fazla kitap ve 240.000'den fazla soru sunulmaktadır. Her ders ve konuya ait ilgili içeriklerin bulunduğu alan ve kategorilerden, ilgi ve ihtiyaç doğrultusunda binlerce içeriğe ulaşılabilir (EBA, 2021).

Eğitimde eşit fırsatlara sahip olmak ve başarıyı arttırabilmek için uzaktan eğitim sisteminde gerekli altyapının oluşturulması ve bütün öğrencilere EBA erişim imkanının sağlanması gerektiği belirtilmektedir (Can ve Günbayı, 2021). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından pandemi sürecinde uygulamaya geçen uzaktan eğitime erişimin sağlanması için interneti olmayan öğrencilerin kullanımına yönelik Türkiye'nin 81 ilinde birçok EBA Destek Noktası kurulmuştur (MEB, 2020). Öğrencilerin uzaktan eğitime kesintisiz ulaşabilmelerini sağlamak, fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırmak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından internet ve cihaz ihtiyacı olan öğrenciler için binlerce tablet bilgisayar dağıtılmış ve dağıtımına

devam edilmektedir (MEB, 2020). EBA TV kanallarına erişim için televizyon ihtiyacı olduğu tespit edilen öğrencilerin ihtiyaçları karşılanmıştır (MEB, 2020). Öğrencilerin canlı ders ve EBA platformlarından faydalanabilmeleri için 25 GB internet sunulmuş, her kademeye özel ek çalışma kaynağı oluşturulmuştur. EBA TV yayınları ve canlı dersler sürdürülmüş, yapılan çalışmalarla mümkün olduğunca çok öğrenciye ulaşılmaya çalışılmıştır (MEB, 2021). Esnek eğitim imkanı ve uygun ekonomik şartları nedeniyle uzaktan eğitimin, hem normal zamanlarda hem de acil durumlarda tercih edildiği, teknolojiye bağlı olarak gelişen alt yapı ve programları ile bulunduğu noktadan sürekli ilerleyen bir sistem olduğu görülmektedir.

2.6 Küresel Salgın Döneminde Uzaktan Eğitim

Günümüzde tüm dünya, her sektörde aksamaların yaşandığı bir küresel salgın sürecinden geçmektedir. Pandemi (küresel salgın); dünyada aynı anda yoğun olarak bulunan, birçok insana etki eden ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından onaylanan hastalıklardır. UNESCO verilerine göre, 07 Nisan 2020 tarihinden itibaren küresel salgın nedeniyle 188 ülkede okullar kapatılmış, dünya çapında %92 oranında öğrenci bu durumdan etkilenmiş (Can, 2020, s. 12), eğitim hizmetlerinin aksaması ile dünyadaki tüm öğrenci seviyesinin yaklaşık yarısı olan 1,6 milyar öğrencinin eğitimi aksamıştır (UNESCO, 2020b). Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF, 2020a), pandemi ile birlikte okulların kapanması sonucu 463 milyon çocuğun uzaktan eğitime erişemediğini belirtirken, Türkiye’de ise yaklaşık 25 milyon öğrencinin süreçten etkilendiği, bunlardan yaklaşık 16,5 milyonunu ilk ve ortaöğretim öğrencisi oluşturduğu belirlenmiştir (UNESCO, 2020a).

Pandemi ile birlikte eğitimde değerlendirmede de değişiklik yapılmıştır. UNESCO Eğitim Politikası Bölüm Başkanı Bay Gwang-Chol Chang çalışmasında, 84 ülke arasından 58’inin sınavlarını ertelediği veya yeniden planladığı, 23’ünün çevrimiçi veya ev tabanlı testler gibi alternatif yöntemler tanıttığı, 22’sinin devam ettiği, 11 ülkede ise sınavların tamamen iptal edildiği belirtilmiştir (UNESCO, 2020c). UNESCO, eğitimdeki aksamanın etkilerini azaltabilmek için özellikle savunmasız ve dezavantajlı konumda bulunan bireylere yönelik ülkelerin önlem alarak eğitim sistemlerini uyarlamaları ve eğitimin devamlılığını sağlamaları konusunda ülkelere destek vereceğini açıklamıştır (UNESCO, 2020b). 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar dönemi zorunlu uzaktan eğitimde, ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ve Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinin bazı hükümleri değiştirilerek telafi eğitimde puan ile değerlendirme yapılamayacağı belirtilmiştir. Yine ek bir madde ile tüm öğrencilerin bir üst sınıfa geçmiş

sayılacağı ancak velinin yazılı talebi doğrultusunda sınıf tekrarı yaptırılabilceğı belirtilmiştir. Bunun yanında bazı ülkelerin benzer uygulamalar yaparken, farklı uygulamaların yürütüldüğü bölgelerin olduğı da ifade edilmiştir (Schrijer, 2020, s. 849-857). Pandemi nedeniyle başta Çin, ABD, Fransa, İtalya, Kore, İspanya, Almanya ve Türkiye olmak üzere pek çok ülke yüz yüze eğitime ara vererek eğitim faaliyetlerinin devamı için açık ve uzaktan eğitime geçiş yapmak durumunda kalmıştır (Can E., 2020). Avustralya’da, profesyonel öğrenme ve uzaktan öğrenme teşvik edilerek oluşturulan platformlar erişime açılmıştır. Belçika’da, ulusal televizyon aracılığıyla eğitim programları yayınlanmış, evde eğitimin önemi vurgulanmıştır. Fransa’da, eğitimde iletişimin sürdürülmesi için pedagojik bir devamlılık uygulanmıştır. Öğrencilerin öğrenimlerinin devam etmesi, gerekli materyallere ulaşabilmesi, ödev ve araştırmalarını yapabilmesi için mevcut ağlar kullanılmış, çevrimiçi derslerle öğrenciler ve öğretmen arası iletişim sürdürülmüştür (Yurdakal ve Kırmızı, 2021, s. 293). Çin’de, yaklaşık 270 milyon ilkökul, ortaokul, lise ve lisans öğrencisi çevrimiçi eğitime geçmiştir. Canlı dersler, televizyonda videolu eğitimler, ev çalışmaları ve çeşitli platformlarda paylaşılan materyaller ile eğitim öğretim faaliyetleri devam ettirilmiştir. Çevrimiçi ortamlar kullanılarak öğrenci, öğretmen ve veli iletişimi sağlanmışır (Durak, Çankaya, ve İzmirli, 2020, s. 794). Pandemi sürecinde Türkiye ve Çin’in uzaktan eğitim faaliyetlerini benzer şekilde yürüttüğü anlaşılmıştır (Yaman, 2021).

Pandemi sürecinin başlangıcından itibaren ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı ve Bilim Kurulu iletişim halindedir (Özer M., 2020). Türkiye’de 16 Mart 2020 tarihinden itibaren tüm okullar kapatılarak uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir (Sirer, 2020). Küresel salgının yayılmasının önüne geçebilmek amacıyla Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilkökullarda da 16 Mart 2020 tarihinden başlamak üzere eğitime 15 gün ara verildiğı ve ikinci haftadan itibaren uzaktan eğitime başlanacağı duyurulmuştur. Temel amacı öğrencileri dezavantajlı duruma düşürmemek olan uzaktan eğitim süreci uygulama esaslarının televizyon artı internet olarak belirtildiğı ve internet erişimi için ücretsiz internet sağlanacağı ifade edilmiştir (Fidan, 2020, s. 25-26). Uzaktan eğitim kapsamında, EBA ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) ulusal kanalı üzerinden eğitimin gerçekleştirilmesine karar verilmiş, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve TRT işbirliğı ile uzaktan eğitim materyalleri kısa sürede hazırlanmıştır (Özer M., 2020). EBA TV İlkokul, EBA TV Ortaokul ve EBA TV Lise kanalları ile eğitim öğretim devam ettirilmiştir. Aşamalı olarak okul öncesi, ilkökul, sekizinci sınıf ve on ikinci sınıf öğrencilerinin uzaktan eğitime başlaması sağlanmışır. Öğrenciler alıştığı öğretmeninin dışındaki öğretmene yabancılik hissedip adaptasyon sorunu yaşayabileceğinden

her öğretmenin kendi sınıfı için canlı ders yapması sağlanarak öğrencilerin kendi öğretmeni ile derslere devam etmesine imkan sunulmuştur (Papuşcuoğlu, 2020, s. 135-137). 2020-2021 eğitim öğretim yılı başlangıcında hibrit öğrenme ile eğitim faaliyetlerine başlanmış ancak artan vakalar nedeniyle bir süre sonra yeniden uzaktan eğitim uygulamasına geçilerek canlı dersler ve EBA TV kanalları ile eğitim hizmetleri sürdürülmüştür (Yaman, 2021, s. 3302-3303).

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesi ile olumlu durumlar yaşanırken olumsuz durumlarla da karşılaşmıştır. Küresel salgın döneminden önce eğitimde zorluk yaşayan öğrenci oranı küresel salgın dönemiyle daha da artmış, mevcut eşitsizlikler derinleşmiştir. Bu süreç içerisinde dezavantajlı öğrencilerin eğitimden uzaklaşması ve eğitime olan ilginin azalması gibi sorunların oluşabileceği vurgulanmıştır (Yıldız ve Vural, 2020). Salgın döneminde öğrenme kaybı, okulu bırakma, eğitime erişim güçlüğü gibi olumsuz durumların yaşanabileceği ancak bu sürecin, eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi açısından bir fırsat olarak görülmesi, bununla birlikte eğitimin temel düşüncesinden uzaklaşmış ve geçerliliğini yitirmiş yöntemlerin incelenerek eğitimin yenilenmesinin gerekliliği ifade edilmiştir (Sarı ve Nayır, 2020, s. 962-963). Küresel salgının eğitimi birçok açıdan etkilediği ve bu bağlamda eğitimin devam etmesi için çeşitli yenilik ve planların yapılması gerektiği belirtilmiştir (Bozkurt, 2020). Uzaktan eğitim, öğrenme ve öğretmenin yer ve zamandan bağımsız olarak sunulabilen, materyallerinin esnek, güncellenebilir ve farklı teknolojilerle kullanılabilen çağdaş ve etkili bir öğrenme biçimi olarak görülmektedir (Yamamoto ve Altun, 2020). Bununla birlikte pandemide eğitim alanında meydana gelen aksaklıklara karşı en iyi çözüm yolu uzaktan eğitim olarak görülmüştür. Süreç içerisinde öğrenme kayıplarını en az seviyeye indirmek için uzaktan eğitim kullanılmış ancak, aynı zamanda eğitimde eşitsizliğinin artması riskini de beraberinde getirmiştir (Moreno ve Gortazar, 2020). Uzaktan eğitim, eğitim almaya engel durumlar için geliştirilen bir metod olarak düşünülse de imkanlar açısından eşit olmayan öğrenciler için olumsuz bir durum oluşturmuştur. Pandemi sürecinin beraberinde getirdiği psikolojik yansımaların öğrenci başarısına olumsuz etkileri, sınavlara çalışabilmek ve eğitime devam edebilmek için her öğrencinin eşit imkanlara sahip olmayışı ise fırsat eşitsizliğini ortaya çıkarmıştır (Schrijer, 2020, s. 860). Dezavantaja sahip olan öğrencilerin, yaşadıkları öğrenme kayıpları, öğrenme boşlukları ve bulunduğu şartlar gibi nedenlerle eğitimden uzaklaşabilecekleri düşünülmektedir (Yıldız ve Vural, 2020). Bu kapsamda, bilgisayar ve internet imkanı olmayan, yeterli dijital yetkinliğe sahip olmayan, dezavantajlı durumdaki öğrencilerin farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır (Özer M., 2020). Can E. (2020)'ın çalışmasında da, uzaktan eğitimin erişim, altyapı, içerik ve tasarım, kalite, güvenlik,

pedagojik ve mevzuat açılarından güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Pandemi süreci ile birlikte dünyanın pek çok ülkesinde uzaktan eğitim sistemine geçildiği, ülkelerin sahip olduğu altyapı imkanları doğrultusunda çeşitli uygulamalarla eğitim hizmetlerinin devamlılığını sağlamak için çalışıldığı, farklı iletişim kanalları ile öğrencilerle iletişimin devam ettirildiği ve bir çok ülkenin de benzer çalışmalar yaptığı görülmektedir. Uzaktan eğitimde temel unsur olarak teknoloji kullanılması göz önünde bulundurulduğunda ise ihtiyaç duyulan teknolojik altyapının yetersiz olduğu yerler, gerekli teknolojiye sahip olmayan öğrenciler olabileceği ve bu bağlamda uzaktan eğitimden yararlanamayan öğrencilerin fırsat eşitsizliğine maruz kalacağı anlaşılmaktadır.

2.7 Uzaktan Eğitim İle İlgili Yapılan Çalışmalar

1980’li yıllardan itibaren uzaktan eğitime dair çalışmaların bir sınıflandırmasını oluşturabilmek adına çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Özen ve Baran, 2019). Uzaktan eğitim araştırma alanlarına dair yapılan çalışma sonucu, belirlenen 15 araştırma alanından eğitim teknolojileri, öğretim teknolojileri, öğrenci destek hizmetleri gibi alanların uzaktan eğitim ile ilgili en önemli araştırma alanları olduğuna ulaşılmıştır (Zawacki-Richter, 2009). Uygulanmakta olan uzaktan eğitime yönelik yapılan çalışmalarda olumlu veya olumsuz olarak nitelendirilebilen çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde:

Fidan (2020) çalışmasında, uzaktan eğitime dair öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2019-2020 eğitim öğretim yılında uzaktan eğitim uygulayan 23 sınıf öğretmeni katılmıştır. Görüşmeler uzaktan telekonferans yöntemiyle yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, uzaktan eğitime dair öğretmen görüşleri olumlu ve olumsuz olarak gruplanmıştır. Öğrencilerin derslerinin devamını sağlaması, sosyal çevre ile iletişimin devamı en çok belirtilen olumlu görüşler olmuştur. Bireysel ve genel olumsuzluklar olarak sınıflandırılan olumsuz görüşlerde ise en çok erişim ve alt yapı sorunu olduğu ortaya çıkmıştır.

Kızıлтаş ve Özdemir (2021) tarafından yapılan çalışmada, uzaktan eğitim sürecine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmaya 38 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmada yapılandırılmış sorular içeren anket formu kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin internete erişimde sorun yaşadığı, derslere katılımın yetersiz olduğu, velilerin deneyimsiz olduğuna ulaşılmış, konu tekrarı sağlamanın ise uzaktan eğitimin faydası olarak görüldüğü anlaşılmıştır.

Saygı (2021) tarafından yapılan çalışmada, uzaktan eğitim faaliyetlerinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunların belirlenmesi ve bunlara çözüm sunulması amaçlanmaktadır. Araştırma 40 sınıf öğretmenin katılımı ile iki bölümden oluşan anket formu kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, uzaktan eğitime katılımın yetersiz olduğu, öğretmenlerin ölçme ve değerlendirmede zorlandıkları, ilkokullardaki teknolojik alt yapının yetersiz olduğu, öğretmenler arası iletişimin iyi olduğu sonuçlarına ulaşılmış, Fatih Projesi Faz III'ün ilkokullarda uygulanması, uzaktan eğitime devam edilmesi, teknolojik imkanların artırılması ve ölçme değerlendirme uygulamalarının uzaktan eğitime göre yapılması önerilerinde bulunulmuştur.

Korkut ve Memişoğlu (2021) tarafından yapılan çalışmada, Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile ortaokul ve ilkokul öğrencilerinin pandemi dönemindeki uzaktan eğitime dair görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmaya 40 öğretmen ve 4-7. sınıflardan 40 öğrenci katılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri ortaya çıkarılmıştır. Uzaktan eğitimin öğrenmede etkili ve içerikleri zengin olduğu, ancak altyapının ve bununla birlikte derse katılımın yetersiz olduğu, sürekli ekrana maruz kalmanın zararlı olduğuna ulaşılmıştır.

E. Demir, Doğan ve Yavaş (2021) tarafından yapılan çalışmada, uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı konumda bulunan ilkokul öğrencilerinin uzaktan eğitime erişim ve başarı durumlarına dair sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemlerin ve çözüm önerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 22 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ile verilen toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, teknolojiye erişim sorunları, alt yapı yetersizliği ve teknik sorunlar, motivasyon sorunları, hizmet içi eğitimin ve derslere katılımın yetersiz olmasının en çok ifade edilen sorunlar olduğuna ulaşılmıştır.

Barışık, Kurnaz, Kaynar ve Doğrukök (2020) tarafından yapılan çalışmada, uzaktan eğitim ile ilgili ilkokul öğrencilerinin algılarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmaya 2019-2020 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 883 ilkokul öğrencisi katılmıştır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan “İlkokul Öğrencileri Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, devlet okulundaki ilkokul öğrencilerinin özel okul öğrencilerine göre uzaktan eğitime daha olumlu yaklaştığı anlaşılmıştır. Okula dair olumlu düşünceleri olan öğrencilerin uzaktan eğitime dair de olumlu düşüncede olduğu, kız öğrencilerin erkeklere kıyasla uzaktan eğitime daha olumlu baktığı,

akademik durumu iyi ve çok iyi olan öğrenciler ile uzaktan eğitim için gerekli donanımına sahip öğrencilerin uzaktan eğitime dair olumlu düşüncelere sahip olduğu görülmüştür. Uzaktan eğitime ilişkin öğrenci algısında ise şehir, okul türü veya donanım gibi etmenlere bağlı olarak önemli bir fark oluşmadığı, uzaktan eğitimde öğrencilerin en çok arkadaşlarını görme istediğini ifade ettiklerine ulaşılmıştır.

Yadigar ve Yadigar (2021) tarafından yapılan çalışmada, uzaktan eğitimin etkilerinin paydaşlar açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 607 öğretmen, 323 öğrenci ve 1166 veli olmak üzere toplam 2096 kişi katılmış, veriler anket uygulanarak toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, çoğunluğun altyapı ve donanımına sahip olmasına rağmen yüz yüze eğitimi daha verimli bulduğu, uzaktan eğitime devam etmek istemediklerine ulaşılmıştır.

M. C. Şahin ve Tekdal (2005) tarafından yapılan çalışmada ise, internet tabanlı uzaktan eğitim hakkında yapılan çalışmaların toplanması ile alana katkı sağlamak amaçlanmıştır. 1994-2004 yılları arasında yapılan internet tabanlı uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimin karşılaştırıldığı 50 deneysel çalışmanın değerlendirilmesi sonucunda; internet tabanlı uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sirem ve Baş (2020) tarafından yapılan çalışmada, pandemi döneminde okuma güçlüğü yaşayan öğrenciler ile velilerinin görüşlerine dayanarak çözüm üretmek amaçlanmıştır. Araştırma, okuma güçlüğü yaşayan 6 ilkokul öğrencisi ve velisinin katılımı ile araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formları uygulanarak yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, uzaktan eğitimin faydalı olduğu, öğrencilerin okumalarına katkı sağladığı ve sürecin faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında okuma çalışmalarına daha çok zaman ayrılması ve öğrenci motivasyonunun artması için gerekli iletişim ve etkinliklerin sürekli geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Karaca ve Kelam (2020) çalışmasında, pandemi sürecinde lise öğretmenlerinin sunmuş olduğu uzaktan eğitimin kalitesinin öğretmenlerin bakış açısıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, Parasuraman vd. (1998) tarafından geliştirilmiş olan Servqual Ölçeği temelinde hazırlanan yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Veriler lisede görev yapan on öğretmen ile yapılan telefon görüşmeleri ile toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, salgın sürecinde öğrencilerde eğitime dair kaygılar olduğu ve bunu gidermek için sürecin çok iyi yürütülmesi gerektiği, gerek altyapı yetersizliği gerekse kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin uzaktan eğitime erişim zorluklarının fırsat eşitsizliği oluşturduğu ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin uzaktan eğitim sisteminde kendilerini yeterli buldukları ve kaliteli hizmet sunmaya çalıştıkları, bununla birlikte teknik konularda ve değerlendirme aşamasında bazı sorunlar yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Can ve Günbayı (2021) tarafından yapılan araştırmada, EBA üzerinden yapılan uzaktan eğitim sürecini yönetici ve öğretmenlerin görüşleri ile değerlendirmek amaçlanmıştır. Görüşme formları ile senkron uzaktan eğitime dair düşünceler alınarak fenemolojik yaklaşım ile analiz yapılmıştır. Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre uzaktan eğitim sürecinde en önemli sorunun eğitimde fırsat eşitsizliğinin ve sistem altyapı yetersizliğinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gerekli donanım ve altyapı imkanı olmayan öğrencilerin uzaktan eğitim faaliyetlerine katılma fırsatının olmadığı belirtilmiştir. Aynı zamanda yüz yüze eğitimde olduğu kadar etkili bir iletişim ve etkileşimin gerçekleşemediği ifade edilmiştir.

Özçelik (2022) tarafından yapılan çalışmada, sınıf öğretmenlerinin pandemi sürecinde uyguladıkları uzaktan eğitime dair görüşleri, yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerinin araştırılması amaçlanmaktadır. Araştırmaya 2021-2022 eğitim öğretim yılında görev yapan 15 sınıf öğretmeni katılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre, uzaktan eğitimin aksayan eğitimi devam ettirmede faydalı olduğu ancak işleyiş ve değerlendirmelerde eksiklikler bulunduğu, katılımcıların uzaktan eğitime dair yeterli bilgilerinin olmadığı, öğrencilerin internet ve cihaz erişiminde sorun yaşadıkları, canlı derslere yeterince katılım sağlanamadığına ulaşılmıştır. Bunun yanında uzaktan eğitim faaliyetlerine aktif katılan öğrencilerin ise uygulamaları faydalı bulduğu, öğretmen ve velilerde uzaktan eğitim ile ilgili gerekli alt yapının oluşturulması ve eksikliklerin giderilerek fırsat eşitliğinin sağlanmasının önerildiği anlaşılmıştır.

Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin (2020, s. 391-394) tarafından yapılan çalışmada, uzaktan eğitime dair öğrenci, veli ve öğretmen görüşleri ile sürecin ne kadar verimli olduğuna ilişkin bilgi edinmek amaçlanmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak veriler toplanmış ve içerik analizi ile çözümlemesi yapılmıştır. Araştırma Gaziantep ilindeki devlet okulundan 80 öğrenci, 80 öğretmen ve 80 veli katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, birçok öğrencinin uzaktan eğitim uygulamalarına düzenli olarak katıldığı ancak bir kısmının katılamadığı veya bazen kaldığının görüldüğü; katılamayan öğrencilerin ise altyapı problemleri, ders saatleri uyumsuzluğu, öğrenim gören kardeş sayısının fazla olması gibi sebeplerden katılamadıkları belirtilmiştir. Uzaktan eğitim döneminde sosyoekonomik durum ve bölge imkanlarının fırsat eşitsizliği oluşturduğu söylenmiştir. Söz konusu engellerin

kalkması durumunda uygulama ve içeriklerin aynı anda birçok öğrenciye ulaşmasının herkese eşit imkan sağlayacağı belirtilmiştir.

Han, Demirbilek ve Demirtaş (2021) tarafından yapılan çalışmada, uzaktan eğitimin olumlu-olumsuz yönlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmaya öğretmen ve okul yöneticilerinden oluşan 187 kişi katılmıştır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, internet erişim ve teknolojik altyapı problemleri en sık belirtilen sorunlardır. Hem öğretmen hem de öğrencilerin EBA'ya bağlanmada sorun yaşaması ve öğrencilerin cihaz eksikliği olmasının uzaktan eğitime engel olarak fırsat eşitsizliği oluşturduğu, derse katılımın yetersiz olduğu ve uygulama derslerinin verimsiz geçtiği belirtilmiştir. Uzaktan eğitim sayesinde hastalık bulaşma riskinin azalmasına katkı sağlanması, eğitimin zaman ve mekandan esnek bir şekilde devam ettirilmesi ise olumlu görüşler olarak ifade edilmiştir.

Kantos (2020, s. 76-79) tarafından yapılan çalışmada, pandemi süresince uzaktan eğitim yapan sınıf öğretmenlerine ait düşünceleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmaya 2019-2020 eğitim öğretim yılında pandemi döneminde çalışan 16 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, uzaktan eğitim uygulamasının ilkokullar için yeterli olmayıp gerektiğinde hibrit eğitimin uygulanması gerektiği, uzaktan eğitimin daha etkili olabilmesi için EBA canlı ders uygulamalarının zorunlu kılınması, erişim sorunlarının çözülmesi ve EBA içeriklerinin daha fazla olması için çalışmaların artırılması gerektiği belirtilmiştir.

Erümit (2020) çalışmasında, Türkiye'deki uzaktan eğitimin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma yarı yapılandırılmış görüşmeler uygulanarak ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinden 12 öğrencinin katılımı ile yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, EBA TV'nin öğrencilerin öğrenmelerini desteklediği ve içeriklere kolayca erişim sağlanması açısından da faydalı olduğu belirtilmiştir. Ancak EBA TV ve EBA uygulamasının öğrencilerin sınavlara hazırlanmasında yetersiz olduğu, canlı ders uygulamalarının ise öğrencinin motivasyonu, etkileşim ve eş zamanlı iletişim imkanları yönüyle daha avantajlı bulunduğu ifade edilmiştir.

Kuzu (2020) tarafından yapılan çalışmada, pandemi sürecinde uygulanan EBA TV ve EBA platformu aracılığıyla yapılan uzaktan eğitime ilişkin ilkokul öğrenci velilerinin düşüncelerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmaya 2019-2020 eğitim öğretim yılında çocukları ilkokula giden 257 veli katılmıştır. Araştırmada çoktan seçmeli ve açık uçlu sorulardan oluşan araştırmacı tarafından hazırlanan bir anket uygulanmıştır. Araştırma

sonucuna göre, pandemi sürecinde eğitime dair en iyi çözümün uzaktan eğitim olduğu, derslerin uygun ve verimli geçtiği ifade edilmiş, bunun yanında günlük ders sayısının ve ödevlerin yeterli olmadığı, derslerin televizyondan izlenebildiği ancak telefon kullanımında bağlantı sorunu yaşandığı belirtilmiştir.

Kavuk ve Demirtaş (2021) tarafından yapılan çalışmada, pandemi sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadıkları zorluklar ve mesleğe olan etkilerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırmaya 43 öğretmen katılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, en çok belirtilen sorunun teknolojik yetersizlikler ve internet sorunları olduğu, ayrıca EBA'daki eksiklikler, ders katılımının yetersiz olması, teknik sorunlar, velilerin süreçteki aktif olma durumu ve fırsat eşitsizlikleri de yaşanan diğer sorunlar olarak belirtilmiştir.

Konca ve Çakır (2021) tarafından yapılan çalışmada, uzaktan eğitim ile okul öncesi eğitimden ilkokula geçiş ile ilgili veli düşüncelerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmaya, salgın döneminde okul öncesinden ilkokul birinci sınıfa geçen çocuğu olan 20 veli katılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, velilerin uzaktan eğitimden memnun kalmadıkları, çocukların eğitsel, sosyal ve iletişim alanlarında sorun yaşadıkları, çoğunlukla EBA ve Zoom uygulamasının, en az ise TRT Okul kanalının kullanıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kantos, Yurttaş, Taşdan ve Topcu (2022) tarafından yapılan çalışmada, pandemi sürecinde ilkokullarda uygulanan uzaktan eğitime dair ilkokul öğrencileri ve velilerinin görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim döneminde öğrenim gören 23 ilkokul öğrencisi ve velisinin katılımı ile görüşme formu uygulanarak yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, uzaktan eğitim sürecinde öğrenci öğrenme ortamının uygun olduğu, internete erişimin sınırlı olduğu, öğrencilerin yarısının bilgisayarı olmasa da tüm katılımcıların akıllı telefonu olduğu, EBA TV ve EBA platformunun yeterince kullanılmadığı, canlı derslere katılımın yetersiz olduğu, katılımcıların tercihinin yüz yüze eğitimden yana olduğu belirlenmiştir.

Pınar ve Akgül (2020) çalışmasında ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin pandemi sürecinde Fen Bilimleri dersinin uzaktan eğitim yoluyla verilmesine ilişkin görüşleri incelenmiş, farklı bölgelerden bin öğrenci çalışmaya katılmıştır. Araştırma sonucunda, pandemi sürecinden dolayı uzaktan eğitimin faydalı bulunduğu, konu tekrarı yapmayı sağladığı ancak

deney yapma imkanının eksik olduğu, okulda uygulamalı yapılan derslerin daha iyi öğrenmeyi sağladığı, derslere karşı daha motivasyonu artırttığı ve sosyalleşmeyi sağladığına ulaşılmış, bununla birlikte teknik sorunların giderilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Sezgin ve Fırat (2020) tarafından yapılan çalışmada, pandemi sürecindeki uzaktan eğitimde yaşanan dijital uçurumun bütüncül tek bir durum olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Pandemi süreci dijital uçurum verileri ile alanyazın taraması sonucu elde edilen bilgilerin analizi yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, sosyoekonomik durumların teknolojik imkanlara erişimde farklılıklar oluşturmalarına ilişkin değerlendirme ve önerilerde bulunulmuştur.

Arık, Karakaya, Çimen ve Yılmaz (2021) tarafından yapılan çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime dair görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmaya 55 ortaöğretim öğrencisi katılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, esneklik, erişilebilirlik, disiplin ve öğrenme ortamı, zaman yönetimi ve ders süresi ile duyuşsal özellikler açısından olumlu görüşlere, öğrenci ve öğretmen iletişimi, öz düzenleme, zaman yetersizliği, öğrenme ve öğretmede yetersizlikler, geri dönütlerin yeterli olmaması, teknolojik sorunlar ve duyuşsal yetersizliklere ilişkin ise olumsuz görüşlere ulaşılmıştır.

Baysal ve diğerleri (2020, s. 206) tarafından yapılan çalışmada, pandemi nedeniyle başlayan uzaktan eğitim faaliyetleri ile ilgili okul öncesi öğrenci velilerinin görüşlerini ortaya koyarak uzaktan eğitimin gelişimine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak yapılan araştırmaya en az bir çocuğu okul öncesi eğitimde olan 20 ebeveyn katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, uzaktan eğitim faaliyetlerinde aksamalara sebep olan olumsuz yönlerin bulunduğu ve geliştirilmesi gerektiği, uzaktan eğitimde sınıf seviyelerinde yapılan düzenlemede aynı ev içerisinde aynı zaman diliminde uzaktan eğitime katılması gereken öğrencilerin olması durumunda erişimin güçleştiği ifade edilmiştir.

Çelik ve İşler (2020) tarafından yapılan çalışmada, Suriyeli ilkököl öğrencilerinin pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecindeki öğrenme süreçlerinde yaşadıkları zorluk ve fırsatlara dair görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmaya göç nedeniyle Türkiye'ye gelmiş ilkököl 4. Sınıfta okuyan 36 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, okuldan uzak kalma, ev etkinlikleri, derslerde yaşanan zorluklar ve derslerde beğenilen durumlara dair dört temaya ulaşılmış, öğrencilerin olumlu ve olumsuz deneyimler yaşadığı anlaşılmıştır.

Çalışır ve Özasan (2021) tarafından yapılan çalışmada, yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecini değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırmaya 14 öğretmen katılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, MEB tarafından hazırlanan EBA uygulamaları, hizmet içi eğitimler, bilgilendirme ve materyal çalışmaları ile yaz kurslarının yabancı uyruklu öğrenciler tarafından yeterince kullanılmadığına ulaşılmıştır. Öğrenci maddi durumu, dil sorunu ve veli ilgisizliği nedenleri ile derslere yeterince katılım sağlanamadığı, öğrencilerin aile ortamı, materyal ve programa dair zorluklar, yabancı dil sorunu ve veli iletişim problemleri nedeniyle derslerin verimli olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Koyuncu (2022) tarafından yapılan çalışmada, uzaktan eğitim sürecinde ilk okuma ve yazma öğretiminde ortaya çıkan problemlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmaya 2020-2021 eğitim öğretim yılında ilkokul birinci sınıfta eğitim veren 49 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, uzaktan eğitim sürecinde yazı yazma öğretiminde zorluk yaşandığı ve okumanın yazmaya göre daha kolay öğrenildiği, uzaktan eğitime katılabilmek için gerekli imkana sahip olmayanların öğrenim sürecinde zorlandıkları, bu süreçte veli yardımının çok etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

2.8 Hibrit Eğitim

Teknolojik gelişmelerin eğitim alanına etkileri ile eğitim sistemi de değişimler yaşamaktadır. Geleneksel eğitim sisteminin olumsuz yönleri karşısında uzaktan eğitim sistemlerinden faydalanılmış ise de uzaktan eğitime erişimde veya uzaktan eğitim uygulamalarında da çeşitli sorunların yaşandığı, alternatif olarak ise her iki sistemin bir arada kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimin her ikisinin de farklı güçlü yönleri bulunması sebebiyle uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin bir arada kullanıldığı karma veya harmanlanmış olarak adlandırılan eğitim üzerine yoğunlaşmıştır (Watson, 2008). Uzaktan eğitimde var olan problemler, zaman, masraf ve donanım gibi kaynak sorunları nedeniyle uzaktan eğitimin iyi yanları ile yüz yüze eğitimin iyi yanlarını birleştirme fikrini ortaya çıkarmış ve bu yeni sisteme hibrit öğretim, harmanlanmış öğretim gibi isimler verilmiştir (Delialioğlu ve Yıldırım, 2008, s. 475). Hibrit eğitimde uzaktan eğitim uygulamaları, geleneksel eğitim ve teknoloji bir arada kullanılmaktadır (Usta, 2007, s. 41). Hibrit eğitimin; karma, harmanlanmış eğitim olarak da ifade edildiği görülmektedir. Hibrit, TDK'de “melez, iki farklı güç kaynağının bir arada bulunması” olarak tanımlanmaktadır. Harmanlanmış eğitim

veya karma eğitim olarak da bilinen hibrit eğitim, internet temelli eğitim ve yüz yüze eğitimin bir arada kullanılmasıdır (Delialioğlu ve Yıldırım, 2008, s. 475). Yüz yüze ve çevrimiçi öğrenmede karşılaşılan dezavantajlara karşı her iki sistemin avantajlı tarafları bir arada kullanılır (Kurt, 2017). Uzaktan eğitimde öğrenciler hem kendi aralarında hem de öğretmenleri ile yüz yüze etkileşimde bulunamamaktadır. Bu eksikliğin giderilebilmesi için hibrit öğrenme ortamları geliştirilmiştir. Hibrit öğrenme ortamlarında bireysel yeteneklerin geliştirilebileceği imkanlar bulunmakta, öğrenme kişiye uygun yollarla sağlanabilmektedir. Ayrıca yüz yüze eğitimin tercih edilmesindeki en büyük etken olan etkileşim, hibrit öğrenme ortamında uzaktan eğitime kıyasla önemli ölçüde artmaktadır (Yolcu, 2015).

2.8.1 Hibrit eğitimin avantajları

Geleneksel eğitim sisteminde eğitime erişim, zaman yetersizliği, her bireye uygun olmayan uygulamalar gibi çeşitli sorunlar bulunurken, uzaktan eğitimde ise öğrencinin sosyalleşememesi, eğitime erişim veya etkileşim eksiklikleri gibi bazı problemler yaşanmaktadır. Ortaya çıkan sorunların giderilmesi ve daha etkili bir eğitimin gerçekleşmesi için her iki eğitim sisteminin verimli yönlerinin birleştirilmesi ile hibrit bir eğitim sunulmaktadır (Yolcu, 2015). Hibrit eğitim sistemi diğer sistemlere göre bazı avantajlara sahiptir. Öğrenmeyi sağlamada daha etkili olmaktadır. Bilgiye erişim daha geniş bir kitle tarafından sağlanmakta, geliştirilmiş programları sayesinde, harcanan zaman ve maliyet azaltılarak hedef öğrenmeler daha kısa sürede gerçekleştirilmektedir (Singh ve Reed, 2001, s. 6). Hibrit öğrenme ile öğrencilerin topluluk duygusu da gelişmektedir (Tayebinik ve Puteh, 2012). Ders kaynaklarına kolayca erişim sağlayan öğrenciler gelecek ders materyallerine de hızlı bir şekilde ulaşarak önceden hazırlık yapabilmektedir. Sınıfta yapılan eğitimlerle anında geri dönüt alma imkanı da bulunmaktadır. Öğrencilerin bir kısmı okulda eğitim yaparken diğer kısmının çevrimiçi ders alması ile büyük binalara gerek kalmadan eğitim sürdürülebilmektedir (Muxtorjonovna, 2020, s. 509). Hibrit öğrenme ile öğrenci eğitiminde daha fazla materyal ve içerikten de faydalanılabilir. Öğrenciye uygun öğrenme seçenekleri, öğrenme ortamı ve öğrenme zamanı sağlanır. Öğrencinin öğrenme hedeflerine ulaşmasında daha çok zaman oluşmaktadır. Kullanılan ders içeriklerinin gelecekte de kullanılabilmesi, okulların daha verimli kullanılabilmesi nedeniyle daha ekonomik bir eğitimidir (Bağcı, 2012).

2.8.2 Hibrit eğitimin dezavantajları

Diğer eğitim sistemlerinde olduğu gibi hibrit öğrenmede de bazı sorunlar oluşmaktadır. Geleneksel eğitime alışmış bireylerin hibrit eğitime hazır olmaması, bireylerin teknolojiyi

kullanma altyapısının yetersizliği, bireylerden beklenen görevlerin yerine getirilmesi ve uygulamalara uyumda zorluklar gibi dezavantajları bulunmaktadır (Gürdoğan, 2019, s. 16). Hibrit eğitimde öğrencilerin yanı sıra öğretmenlerin de teknolojiyi kullanma altyapısı güçlü olmalıdır. Ders içeriklerinin daha fazla olması ve öğrenci farklılıkları düşünülerek daha çok zenginleştirilmesi gerekirken öğrencilerin de sorumluluklarını yerine getirebilmesi için içsel bir motivasyona sahip olması gerekmektedir (Stovall, 2005; akt. Pesen, 2014, s. 43). Hem öğrenci hem de öğretmen hibrit öğrenmede zaman yönetimini öğrenmelidir. Ayrıca, yüz yüze eğitim içeriklerinin hibrit öğrenme sistemine adapte edilmesi için zamana ihtiyaç duyulmaktadır (Yapıcı, 2011, s. 45).

2.8.3 Hibrit eğitimin tarihi

Hibrit eğitimin tarihi 1840 yıllarına dayanmaktadır. Sir Isaac Pitman tarafından başlatılan ilk uzaktan eğitim kursunda stenografi dersleri posta ile öğrencilere gönderilerek öğrenci çalışmalarının tekrar geri gönderilmesi ile uygulanmaktaydı. 1960-1970 yıllarında eğitimde bilgisayarın kullanılması ile önemli ilerlemeler sağlanmış, yüz yüze derslere katılmadan farklı mekanlardan eğitimler gerçekleştirilmiştir. 1970-1980 yıllarında kullanılan video ağırları sayesinde daha etkileşimli olan, farklı yerlerden aynı zamanda gerçekleşen eğitimler yapılmış, 1980-1990 yıllarında görsel ve işitsel materyallerin kullanılmasıyla uzaktan eğitim uygulamalarında ilerleme kaydedilmiştir. Hibrit eğitimde 1998’de internet tabanlı öğretim ile hızlı değişim yaşanmış, 2000 tarihinden itibaren ise gelişen teknoloji sayesinde farklı zaman ve mekanlarda, daha çeşitli öğrenme araç gereçleri ile eğitimler yapılmaya başlanmıştır (Pappas, 2015).

2.8.4 Küresel salgın döneminde hibrit eğitim

Pandemi ile birlikte tüm dünyada eğitim öğretim faaliyetlerinde olumsuz durumlar yaşanmıştır. Bu olumsuzlukların en başında mevcut sistemin çağa uymayışı gelmektedir. Yaşanan salgın sürecinin eğitimi aksatmasının yanında gelecekte yeni salgınların oluşabileceği dikkate alınarak eğitim öğretim faaliyetlerinin bir kısmının hibrit eğitim olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu sayede, öğrenci ve öğretmenlerin uygulamaya adapte olabileceği ve altyapının da geliştirilmesi ile çağa uygun bir sistem oluşturulabileceği belirtilmiştir (Yurdakal ve Kırmızı, 2021, s. 291).

Küresel salgın nedeniyle aksayan eğitimde, yoğun bir şekilde kullanılan uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin olumlu yönlerinin bir arada uygulandığı, olumsuz taraflarının ise olabildiğince aza indirgendiği hibrit eğitim adı verilen öğrenme sisteminin uygulanması

sayesinde dersler hem yüz yüze eğitim ile hem de çevrimiçi ortamlarda yapılabilmektedir (Aksoğan, 2019). Ülkemizde 2020-2021 eğitim-öğretim yılında uzaktan eğitim sürecinden kademeli şekilde yüz yüze eğitime geçiş yapılarak okullarda seyreltilmiş yani hibrit eğitime başlanmıştır. Bu kapsamda, belirlenen günlerde yüz yüze eğitim yapılmış, diğer zamanlarda da EBA TV ders yayınları ve EBA canlı dersler ile hibrit eğitim uygulanmıştır (Can ve Günbayı, 2021). Hibrit eğitim adı verilen bu modelde öğrenciler haftada iki gün okulda eğitim görmüş, haftada bir gün ise uzaktan eğitim ile eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Sınıflar iki grup yapılarak birinci grup için Pazartesi ve Salı günleri, ikinci grup için ise Perşembe ve Cuma günleri okulda eğitim yapılmıştır. Çarşamba günlerinde ise sınıftaki tüm öğrenciler için uzaktan eğitim ile canlı dersler gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar EBA Platformu üzerinden öğrencilere gönderilerek yine aynı platform üzerinden çalışmaların kontrolleri de sağlanmıştır (Yaman, 2021). Daha çok ABD'deki üniversitelerin kullandığı hibrit eğitim sisteminin Türkiye'de Bilkent, ODTÜ, Sakarya gibi üniversiteler tarafından da kullanıldığı, ayrıca gelecekte daha fazla kullanım alanının olacağı ifade edilmektedir (Ünsal, 2010). Gelecek eğitimde, etkileşimin daha fazla olduğu, çevrimiçi teknolojilerin daha aktif kullanıldığı hibrit bir sistem uygulanacağı (WISE, 2014), bu sistem ile hedeflere ulaşmada daha başarılı olunabileceği (Singh ve Reed, 2001, s. 8), öğrencilerin daha etkili öğrenmesi ve etkileşimin çok yönlü olması nedeniyle gelecekte ön planda bir eğitim sistemi olacağı ifade edilmiştir (Tayebinik ve Puteh, 2012).

2.9 Hibrit eğitim ile ilgili yapılan çalışmalar:

Harmanlanmış eğitime yönelik çalışmalarda 2004 yılından itibaren harmanlanmış öğrenmenin etkisine yönelik yoğunlaştığı görülmüş, yapılan çalışmalarda: Rovai ve Jordan (2004), harmanlanmış, geleneksel ve uzaktan eğitim ortamlarının karşılaştırılmasını amaçlamıştır. Araştırmaya, 68 yüksek lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, harmanlanmış öğrenme ortamındaki öğrenci başarısının geleneksel veya uzaktan öğrenme ortamına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Usta (2007) tarafından yapılan çalışmada, öğrenmede çevrimiçi ve harmanlanmış ortamların karşılaştırılarak öğrenci başarısı ve uzaktan eğitimde öğrencinin öğrenme doyumu olan etkisini araştırmak amaçlanmıştır. Araştırmaya 73 üniversite öğrencisi katılmıştır. Deney ve kontrol grupları oluşturularak 4 hafta araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, harmanlanmış ortamdaki öğrencilerin etkileşim, öğretmen, kurum desteği, ders içeriği, ders yapısı açısından daha fazla doyuma ulaştıkları ve akademik başarılarının daha yüksek ve öğrenmenin daha kalıcı olduğuna ulaşılmıştır.

Usta ve Mahiroğlu (2008) tarafından yapılan çalışmada, harmanlanmış eğitim ortamları ile çevrimiçi öğrenme ortamlarının karşılaştırılmalı bir şekilde öğrencilerin öğrenme doyumuna ve akademik başarısına etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmaya 73 üniversite öğrencisi katılmıştır. Kontrol ve deney grupları ile 4 hafta çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre, harmanlanmış eğitim ortamındaki öğrencilerin daha fazla doyuma ulaştığı, daha başarılı oldukları ve öğrenmelerinin daha kalıcı olduğuna ulaşılmıştır.

Uluyol ve Karadeniz (2009) çalışmasında, çevrimiçi ve yüz yüze öğrenme, proje temelli ve geleneksel öğrenme, performans ve klasik değerlendirmenin harmanlanması ile oluşturulan bir ortamda sürece ilişkin düşüncelerin ve öğrenci başarısının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 39 üniversite öğrencisi katılmış, 14 hafta çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre, harmanlanmış öğrenme ortamlarına yönelik öğrenci görüşlerinin olumlu olduğu, öğrencilerin daha başarılı oldukları ve uygulamaların etkili bulunduğuna ulaşılmıştır.

Özkul ve Aydın (2012) tarafından yapılan çalışmada, ortaöğretimdeki son sınıf öğrencileri ve yükseköğretime yeni kayıt olan öğrencilerin açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin istekleri ve düşüncelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 389 lise, 133 üniversite öğrencisinden oluşan 552 kişi katılmıştır. Araştırmada anket kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin yarısının harmanlanmış öğrenmeyi tercih ettiği görülmüştür.

Demirkol (2012) tarafından yapılan çalışmada, harmanlanmış öğrenme ortamında ortaöğretim öğrencilerinin tutumu ve akademik başarısının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 54 lise öğrencisi katılmıştır. Deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Araştırma sonucuna göre, harmanlanmış öğrenme ortamındaki öğrencilerin akademik başarısının daha yüksek olduğu, derse olan ilgi ve motivasyonlarının daha fazla olduğuna ulaşılmıştır.

Akgündüz (2013) tarafından yapılan çalışmada, sosyal medya destekli ve harmanlanmış öğrenmenin öğrenci başarısına, tutumuna, motivasyonuna ve öğrenme becerisine olan etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmaya 74 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda, harmanlanmış öğrenme ortamının öğrencinin öğrenme becerisini, motivasyonunu, tutumunu ve başarısını olumlu yönde etkilediğine ulaşılmıştır.

Dikmenli ve Ünalı (2013)'nın araştırmasında, sanal sınıf uygulamaları ile harmanlanmış öğrenme ortamlarında eğitim gören öğrencilerin uygulamaya dair görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmaya 9.sınıf kademesinden 52 öğrenci katılmıştır. Yüz yüze

ve sanal sınıf destekli harmanlanmış öğrenmeye dair görüşlerin belirlenebilmesi için açık uçlu sorulardan oluşan 2 farklı görüş formu kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, çalışmaya katılan öğrencilerin genel itibariyle harmanlanmış öğrenmeye olumlu yaklaştıkları, ancak internet bağlantı, ses, görüntü gibi teknik problemlerin yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sarıtepeci ve Yıldız (2014) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin harmanlanmış öğrenme ortamlarındaki derse katılım ve motivasyon durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 9.sınıf öğrencilerinden 143 kişi katılmıştır. Deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Araştırma sonucuna göre, gruplar arası anlamlı bir farklılık olduğu, harmanlanmış öğrenme kullanılan deney grubu motivasyonunun kontrol grubuna göre daha yüksek çıktığı anlaşılmıştır.

Batdı (2014) tarafından yapılan çalışmada, harmanlanmış öğrenme konusu ile ilgili son beş yıldaki deneysel araştırmaların akademik başarı üzerindeki etkisi meta-analiz ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda, harmanlanmış öğrenmenin yüz yüze öğrenmeye göre akademik başarıyı daha olumlu etkilediğine ulaşılmıştır.

Ceylan (2015) tarafından yapılan çalışmada, harmanlanmış öğrenmenin ortaokul kademesindeki öğrencilerin akademik başarısına etkisinin ve öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 53 ortaokul öğrencisi katılmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Veriler ürün değerlendirme formu, akademik başarı testi ve görüşme ile toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, harmanlanmış öğrenme ortamında ders alan öğrencilerin daha başarılı olduğu ve bu ortamdaki içerik ve etkileşimin öğrencileri olumlu yönde etkilediğine ulaşılmıştır.

Kurt, Yıldırım ve Cücük (2018) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’de harmanlanmış öğrenmenin öğrencilerin akademik başarısına etkisini inceleyen 2000-2016 arasındaki deneysel çalışmalarda elde edilen sonuçlarının meta-analiz ile birleştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucuna göre, harmanlanmış öğrenmenin, çevrimiçi öğrenme ve yüz yüze öğrenmeye göre öğrenci başarısında daha etkili olduğu, ayrıca bilinen harmanlanmış öğrenmeye göre zenginleştirilmiş harmanlanmış öğrenmenin öğrenci başarısını daha olumlu etkilediğine ulaşılmıştır.

Bağcı ve Yalın (2018) tarafından yapılan çalışmada, denetim odaklı harmanlanmış bir ortamda 5E Öğrenme Modelinin öğrenci başarısına etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmaya 104 ön lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grupları

oluşturulmuştur. Araştırma sonucuna göre, 5E modeline göre harmanlanmış öğrenme ortamında ders alan öğrencilerin akademik başarısının, harmanlanmış öğrenme ortamındaki öğrencilere kıyasla daha yüksek ve kalıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kadirhan ve Korkmaz (2020) tarafından yapılan çalışmada, EBA kullanılmasıyla harmanlanan Fen Bilimleri eğitiminin öğrencilerin akademik yönden başarı ve tutumlarına olan etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 6.sınıftan 75 öğrenci katılmıştır. Fen Bilimleri Dersi Başarı Testi ve Fen Bilimleri Dersine Yönelik Tutum Ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, deneysel uygulama öncesi Fen Bilimleri dersine yönelik tutumların yüksek olduğu ve Fen Bilimleri dersinin EBA içerikleriyle harmanlanmasının öğrencilerin ilgili derse yönelik akademik yönden başarı ve tutumlarına katkı sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Akran (2021) tarafından yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının “hibrit eğitim” kavramı ile ilgili algılarını metaforla belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmaya farklı bölümlerde öğrenim gören 76 öğretmen adayı katılmıştır. Veriler, açık uçlu anket formu kullanılarak toplanıp, içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucuna göre, oluşan 49 metafor 9 kategoride toplanmıştır. En çok belirtilen metaforun “kazanç, ayna, yansıtma” kategorisindeki kumbara, hazine ile “denge” kategorisindeki terazi olduğu görülmüştür.

Yılmaz, Yılmaz ve Savaş (2021) tarafından yapılan çalışmada, 2021-2022 eğitim öğretim yılı pandemi sürecinde ilkökul birinci sınıf okutan sınıf öğretmenlerinin görüşleri, sürece ilişkin sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmaya 23 birinci sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, karma öğretimde ders sürelerinin kısıtlı olması, etkileşimin daha az olması ve hastalık riskinin en çok belirtilen sorunlar olduğuna ulaşılmıştır.

Yapıcı (2011) tarafından yapılan çalışmada, biyoloji dersi öğretiminde harmanlanmış öğrenmenin uygulanması ve elde edilen sonuçların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 107 lise öğrencisi katılmıştır. Deney ve kontrol grubu düzenlenerek 11 hafta çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, harmanlanmış öğrenmede avantajların öğrencilerin ders hazırlığı yaparak gelmesi, istedikleri zamanda ders materyallerine erişim sağlayabilmeleri, okul dışında da çalışabilmeleri ve ders tekrarı yapabilmeleri olduğu, harmanlanmış öğrenmenin dezavantajlarının ise eğitim alan her öğrencinin internet imkanının bulunmaması, ders videolarının yavaş açılması gibi internet sorunları olduğuna ulaşılmıştır.

Pesen (2014) tarafından yapılan çalışmada, harmanlanmış öğrenmenin öğretmen adaylarının akademik başarısına, ders çalışmalarındaki alışkanlıklarına ve güdülenmelerine olan etkisini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmaya 158 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, harmanlanmış öğrenmede istenilen yer ve zamanda ders materyallerine ulaşabilme ve ders tekrarı yapabilme, bireysel hızda öğrenme, kendini daha rahat ifade edebilme gibi olumlu durumlar ortaya çıkmıştır. Bunun yanında uzun süre ekran başında ders yapmanın sıkıcı olması, teknolojik cihaz eksiklikleri ve altyapı sorunları ile internetin olmaması gibi olumsuz durumlara da ulaşılmıştır.

Delialioğlu ve Yıldırım (2008) araştırmasında ise, hibrit eğitimin geleneksel eğitime kıyasla başarı, kalıcılık, tutum ve memnuniyet açısından öğrenciler üzerindeki etkililiğini araştırmak amaçlanmıştır. Araştırmaya “Bilgisayar Ağları ve İletişim dersine kayıtlı 50 üniversite öğrencisi katılmıştır. Kontrol ve deney grupları oluşturulmuş, deney 14 hafta sürmüştür. Araştırma sonucuna göre ise, hibrit eğitim ile yüz yüze eğitim karşılaştırıldığında öğrencilerin başarıları, memnuniyet ve tutum açısından anlamlı bir fark olmadığına ulaşılmıştır.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına ve verilerin toplanmasına ve verilerin çözümlenmesine ait bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmada ilkökul öğrencilerinin hibrit eğitim ve küresel salgın döneminde uzaktan eğitime erişim durumlarını ortaya çıkarmak için karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma araştırma, nicel ve nitel araştırmada kullanılan tekniklerin aynı çalışmada harmanlandığı, birleştirildiği bir yöntemdir. Her iki yöntemin avantajlı tarafları çalışmayı güçlendirmektedir. Konuya ilişkin çok yönlü ve tamamlayıcı bilgiler edinilmektedir (Özden ve Durdu, 2016). Bu yöntemde nicel ve nitel yaklaşımlar bir arada kullanılması ile toplanan nicel ve nitel veriler karşılaştırılarak bütünleştirilir (Oral ve Çoban, 2021). Araştırmada, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama, geçmişte olan veya mevcut bir durumun betimlendiği bir modeldir. Araştırma konusu olay veya birey içinde bulunduğu şartlarda değiştirilmeden tanımlanır, araştırmada “Nedir?” sorusunun cevabı aranır (Karasar, 2008). Araştırmada, uzaktan eğitim ve hibrit eğitim kavramları ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, araştırmacı tarafından hazırlanan sorular kapsamında çalışma grubunda yer alan ilkökul öğrencilerinin covid 19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitime yönelik düşünceleri, yaşadıkları sorunlar, uzaktan eğitimden faydalanma durumlarının ortaya çıkarılması için eş zamanlı olarak nicel ve nitel veriler toplanmıştır.

3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Şanlıurfa ili Siverek ilçesi Selçuk İlkokulunda 2021-2022 yılında eğitim öğretim gören ilkökul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya 100 ilkökul öğrencisi katılmıştır. Araştırmacı Şanlıurfa ili Siverek ilçesi Selçuk İlkokulunda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Kolay ulaşılabilir olması açısından araştırmaya katılan öğrenciler uygunluk örnekleme ile araştırmacının görev yaptığı okul içerisinden seçilmiştir. Bu örnekleme yöntemi kolay ulaşılabilir ve gönüllülük esasına dayanan bir seçme şeklidir (Baki ve Gökçek, 2012).

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması için çalışma grubu öğrencileri ile yüz yüze görüşülerek açık ve kapalı uçlu soruların bulunduğu anket uygulanmıştır. Anket, belli bir

konuda hazırlanan soruların kullanılması ile insanların yaşam şartları, tutum veya davranışlarının belirlenmeye çalışıldığı bir veri toplama aracıdır, daha çok betimleme çalışmalarında kullanılır. Açık ve kapalı uçlu soruların bir arada kullanılması yarı yapılandırılmış anketi oluşturmaktadır (Özden ve Durdu, 2016). Araştırmada karma yöntem desenine uygun olarak yakınsayan paralel desen kullanılmıştır. Bu desende nicel ve nitel veriler eş zamanlı olarak toplanmaktadır (Oral ve Çoban, 2021). Araştırma kapsamında hazırlanan sorular araştırmacı tarafından ilgili alanyazın incelenerek önceden hazırlanmıştır. Soruların açık ve anlaşılır olmasına, yönlendirme içermemesine dikkat edilmiştir. Araştırmanın uygulanabilmesi için Necmettin Erbakan Üniversitesi Etik Kurul Komisyonundan ve Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izin alınmıştır.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, gerekli izinlerin alınmasının ardından araştırmacının görev yapmakta olduğu Şanlıurfa ili Siverek ilçesi Selçuk İlkokulu öğrencilerine anket uygulanarak toplanmıştır. Görüşmeler Selçuk İlkokulunda araştırmacının ders saatleri dışında kalan okul saatlerinde yapılmış, öğrencilerin derslerinin aksatılmamasına, uygun görülen ders saatlerinde görüşülmesine dikkat edilmiştir. Öğrenciler, araştırmaya katılmaya gönüllü olmaları göz önünde bulundurularak uygun görülen 2. 3. ve 4. sınıf düzeylerinden öğretmenlerinin de izni ile seçilmiştir. Araştırma sürecinde öğrenciler ile yüz yüze görüşülmüş, araştırmacı bilgileri, araştırma konusu ve amacına dair öğrencilere bilgilendirme yapılarak öğrencilerden sorulara içtenlikle cevap vermeleri istenmiştir. Öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar araştırmacı tarafından iletişimi aksatmayacak şekilde yazıya aktarılırken, aynı zamanda ses kaydı ile de kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerden sonra öğrencilerden alınan cevaplar araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında yazıya aktırılmıştır.

3.5 Verilerin Çözümlemesi

Araştırma verilerinin çözümlemesinde eş zamanlı veri analizi kullanılmıştır. Bu analiz türü nicel ve nitel verilerin bir araya getirilip ilişkilendirilmesi, birleştirilmesi ile yapılır. Birleştirme, nitel ve nicel verilerin kaynaştırılmasıdır. Tartışma bölümünde verilen nicel sonuçlar nitel alıntı veya temalar ile desteklenir (Özden ve Durdu, 2016). Karma yöntem analizinde verilerin dönüştürüldüğü nicelleştirme ve nitelleştirme teknikleri uygulanabilir. Nicelleştirme, nicel verilerin sayısal veriye dönüştürülmesi, kod veya temaların frekanslar ile belirtilmesidir. Nitelleştirme ise nicel verilerin nitel temaları oluşturmasıdır (Oral ve Çoban, 2021). Araştırma kapsamında öğrenci isimleri Ö1, Ö2...Ö100 şeklinde kodlanmıştır. Elde

edilen veriler bilgisayarda yazıya dökülmüştür. Veriler incelenerek sürekli tekrarlayan kavram ve ifadeler kategorilere ayrılarak kodlanmış, oluşturulan kodlar frekansları ile tablo haline getirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrenci görüşleri doğrudan alıntılarla bulgular bölümünde verilmiştir. Elde edilen verilerden ulaşılan bulgular sonuç ve tartışma bölümünde yorumlanmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların araştırma sorularına verdiği cevaplar sonucu oluşturulan tablolar ve katılımcı görüşleri bulunmaktadır.

4.1 Katılımcıların Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Bilgisine Yönelik Bulgular

Örneklem grubu cinsiyet ve öğrenim bilgileri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 4. 1. Örneklem grubu sınıf düzeyi ve cinsiyet bilgisi.

	Kod	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	52	52
	Erkek	48	48
Sınıf düzeyi	2.Sınıf	40	40
	3.Sınıf	26	26
	4.Sınıf	34	34
	Toplam	100	100

Görüşmeye katılan öğrencilerin cinsiyet oranları yaklaşık aynıdır. Sınıf düzeylerine göre çoğunluk ikinci sınıf olmakla birlikte dengeli bir dağılım görülmektedir.

4.2 Katılımcıların Kardeş Sayısı ve Ailede Okula Giden Çocuk Sayısına İlişkin Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin kardeş bilgileri ve ailede okula giden öğrenci sayısı Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 4. 2. Öğrencilerin kardeş sayısı ve ailede okula giden çocuk sayısı bilgileri.

Tema	Kod	Frekans	Yüzde (%)
Okula giden kardeş durumu	Var	79	79
	Yok	21	21
Tek çocuk	1 kişi okula gidiyor.	4	4
2 kardeşiz	1 kişi okula gidiyor.	6	6
	2 kişi okula gidiyor.	6	6
3 kardeşiz	1 kişi okula gidiyor.	8	8
	2 kişi okula gidiyor.	11	11
	3 kişi okula gidiyor	7	7
4 kardeşiz	1 kişi okula gidiyor.	3	3
	2 kişi okula gidiyor.	7	7

Tablo 4. 2. Öğrencilerin kardeş sayısı ve ailede okula giden çocuk sayısı bilgileri (Devamı).

Tema	Kod	Frekans	Yüzde (%)
4 kardeşiz	3 kişi okula gidiyor.	13	13
	4 kişi okula gidiyor.	8	8
5 kardeşiz	2 kişi okula gidiyor.	2	2
	3 kişi okula gidiyor.	5	5
	4 kişi okula gidiyor.	7	7
	5 kişi okula gidiyor.	4	4
6 kardeşiz	3 kişi okula gidiyor.	3	3
	4 kişi okula gidiyor.	1	1
	5 kişi okula gidiyor.	2	2
7 kardeşiz	6 kişi okula gidiyor.	1	1
8 kardeşiz	6 kişi okula gidiyor.	2	2
Toplam		100	100

Görüşmeye katılan öğrencilerin çoğunlukla kendisinin dışında okula giden kardeşleri bulunmakta ve çoğunun dört kardeş olduğu görülmektedir. Genellikle aile içerisinde üç kardeş okula gitmektedir. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

- “İki kardeşiz. İki kişi okula gidiyoruz.” (Ö32), (Ö67), (Ö78)
 “Üç kardeşiz. İki kişi okula gidiyoruz.” (Ö14), (Ö95)
 “Üç kardeşiz. Üç kişi okula gidiyoruz.” (Ö9), (Ö82), (Ö90)
 “Dört kardeşiz. İki kişi okula gidiyoruz.” (Ö23), (Ö97)
 “Dört kardeşiz. Üç kişi okula gidiyoruz, abim ortaokula, kardeşim anaokuluna gidiyor.” (Ö43)
 “Dört kardeşiz. Dört kişi okula gidiyoruz.” (Ö49), (Ö71)
 “Beş kardeşiz. İki kişi okula gidiyoruz.” (Ö10), (Ö63)
 “Beş kardeşiz. Üç kişi okula gidiyoruz.” (Ö37), (Ö51), (Ö52), (Ö93), (Ö99)
 “Beş kardeşiz, dört kişi okula gidiyoruz, kardeşlerim beşinci, altıncı ve sekizinci sınıfa gidiyor.” (Ö36)
 “Beş kardeşiz. Beş kişi okula gidiyoruz.” (Ö2), (Ö11), (Ö80), (Ö81)
 “Altı kardeşiz, üç kişi okula gidiyoruz, kardeşlerim liseye ve sekizinci sınıfa gidiyorlar.” (Ö34)
 “Altı kardeşiz. Dört kişi okula gidiyoruz.” (Ö94)
 “Altı kardeşiz. Beş kişi okula gidiyoruz.” (Ö42), (Ö88)
 “Yedi kardeşiz, altı kişi okula gidiyoruz. Kardeşlerim birinci sınıfa, altıncı sınıfa, sekizinci sınıfa, lise ve üniversiteye gidiyorlar.” (Ö60)
 “Sekiz kardeşiz. Altı kişi okula gidiyoruz.” (Ö54), (Ö65)
 Bazı öğrenciler ise ailede okula giden tek çocuktur.

- “Tek çocuğum.” (Ö12), (Ö30), (Ö28)
 “İki kardeşiz. Tek ben okula gidiyorum.” (Ö1), (Ö69)
 “Üç kardeşiz. Tek ben okula gidiyorum.” (Ö3), (Ö29), (Ö33), (Ö46)
 “Dört kardeşiz. Tek ben okula gidiyorum.” (Ö5), (Ö7), (Ö24)

4.3 Katılımcıların Uzaktan Eğitime Katılabilmek İçin Evinde Bilgisayar Bulunma Durumuna Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Evinizde uzaktan eğitime katılabilmek için bilgisayarınız var mı? Kaç tane var?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 4. 3. Bilgisayar bulunma durumu.

Kod		Frekans	Yüzde (%)
1 adet bilgisayar var	2. Sınıf	5	5
	3. Sınıf	5	5
	4. Sınıf	6	6
2 adet bilgisayar var	3. Sınıf	1	1
Bilgisayarı yok	2. Sınıf	35	35
	3. Sınıf	19	19
	4. Sınıf	29	29

Görüşmeye katılan öğrencilerin çok az bir kısmı evinde bilgisayara sahiptir. Buna dair öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

“Evet, bir tane bilgisayar var.” (Ö6), (Ö20), (Ö60), (Ö97), (Ö100)

“Bir tane tablet var ona da bazen giremiyorum çünkü abi ve ablalarım da giriyor. Masaüstü bilgisayar var ama canlı derslere olmuyor, interneti yok.” (Ö42)

“Bilgisayar var ama ses sorunu var, ben annemin telefonundan giriyorum.” (Ö43)

“Abimin bir adet dizüstü bilgisayarı var.” (Ö51), (Ö73)

“İki tane var. Biri masaüstü, diğeri dizüstü bilgisayar.” (Ö65)

Öğrencilerin bir kısmı evinde bilgisayar bulunduğunu belirtse dahi öğrenim gören diğer kardeşleri ile aynı zamanda bilgisayar kullanma ihtiyacı olduğundan öğrencilerin evinde bulunan bilgisayarı istenen zamanda kullanamadığı veya internet olmaması, bilgisayarda teknik sorunların oluşması gibi nedenlerle var olan bilgisayarın işlevsiz kaldığı anlaşılmıştır. Öğrencilerin çoğu ise evinde herhangi bir bilgisayara sahip değildir. Öğrencilerin çoğunluğunun uzaktan eğitime bilgisayar kullanarak katılma imkanının olmadığı, uzaktan eğitime erişimde eşit şartların bulunmadığı anlaşılmaktadır.

4.4 Katılımcıların Uzaktan Eğitime Katılabilmek İçin Evinde Tablet Bulunma Durumuna Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Evinizde uzaktan eğitime katılabilmek için tablet var mı? Kaç tane var?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. 4. Tablet bulunma durumu.

Kod	Tema	Frekans	Yüzde (%)
1 adet tablet var	2. Sınıf	17	17
	3. Sınıf	10	10

Tablo 4. 4. Tablet bulunma durumu (Devamı).

Kod	Tema	Frekans	Yüzde (%)
1 adet tablet var	4. Sınıf	17	17
	2. Sınıf	1	1
2 adet tablet var	3. Sınıf	2	2
	4. Sınıf	3	3
Yok	2. Sınıf	22	22
	3. Sınıf	14	14
	4. Sınıf	14	14

Görüşmeye katılan öğrencilerin sadece yarısının evinde tablet bulunmaktadır. Bulunan tablet sayısı çoğunlukla bir adettir. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

- “Bir tane tabletimiz var.” (Ö17), (Ö72), (Ö88), (Ö100)
 “Okuldan verilen bir tane tabletimiz var ama interneti yok.” (Ö36), (Ö93)
 “Bir tane var ama internet yok içinde, internete bağlanamıyorum” (Ö63)
 “Bir tane tabletimiz var, o da hep donuyor, ondan hiçbir şeye katılamıyoruz.” (Ö31)
 “Bir tane tablet var, o da ablamın bazen canlı derse giriyor.” (Ö8)
 “Ablamın bir tane var ama sim kartı yok.” (Ö76)
 “Bir tane vardı, kırıldı.” (Ö11), (Ö32)
 “Bir tane vardı, bozuldu.” (Ö26), (Ö56), (Ö90)
 “Bir tane tablet var ama amcam abim oyun oynuyor diye aldı.” (Ö98)
 “İki tane tabletimiz var.” (Ö13), (Ö92)
 “İki tane tabletimiz var. Birini abime okuldan verdiler, diğerini babam aldı.” (Ö65)
 “İki tane tablet var. Ablama okuldan verdiler, bana da babam aldı ama internetimiz yok.” (Ö64)
 “İki tane var ama biri bozuk.” (Ö73)

Öğrencilerin yarısının evinde tablet bulunmasına rağmen var olan bu tabletin kardeşleri ile ortak kullanımda olduğu anlaşılmaktadır. Aynı ailede öğrenim gören diğer kardeşler ile aynı zamana denk gelen derslerde mevcut tabletin yetersiz kalacağı, diğer kardeşlerin uzaktan eğitime erişiminde aksamalar olacağı düşünülmektedir. Ayrıca kırılma, bozulma veya internetin olmaması gibi sebeplerle herhangi bir tableti olsa dahi onu kullanamayan öğrencilerin olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında öğrencilerin yarısında tablet bulunmamaktadır. Uzaktan eğitime erişimde kullanılan araçlardan biri olan tablete de her öğrencinin erişim sağlayamadığı, bütün öğrencilerin aynı imkanlara sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

4.5 Katılımcıların Uzaktan Eğitime Katılabilmek İçin Evinde Yeterli İnternet Bulunma Durumuna Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Evinizde uzaktan eğitime katılabilmek için yeterli bir internet bağlantınız var mı?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 4. 5. Evde yeterli internet bulunma durumu.

Kod	Tema	Frekans	Yüzde (%)
Yeterli internet var	2. Sınıf	22	22
	3. Sınıf	13	13
	4. Sınıf	17	17
Yeterli internet yok	2. Sınıf	19	19
	3. Sınıf	12	12
	4. Sınıf	17	17
Toplam		100	100

Öğrencilerin yarısından fazlasının evinde uzaktan eğitime katılabilmek için yeterli internet bağlantısı vardır. Buna karşın yaklaşık yarısının evinde ise uzaktan eğitime katılabilmek için yeterli internet bulunmamaktadır. Sınıf düzeylerine göre yeterli internet bulunma durumu eşit olmamakla birlikte dengeli bir dağılım göstermektedir. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

“Annemin telefon interneti var, yeterli oluyor.” (Ö35)

“Babamın telefon interneti var, yeterli oluyor.” (Ö36), (Ö40)

“Babamın ve annemin telefonuna her ay yüklüyoruz, yeterli oluyor.” (Ö83)

“Yeterli internetimiz yok, babamın interneti olduğunda oradan, annemin interneti olduğunda oradan giriyorum.” (Ö18)

“Ev internetimiz yok. Annemin internetinden giriyorum bazen. Babamın ise telefonu dolmuş EBA yüklenmiyor mecbur annemin internetini kullanıyorum ama yeterli değil.” (Ö21)

“Annemin telefon interneti var ama bazen internet çekmediği için düzenli giremiyorum.” (Ö29)

“Yeterli internetimiz yok, annemin telefonunda bazen internet oluyor sadece o zaman girebiliyorum.” (Ö77)

“Hayır, yeterli internet yok. Ev internetimiz var ama sınırsız değil her ay çok az internet geliyor, yeterli olmuyor.” (Ö42)

Öğrencilerin yaklaşık yarısının evinde uzaktan eğitime katılabilmek için yeterli internetin olmaması uzaktan eğitime erişimde internet ihtiyacında da her öğrencinin eşit imkana sahip olmadığını göstermektedir.

4.6 Katılımcıların Uzaktan Eğitime Katılabilmek İçin İnternete Erişim Yollarına

Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “İnternete hangi yollardan erişebiliyorsunuz? sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 4. 6. İnternete erişim yolları.

Kod	Frekans	Yüzde (%)
Annenin mobil interneti	14	14
Babanın mobil interneti	13	13
Anne veya babanın mobil interneti	22	22
Kardeşinin mobil interneti	2	2

Tablo 4. 6. İnternete erişim yolları (Devamı).

Kod	Frekans	Yüzde (%)
Tablet interneti	8	8
Ev interneti	33	33
Komşu veya akraba interneti	16	16
İnternet imkanı yok	2	2

Öğrencilerin yarısından fazlası uzaktan eğitime katılımda aile içerisinde bulunan telefon internetini kullanmaktadır. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

“Annemin telefon internetini kullanıyorum.” (Ö1), (Ö29), (Ö56), (Ö71)

“Babamın telefon internetini kullanıyorum.” (Ö5), (Ö40), (Ö76)

“Annemin veya babamın telefon internetini kullanıyorum, değişiyor.” (Ö6), (Ö83)

“Ablamın telefon internetini kullanıyorum.” (Ö8), (Ö72)

Tablet interneti kullanan öğrenciler de bulunmaktadır ancak az bir orandadır. Öğrencilerin yarısında tablet bulunmasına rağmen sadece sekiz öğrenci tablet interneti kullanabildiğini ifade etmiştir.

“Tablet internetini kullanıyorum, her ay tablete internet yükleniyor.” (Ö41), (Ö82)

Kablolu interneti bulunan bir kısım öğrenci ise ev interneti kullandığını belirtmiştir.

“Ev interneti kullanıyorum.” (Ö9), (Ö52), (Ö97)

Yeterli internet imkanı olmayan bazı öğrencilerin uzaktan eğitime katılabilmek için yakın akrabalarının veya komşularının internetlerine yöneldikleri görülmüştür.

“Yengemin internetini kullanıyoruz, bizim internetimiz yok.” (Ö11)

“Yeterli internetimiz yok, nenemin evindeki interneti kullanıyorum” (Ö12), (Ö58)

“Komşumuzdan kullanıyorum, internetimiz yok.” (Ö23), (Ö37), (Ö80)

“Yeterli internetimiz yok. Amcamın internetinden kullanıyorum.” (Ö89)

“Hayır, ders varken üst kattaki komşudan kullanıyordum onlar interneti kapatınca kullanamıyorum, annem ve babamın telefon interneti var o da çabuk bitiyor, yeterli olmuyor.” (Ö90)

Kendi evinde yeterli internet imkanı olmayan öğrencilerin uzaktan eğitime katılabilmek için zorunlu bir internet arayışına girerek en yakın çevre olan komşu veya akrabasında bulunan interneti kullandığı, ancak bu durumun uzaktan eğitime katılımda düzenli bir kullanım imkanı sunmadığı, derslere düzenli katılımı olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Öğrencilerden ikisi ise hiç internet imkanının bulunmadığını belirtmiştir.

4.7 Katılımcıların Öğretmenlerinin Yaptığı Canlı Derslere Katılma Durumuna Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Öğretmenlerinizin yaptığı canlı derslere düzenli katılabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 4. 7. Canlı derslere katılabilme durumu.

Kod		Frekans	Yüzde (%)
Katılabiliorum	2. Sınıf	22	22
	3. Sınıf	15	15
	4. Sınıf	19	19
Bazen katılabiliorum	2. Sınıf	17	17
	3. Sınıf	10	10
	4. Sınıf	11	11
Hiç katılamıyorum	2. Sınıf	1	1
	3. Sınıf	1	1
	4. Sınıf	4	4
Toplam		100	100

Öğrencilerin yarısından fazlası canlı derslere düzenli katılabildiğini ifade etmiştir. Ancak buna karşın bir kısım öğrencinin düzensiz katılım gösterdiği, bazı öğrencilerin ise hiç katılamadığı görülmektedir. Sınıf düzeylerine göre katılım oranlarında ise çok büyük fark bulunmamaktadır. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

“Evet, tablet ile düzenli katılabiliorum.” (Ö2)

“Evet, annemin telefonu ile düzenli katılabiliorum.” (Ö61)

“Evet, annemin telefonundan yengemin internetini kullanarak katılıyorum.” (Ö11) şeklinde düzenli katılabildiğini belirtmişlerdir.

“Bazen annemin telefonunu kullanarak katılabiliorum ancak bazen işimiz varsa katılamıyorum.” (Ö21)

“Annemin telefonunda ne zaman internet olursa o zaman katılabiliorum, düzensiz oluyor.” (Ö70), (Ö72)

“Düzenli katılamıyorum, bazen anne ve babamın telefonunu kullanıyorum, tablet ile de bazen abim bazen ben katılıyorum.” (Ö23)

“Hayır, düzenli değil, tablete iki kişiden fazla yüklenmiyor, bazen ablalarım ile aynı saatlerde derslerimiz denk geliyor, bazen de misafirlğe gidiyorum kaçırıyorum.” (Ö37)

“Bazen katılabiliorum çünkü ablamla aynı zaman dersim olunca bir ben giriyorum bir ablam giriyor tablet ile.” (Ö94)

“Hayır, düzenli katılamıyorum. Annemin telefonunu kullanıyorum o da tam olmuyor sistem beni hep dışarı atıyor.” (Ö43)

“Bazen katılabiliorum, çünkü sistemde sorun oluyor zor katılıyorum.” (Ö51)

“Bazen katılabiliorum çünkü internet kopuyor zor giriyorum, bazen de bilgisayardan bilgileri yazdığım halde zor giriyor, büyük harfle yazdığımı anlayınca girebiliyorum.” (Ö52) şeklinde düzensiz katılım gösterdiklerini belirtmişlerdir.

“Hayır, hiç katılamadım çünkü internet yoktu, babam da inşaatta çalıştığı için evde onun interneti yoktu.” (Ö64)

“Hayır katılmıyorum. İnternet çekmiyor, telefonun da hafızası yetersiz.” (Ö76) şeklinde hiç katılamadığını belirtmişlerdir. Teknolojik donanım, internet problemleri, altyapı sorunu, derslerin çakışması ve uzaktan eğitim becerilerinin yeterli düzeyde olmamasının canlı derslere düzenli katılımı olumsuz etkilediği görülmüştür.

4.8 Katılımcıların Canlı Derslere Katılımda Kullandıkları Cihazlara Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Canlı derslere katılımda hangi cihazı kullanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 4. 8. Canlı derslere katılımda kullanılan cihazlar.

Kod	Frekans	Yüzde (%)
Annesinin telefonu	56	56
Babasının telefonu	12	12
Anne veya babasının telefonu	7	7
Kardeşinin telefonu	1	1
Teyzesinin telefonu	1	1
Tablet	20	20
Bilgisayar	11	11

Öğrencilerin büyük çoğunluğu canlı derslere katılımda telefon kullanmaktadır. Yarısından fazlası annesinin telefonunu ile derse katılabilmektedir. Bazı öğrenciler ise babasının telefonunu kullanmaktadır. Buna dair cevaplar şu şekildedir:

“Annemin telefonunu kullanıyorum.” (Ö1), (Ö77), (Ö96)

“Babamın telefonunu kullanıyorum.” (Ö14), (Ö66)

Bazı öğrencilerin ise kullandığı ebeveyn telefonu şartlara göre değişmektedir. Bazen annesinin bazen de babasının telefonunu kullanmaktadır.

“Anne veya babamın telefonunu kullanıyorum, değişiyor.” (Ö18), (Ö99)

“Anne veya babamın telefonunu kullanıyorum, bilgisayarda ablaamlar derslerini yapıyor.” (Ö6)

Canlı derslere katılımda kardeşinin ve teyzesinin telefonunu kullanan öğrenciler de bulunmaktadır.

“Bazen abimin telefonunu kullanıyorum.” (Ö51)

“Bazen teyzemin telefonunu ve internetini kullanıyorum.” (Ö49)

Öğrencilerden yarısının tableti bulunmasına rağmen sadece yirmi tanesi canlı derslere katılımda tablet kullanabildiğini belirtmiştir.

“Tablet kullanıyorum.” (Ö45), (Ö95)

“Bazen tablet kullanıyorum...” (Ö69), (Ö85)

“Tablet ile bazen abim bazen de ben katılıyorum.” (Ö23)

Öğrencilerden 17 tanesinde bilgisayar bulunmaktadır ancak sadece 11 öğrenci canlı derslere katılımda bilgisayar kullandığını belirtmiştir. Bazı öğrenci cevapları şu şekildedir:

“Bazen bilgisayar kullanıyorum.” (Ö55)

“Bilgisayar kullanıyorum.” (Ö60), (Ö100)

“Bazen amcamın dizüstü bilgisayarı ile katılıyorum.” (Ö98)

Canlı derslere katılamadığından 6 öğrenci ise kullanılan cihaza yönelik bir cevap verememiştir. Öğrenciler; canlı derslere katılımda ebeveynlerinin telefonunu, kardeşinin, teyzesinin telefonunu, tablet veya bilgisayarını kullanma imkanı bulsa dahi düzenli bir kullanıma sahip olmadıkları, uzaktan eğitime erişimde her öğrencinin aynı donanıma sahip olmadığı görülmektedir. İnternetin yetersiz olması, internetin çekmemesi, ebeveynlerinin veya etrafındaki diğer kişilerin telefonlarının her canlı ders saatinde kullanmak için müsait olmaması, kullanılan cihazların kardeşler ile ortak kullanılması ve ders saatlerinin çakışması gibi sorunların kullanılan cihazları farklılaştırdığı ve canlı derslere katılımı olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır.

4.9 Katılımcıların Canlı Derslere Katılımda Yaşadıkları Problemlere Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Canlı derslere katılımda herhangi bir problem yaşıyor musunuz? Canlı derslere katılımda hangi sorunlar ile karşılaşıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 9’de yer almaktadır.

Tablo 4. 9. Canlı derslere katılımda karşılaşılan sorunlar.

	Tema	Kod	Frekans	Yüzde (%)
Evet	Altyapı ve internet sorunları	İnternetin kopması ile dersten çıkma	36	36
		Öğretmenin internetinde kopma	3	3
		İnternetin çekmemesi	8	8
		İnternet kotasının bitmesi/yetmemesi	2	2
		Elektrik kesintisi	1	1
	Teknik sorunlar	Ekranın donması	4	4
		Ses sorunları	7	7
		Mikrofonun açılmaması	4	4
	Cihaz sorunları	Cihaz şarjının bitmesi	1	1
		Cihazın bozulması	2	2
		Cihaz hafızasının yetersiz olması	1	1
		Bilgisayar hızının yavaş olması	1	1
	Uygulama sorunları	EBA bağlantı ve giriş süresi sorunu	7	7
		Yabancı dilde yazılmış sözcükler	2	2
		Ders saatinin kardeşlerin dersi ile çakışması	1	1
Hayır	-	Bireysel sorunlar		
		Canlı derste yazı yazmada geç kalma	1	1
		Şifre ve okul numara bilgilerini unutma	1	1
		Ailevi nedenler	1	1
		Yok	43	43

Öğrencilerin yaklaşık yarısından fazlası canlı derslere katılımda sorun yaşamaktadır. Öğrencilerin yarısı altyapı ve internet ile ilgili sorunlar belirtirken bu kapsamda en fazla ifade edilen sorun internetin kopması ile dersten çıkmaya yönelik olmuştur. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

“İnternet gidiyor, bağlantı kopunca dersten çıkıyor.” (Ö5), (Ö49), (Ö81), (Ö96)
Bazı öğrenciler öğretmenin de internetinin koptuğunu belirtmiştir.

“Bazen öğretmenin de interneti gidiyor.” (Ö12), (Ö84), (Ö86)

Canlı derse katılımı internetin çekmemesi nedeniyle de sorun yaşanmaktadır.

“İnternet çekmiyor.” (Ö10)

“Her odada internet çekmiyor, tek odada çekiyor sadece o odadan canlı derse girebiliyorum.” (Ö71)

“Evimizin bulunduğu yerde internet ve telefon çekmiyor.” (Ö76)

Öğrencilerin kullanmış olduğu internetin kotasının bitmesi nedeniyle internetin yetersiz kaldığı görülmektedir.

“İnternet bitiyor, yetmiyor, derse katılamıyoruz.” (Ö12), (Ö51)

Elektrik kesintileri de canlı derslere katılımı sorun oluşturmaktadır.

“Elektrik gidince canlı derse giremiyorum.” (Ö6)

Canlı derslere katılımı altyapı ve internet kaynaklı sorunların en sık tekrarlanan problemler olduğu görülmüştür. Bazı öğrenciler ise teknik sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Bununla ilgili en fazla belirtilen sorun ses problemleridir. Ayrıca ekran ve mikrofondan kaynaklı da sorun yaşayan öğrenciler bulunmaktadır.

“Sesim tam gitmiyor.” (Ö46),

“Ses kesiliyor gelmiyor.” (Ö69), (Ö80), (Ö96)

“Konuşunca öğretmene sesim gitmiyor, iki defa söyleyince duyuyor.” (Ö94)

“Ekran donuyor, görüntü gidiyor.” (Ö32), (Ö100)

“Mikrofon açılmıyor.” (Ö72), (Ö95)

Canlı ders esnasında yaşanan ses sorunları, ekranın donması ve mikrofon sorunlarının da ders işleyişini aksattığı anlaşılmıştır. Canlı derse katılımı kullanılan cihazdan kaynaklı sorunlar da bulunmaktadır. Canlı ders esnasında kullanılan cihazın şarjı bitmekte, cihaz bozulabilmektedir. Bazen de kullanılan cihaz hafızası uygulamalar için yetersiz kalmakta veya cihaz hızının yavaş olması sorun oluşturmaktadır.

“Annemin telefon şarjı bitiyor derse katılamıyorum.” (Ö71)

“Bazen telefon bozuluyor.” (Ö18), (Ö83)

“Derslere katılamıyorum çünkü telefon hafızası yetersiz.” (Ö76)

“Bilgisayarımız çok yavaş ondan geç kalıyorum.” (Ö52)

Öğrenciler canlı derse katılım için bir cihaza sahip olsa dahi cihazın yeterli olmaması nedeniyle sorun olduğu görülmektedir. Canlı derse ilişkin bir başka sorunun da uygulamalara yöneliktir. Buna kapsamda belirtilen en fazla sorun EBA'ya bağlanmada sorun yaşanması ve giriş ekranındaki süreyi kaçırmaya yönelik olmuştur.

“Bazen EBA’dan bağlandığımda girmiyor bazen de sürelerinde sorun oluyor çıkan süreyi kaçıyorum.” (Ö4)

“Derse girerken bazen EBA’da sorun oluyor.” (Ö31)

“EBA olmuyor, açılmıyor.” (Ö53)

“Süreden dolayı derse kaçıyorum.” (Ö69), (Ö71), (Ö82)

“Bazen canlı ders ekranı açılmıyor.” (Ö98)

Canlı derse katılımında kullanılan uygulamaların yabancı dilde yazılmış sözcükler içermesi de sorun oluşturmaktadır.

“Telefonun üstünde bir çizgi çıkıyor İngilizce olunca okuyamıyorum.” (Ö33)

“Öğretmen çıkınca yabancı bir yazı geliyor zor çıkıyorum.” (Ö34)

Ailede öğrenim gören kardeş sayısının fazla olması ile birlikte öğrencinin canlı ders saatinin kardeşlerinin dersleri ile aynı zamana denk gelmesi de internet ve cihaz kullanımında olduğu gibi derse katılımında sorun oluşturmakta, ailede öğrenim gören çocuklardan yalnızca bir tanesinin derse katılabildiği anlaşılmaktadır.

“Kardeşimle derslerimiz aynı anda oluyor.” (Ö74)

Canlı derslere katılımında uygulamalarda giriş sorunlarının yaşanması, yabancı dil kullanılması ve ders saatlerinin çakışmasının sorun oluşturduğu görülmektedir. Canlı derslere katılımında kişisel nedenlerle de sorun yaşanmaktadır. Buna ilişkin belirtilen sorunlar; canlı derste yazı yazmada geç kalma, canlı derse girişte ihtiyaç duyulan şifre ve okul numara bilgilerini unutma, aile nedenlere yönelik olmuştur.

“Bazen canlı derste yazı yazarken geç kalma sorunu oluyor.” (Ö44)

“Bazen şifreyi bazen de okul numaramı unutuyorum, uygulama açılmıyor.” (Ö98)

“Canlı derste bazen kardeşim kapıyı açıp geliyor rahatsız oluyorum.” (Ö44)

Ekran karşısında ders yapmaya alışkın olmayan öğrencilerin not almada zorlandığı ve canlı ders sırasında öğrenciden veya ailesinden kaynaklı sorunlar da olabildiği görülmektedir. Belirtilen çeşitli sorunlara rağmen toplam 43 öğrenci ise canlı derslere katılımında herhangi bir sorunla karşılaşmadığını ifade etmiştir. Canlı derse katılımında herhangi bir sorun yaşamayan öğrenciler dışında uzaktan eğitimden faydalanamayan öğrencilerin ise yaşanan sorunlara dair herhangi bir fikri olmadığından “Yok” cevabını verdiği anlaşılmıştır.

4.10 Katılımcıların Öğretmenleri ile Yaptığı Canlı Derslerin Etkili Bulunmasına Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Öğretmenlerinize yaptığınız canlı derslerin faydalı olduğunu düşünüyor musunuz? Bu derslerde öğretmenlerinizin anlattıklarından veya yaptığınız etkinliklerden yeni bilgiler öğrenebiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 4. 10. Canlı derslerin etkili bulunmasına yönelik görüşler.

Tema	Kodlar	Frekans	Yüzde (%)
Faydalı olduğunu düşünenler	Evet öğrenmemi sağlıyor	89	89
	Biraz öğrenmemi sağlıyor	2	2
	Öğrenmemi sağlamıyor	2	2
Biraz faydalı olduğunu düşünenler	Biraz öğrenmemi sağlıyor	5	5
Faydalı olmadığını düşünenler	Hayır öğrenmemi sağlamıyor	2	2
Toplam		100	100

Öğrencilerin büyük çoğunluğu canlı derslerin faydalı olduğunu ve canlı derslerin öğrenmesine katkıda sağladığını ifade etmektedir. Öğrencilerin cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

“Evet faydalı, yeni bilgiler öğrenebiliyorum”

“Evet faydalı. Bazen derse giremezsem EBA’ya giriyorum bir şeyler açıyorum ya da televizyondan giriyorum.” (Ö69)

“Evet, canlı derslerde anlatılanları gidip kitaptan tekrar ediyorum, daha iyi öğrenmemi sağlıyor.” (Ö72)

“Evet, bazen okulda utaniyoruz ama canlı derste daha rahat oluyoruz.” (Ö73)

“Evet, mesela her şeyden faydalanabiliyorduk.” (Ö83)

“Evet çünkü oradan ders yapıyoruz o da olmasaydı öğrenemeycektik.” (Ö94)

“Evet çok faydalı, önceden bilmiyordum canlı derslere gire gire dersleri daha iyi öğrendim, ilerleme kaydettim.” (Ö95)

Buna karşın 2 öğrenci canlı dersleri faydalı bulduğunu ancak öğrenmesine yeterince katkı sağlamadığını belirtmiştir.

“Evet faydalı ama ben tam öğrenemiyorum, derste biri bir şey anlatıyor ben konuşamıyorum.” (Ö21)

“Evet, ama benim öğrenmemi fazla sağlamıyor internet gidip geldiği için.” (Ö91)

Öğrencilerden 2 kişi ise canlı dersleri faydalı bulduğunu ancak derse katılamadığı için kendi öğrenmesine katkı sağlamadığını belirtmiştir.

“Evet faydalı çünkü derse girenlerin öğrenmesini sağlıyor ama ben giremediğim için öğrenemiyorum.” (Ö29), (Ö64)

Öğrencilerin çoğu canlı dersleri faydalı bulmasına rağmen bazı öğrenciler canlı derslerin yeterince faydalı olmadığını ve canlı derslerde yeterince öğrenemediğini belirtmiştir.

“Biraz, çünkü internet olmayınca canlı derslere pek giremiyorum.” (Ö8), (Ö23)

“Biraz sağlıyor.” (Ö60), (Ö98)

“Biraz, öğreniyorum ama ben okulda daha iyi anlıyorum.” (Ö96)

Canlı derste etkileşimin az olması, derse erişim ve ders esnasındaki sorunların öğrenmeyi olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Öğrencilerden iki kişi ise canlı dersleri faydalı bulmadığını ve canlı derslerin öğrenmelerine katkı sağlamadığını belirtmiştir.

“Hayır çünkü bazı kişiler girmiyor bazıları giriyor. Mesela ben giremiyorum hiç faydalı değil. Girdiğim zamanlarda öğrenemiyorum çünkü öğretmenimin sesi ya hiç gelmiyor ya da sistem bizi direk dışarı atıyor.” (Ö43)

“Hayır çünkü okul daha iyi. EBA’da ekran gidip geliyor, konuştuğumuzda sesimiz gitmiyor düzeltmeye çalışıyoruz.” (Ö97)

Uzaktan eğitime erişim ve ders esnasında yaşanan sorunlar nedeniyle canlı dersler bazı öğrenciler tarafından faydalı bulunmamakta, bununla birlikte bu öğrenciler canlı dersler üzerinden öğrenim gerçekleştirememektedirler.

4.11 Katılımcıların Canlı Derslerdeki İletişim Durumlarına Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Canlı derslerde söz hakkı alıp derslere katılabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 4. 11. Canlı derslerde iletişim durumu.

Kod	Frekans	Yüzde (%)
Derste söz alıp katılabiliyorum	88	88
Bazen söz alıp katılabiliyorum	6	6
Canlı derse girmiyorum	6	6
Toplam	100	100

Öğrencilerin çoğu canlı derslerde söz hakkı alıp derse katılabilmektedir. Buna ilişkin 88 öğrenci canlı derslerde söz alıp derse katılabildiğini belirtmiştir. Ancak canlı ders esnasında istediği zaman söz alıp derse katılma imkanı bulamadığını belirten ve canlı derslere hiç katılamayan öğrenciler de vardır. Öğrenci cevaplarında bazı alıntılar şu şekildedir:

“Bazen katılabiliyorum...” (Ö16), (Ö21)

“Bazen katılabiliyorum ama sesimiz birbirimize bazen gitmiyor.” (Ö42)

“Bazen, çünkü sesim tam gitmiyor, sistem beni dışarı atıyor.” (Ö44), (Ö46)

“Bazen katılabiliyorum, bazen sesten soru sorulmuyor.” (Ö77)

“Hayır, çünkü derse giremiyorum.” (Ö29), (Ö64), (Ö67), (Ö68), (Ö75), (Ö76)

Canlı derslerde öğrencilerin çoğunun söz alıp derse katılabildiği görülse de ders esnasında yaşanan problemlerin iletişime engel oluşturduğu, canlı derse katılamayan öğrencilerin ise bu uygulamadan faydalanamadığı anlaşılmaktadır.

4.12 Katılımcıların Evinde Televizyonun ve EBA TV Kanallarının Bulunma Durumuna Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Evinizde televizyon var mı? Televizyonunuzda EBA TV kanalları ayarlı mı?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 4. 12. Evde televizyonun ve EBA TV kanallarının bulunma durumu.

	Kod	Frekans	Yüzde (%)
Televizyon var	EBA TV ayarlı	75	75
	EBA TV ayarlı değil	15	15
	EBA TV televizyona uymuyor	2	2
	EBA TV ayarlı mı bilmiyorum	6	6
	Kanal bozuldu	2	2
	Toplam	100	100

Öğrencilerin tamamının evinde televizyon bulunmakta ve büyük kısmında EBA TV kanallarının ayarlı olduğu görülmektedir. Ancak öğrencilerin evinde televizyon bulunsada dahi EBA TV kanalları ayarlı olmayan, EBA TV kanalları mevcut televizyonuna uymayan, EBA TV kanallarının ayarlı olup olmadığını bilmeyen, televizyonunda bulunan EBA TV kanal ayarları bozulan öğrenciler bulunmaktadır. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

“Var ama kanallar ayarlı değil.” (Ö17), (Ö49), (Ö66), (Ö80)

“Var, ama kanallar televizyona uymuyor.” (Ö1), (Ö7)

“Var ancak kanallar ayarlı mı bilmiyorum.” (Ö5), (Ö50), (Ö85)

“Var, ama kanal bozuldu.” (Ö82), (Ö89)

Öğrencilerin tamamının evinde televizyon bulunsada dahi bazıları uzaktan eğitim yayınlarını takip etmek için kullanmamaktadır. Öğrencilerin EBA TV derslerini düzenli izleyip izlemedikleri konusunda ailelerin yeterince takip etmemelerinin ve öğrencilerin bireysel olarak planlı bir şekilde ders izleme alışkanlığı geliştirememelerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

4.13 Katılımcıların EBA TV İlkokul Kanalında Yapılan Ders Yayınlarını İzleme

Durumuna Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Televizyondan veya internet üzerinden EBA TV İlkokul kanalında yapılan ders yayınlarını düzenli izliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 13’de yer almaktadır.

Tablo 4. 13. EBA TV ilkokul kanallarının izlenme durumu.

Kod	Tema	Frekans	Yüzde (%)
Evet izliyorum	2. Sınıf	24	24
	3. Sınıf	15	15
	4. Sınıf	17	17
Bazen izliyorum	2. Sınıf	8	8
	3. Sınıf	6	6
	4. Sınıf	15	15
Hayır izlemiyorum	2. Sınıf	5	5
	3. Sınıf	5	5
	4. Sınıf	5	5
	Toplam	100	100

Görüşmeye katılan öğrencilerin yarısından fazlası EBA TV kanallarını düzenli izlemektedir. Ancak bir kısım öğrencilerin ise düzensiz takip ettiği görülmüştür. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

“Bazen izliyorum, düzenli değil.” (Ö3), (Ö77), (Ö97)

“Hayır, düzenli izlemiyorum, çünkü sevmiyorum zor kelimeler var.” (Ö6)

“Düzenli değil, bazen izliyorum, bazen kanalları bulamıyorum.” (Ö24), (Ö30)

Öğrencilerden 15 kişi ise EBA TV kanallarını izlememektir.

“İzlemiyorum, sıkıcı olduğunu düşünüyorum, soru vermiyor, hiç soru sormuyor.” (Ö23)

“Hayır izlemiyorum.” (Ö1), (Ö51), (Ö73), (Ö83)

Bazı öğrencilerin evinde televizyon bulunmasına rağmen televizyon yayınlarındaki derslerde karşılıklı iletişim imkanı bulunmaması ve bu derslerin her öğrencinin dikkatini çekmemesi nedeniyle televizyon kanallarındaki derslerin takip edilmediği düşünülmektedir.

4.14 Katılımcıların EBA TV İlkokul Kanalında En Fazla İzledikleri Derslere Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “EBA TV İlkokul kanalında en çok hangi dersleri izliyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 14’te yer almaktadır.

Tablo 4. 14. EBA TV ilkokul kanalında en fazla izlenen dersler.

Kod		Frekans	Yüzde (%)
Matematik	2. Sınıf	19	19
	3. Sınıf	11	11
	4. Sınıf	22	22
Türkçe	2. Sınıf	22	22
	3. Sınıf	13	13
	4. Sınıf	14	14
Fen Bilimleri	3. Sınıf	2	2
	4. Sınıf	4	4
Sosyal Bilgiler	4. Sınıf	5	5
İngilizce	2. Sınıf	2	2
	4. Sınıf	2	2
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	4. Sınıf	4	4
İlk Okuma ve Yazma	2. Sınıf	3	3
Hayat Bilgisi	2. Sınıf	2	2
Tüm dersler	2. Sınıf	2	2
	3. Sınıf	3	3
	4. Sınıf	2	2
Hatırlamıyorum	2. Sınıf	3	3
	3. Sınıf	1	1
	4. Sınıf	1	1

Tablo 4. 14. EBA TV ilkokul kanalında en fazla izlenen dersler (Devamı).

Kod		Frekans	Yüzde (%)
İzlemiyorum	2. Sınıf	5	5
	3. Sınıf	5	5
	4. Sınıf	5	5

Görüşmeye katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı EBA TV kanalında en çok Matematik dersini izlemekte ve bu ders en fazla dördüncü sınıf düzeyi tarafından takip edilmektedir. Türkçe dersi ise Matematik dersinden sonra en fazla izlenen derstir. Türkçe dersi öğrencilerin yaklaşık yarısı tarafından takip edilmekte, en fazla ikinci sınıf düzeyi takip etmektedir. Genellikle dördüncü sınıf öğrencileri tarafından izlenen Fen Bilimleri dersini ise Sosyal Bilgiler dersi takip etmekte, İngilizce ve Din Kültürü dersleri ise eşit oranlarla izlenmektedir. İkinci sınıf öğrencilerinin izlediği İlk Okuma ve Yazma dersinden sonra öğrenciler tarafından en düşük oranla Hayat Bilgisi dersi izlenmektedir. Bunun yanında öğrencilerden *beş* kişi televizyondaki dersleri izlediğini ancak en çok hangi dersi takip ettiğini hatırlamadığını ifade etmiştir. Ayrıca 15 öğrenci ise televizyon üzerinden verilen dersleri izlemediğini belirtmiştir. EBA TV kanalında sırasıyla en çok; Matematik, Türkçe, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, İngilizce, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, İlk Okuma ve Yazma, Hayat Bilgisi derslerinin izlendiği anlaşılmıştır.

4.15 Katılımcıların EBA TV İlkokul Kanalındaki Dersleri Etkili Bulmasına Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “EBA TV İlkokul kanalında anlatılan derslerden yeni bilgiler öğrenebiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 15’te yer almaktadır.

Tablo 4. 15. EBA TV ilkokul kanallarındaki derslerin etkili bulunma durumu.

Kod	Frekans	Yüzde (%)
Evet öğrenebiliyorum	81	81
Biraz öğrenebiliyorum	3	3
Hayır öğrenemiyorum	1	1
İzlemiyorum	15	15
Toplam	100	100

Öğrenciler çoğunlukla EBA TV kanalındaki dersleri faydalı bulmakta ve bu derslerin öğrenmelerine katkı sağladığını düşünmektedir. Ancak üç öğrencinin EBA TV derslerini yeterince faydalı bulmadığı görülmektedir. Öğrenci cevapları şu şekildedir:

“Biraz öğrenebiliyorum, yeterli değil.” (Ö31), (Ö44)

“Biraz öğrenebiliyorum, bazen kanal gidiyor.” (Ö17)

“Hayır öğrenemiyorum.” (Ö79) şeklinde yanıt ile ise bir öğrenci EBA TV kanalındaki derslerin öğrenmesine katkı sağlamadığını ifade etmiştir. Ayrıca EBA TV kanallarını izlememesi nedeniyle televizyon üzerinden verilen derslerin etkili bulunmasına yönelik herhangi bir yanıt veremeyen 15 öğrenci bulunmaktadır. Televizyon derslerinde teknik sorunlar yaşanması ve yeterli etkileşim olmamasının öğrencilerin öğrenmesini olumsuz etkilediği görülmektedir.

4.16 Katılımcıların EBA İnternet Adresini Kullanma Durumuna Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “www.eba.gov.tr genel ağ adresine giriyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 16’te yer almaktadır.

Tablo 4. 16. www.eba.gov.tr adresini kullanma durumu.

Kod		Frekans	Yüzde (%)
Evet kullanıyorum	2. Sınıf	25	25
	3. Sınıf	21	21
	4. Sınıf	27	27
Bazen kullanıyorum	2. Sınıf	8	8
	3. Sınıf	3	3
	4. Sınıf	4	4
Hayır kullanmıyorum	2. Sınıf	7	7
	3. Sınıf	2	2
	4. Sınıf	3	3
Toplam		100	100

Öğrencilerin çoğu EBA’yı kullanmaktadır ancak bir kısmı düzensizdir. Buna karşın bazı öğrenciler ise EBA’yı hiç kullanmamaktadır. Sınıf düzeylerine göre kullanım oranları dengelidir. Öğrencilerin EBA’yı kullanım durumlarına ilişkin bazı cevaplar şu şekildedir:

“Kullanıyorum ama bazen internet çekmiyor.” (Ö37)

“Bazen kullanıyorum internetim olduğu kadar.” (Ö1)

“Hayır, çünkü nasıl gireceğimi bilmiyorum, öğretmenimiz link atıyor oradan giriyordum.” (Ö27)

Öğrencilerin teknolojik donanımları ve teknolojiyi kullanma becerilerinin EBA’yı kullanmaları üzerinde de etkili olduğu, uzaktan eğitim için ihtiyaç duyulan teknolojiye düzenli erişemeyen öğrencilerin bu durumdan olumsuz etkilendiği görülmektedir.

4.17 Katılımcıların EBA İnternet Adresinden Faydalanma Durumlarına Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “www.eba.gov.tr adresinde neler yapıyor, bu adresten nasıl faydalaniyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 17’te yer almaktadır.

Tablo 4. 17. www.eba.gov.tr adresinden faydalanma durumu.

Tema	Kod		Frekans	Yüzde (%)
EBA’dan faydalanma biçimleri	Canlı derse katılma	2. Sınıf	21	21
		3. Sınıf	17	17
		4. Sınıf	24	24
	Ders çalışma	2. Sınıf	11	11
		3. Sınıf	7	7
		4. Sınıf	10	10
	Ödev yapma	2. Sınıf	3	3
		3. Sınıf	6	6
		4. Sınıf	5	5
	Kitap okuma	2. Sınıf	6	6
		3. Sınıf	2	2
		4. Sınıf	4	4
	Soru çözümü	2. Sınıf	1	1
		3. Sınıf	2	2
		4. Sınıf	6	6
	Araştırma yapma	4. Sınıf	2	2
	Eğitici video izleme	3. Sınıf	3	3
		4. Sınıf	10	10
	Oyun oynama	2. Sınıf	3	3
		3. Sınıf	3	3
		4. Sınıf	9	9
	Sohbet etme	3. Sınıf	1	1
		4. Sınıf	4	4
	Resim yapma	2. Sınıf	3	3
	Müze gezisi	3. Sınıf	2	2
	Kullanmayanlar	2. Sınıf	7	7
3. Sınıf		2	2	
4. Sınıf		3	3	

Öğrencilerin yarısından fazlası EBA'yı canlı derslere girmek için kullanmaktadır. Bunun yanında farklı etkinlikler yapan öğrenciler de vardır. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

- “Canlı ders yapıyoruz.” (Ö6), (Ö84)
 “Ders çalışıyorum.” (Ö42)
 “Ödevlerimi yapıyorum.” (Ö11)
 “Kitap okuyorum.” (Ö50)
 “Test çözüyorum.” (Ö87)
 “Bilmediğim konuları araştırıyorum.” (Ö95)
 “Video izliyorum.” (Ö69)
 “Oyun oynuyorum.” (Ö44)
 “Arkadaşlarımla konuşuyorum.” (Ö65)
 “Resim yapıyorum.” (Ö34)

“Müze geziyorum.” (Ö51)

Öğrencilerin EBA’yı genel olarak ders etkinliklerine yönelik kullandığı görülmüş, EBA’dan faydalanamayan öğrencilerin ise yeterli internet ve cihaz imkanı bulunmaması nedeniyle bu platformu kullanamadıkları düşünülmüştür.

4.18 Katılımcıların Uzaktan Eğitim Hakkındaki Olumlu Düşüncelerine Yönelik

Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Uzaktan eğitim hakkındaki olumlu düşünceleriniz nelerdir? Uzaktan eğitimin güzel, faydalı yanları nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 18’de yer almaktadır.

Tablo 4. 18. Uzaktan eğitim hakkında olumlu düşünceler.

Kod	Frekans	Yüzde (%)
Uzaktan eğitimi seviyorum, güzel, eğlenceli	29	29
Ders yapmak ve derslerde ilerlemek	25	25
Öğrenmeyi sağlama	18	18
Konu tekrarı	4	4
Kitap okumak	1	1
İletişim kurma	5	5
Resim yapmak	2	2
Eğitici film izlemek	1	1
Oyun oynamak	2	2
Daha rahat ve güvende hissetme	6	6
Ders için malzeme bulmada hız ve kolaylık	2	2
Bilmiyorum	17	17

Birçok öğrenci derslerin devamlılığını sürdürerek öğrenmelerine katkı sağladığı düşüncesiyle uzaktan eğitime olumlu yaklaşmakta, uzaktan eğitimi sevdiğini, güzel ve eğlenceli bulunduğunu ifade etmektedir. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

“Uzaktan eğitimi seviyorum, güzel, eğlenceli.” (Ö3), (Ö41), (Ö100)

“İçindeki dersler faydalı, güzel.” (Ö24), (Ö34)

“Uzaktan eğitim ders anlatıldığı için güzel.” (Ö13), (Ö76)

“Uzaktan eğitimi yeni bilgiler öğrendiğim için güzel buluyorum.” (Ö51)

“Uzaktan eğitim güzel çünkü eğleniyorum, bir şeyler öğreniyorum.” (Ö59), (Ö66)

“Uzaktan eğitimde hem daha iyi anlıyorum hem dersler daha güzel oluyor.” (Ö85)

Uzaktan eğitimin pandemi sürecinde ders yapmayı ve derslerde ilerlemeyi sağladığı belirtilmiştir.

“Ders yapmamızı sağlıyor.” (Ö15), (Ö69), (Ö81)

“Derslerin devamını sağlıyor.” (Ö76)

“Derslerden geri kalmıyorsun.” (Ö69), (Ö88)

“Az da olsa derse katılabilmemi sağladı.” (Ö43)

“Hastalık olduğunda uzaktan eğitim ile ders yapıp ilerliyorduk.” (Ö22), (Ö33)

“Öğretmen de hasta olursa uzaktan eğitimde ders izleyebiliriz.” (Ö38)
“Okula gidemediğimiz zamanlarda yeni konular işleyebiliyoruz (Ö86)
“Hem okulda hem evde de ders görmemi sağlıyor.” (Ö80), (Ö82)
Bazı öğrenciler ise uzaktan eğitimin öğrenmeyi sağladığını ifade etmiştir.

“Uzaktan eğitim öğrenmemi sağlıyor.” (Ö28), (Ö77), (Ö99)
“Bana bilmediğim şeyler öğretiyor.” (Ö73)
“Uzaktan eğitim sayesinde çocuklar evden de öğrenebiliyor.” (Ö83)
Uzaktan eğitimde derslere dair olumlu düşüncelerden bir diğeri konu tekrarı yapmayı sağlamasıdır.

“Konular hem okulda hem evde pekişiyor, konu tekrarı yapabiliyorum.” (Ö72), (Ö79)
“Konu tekrarı yapmamı sağlıyor.” (Ö86)
“Unuttuğum şeyleri hatırlatıyor, tekrar etmiş oluyorum.” (Ö73)
Öğrencilerden biri ise uzaktan eğitimde kitap okumayı sevdiğini belirtmiştir.

“Uzaktan eğitimde hikaye okumak güzel.” (Ö87)
Uzaktan eğitimin, evde de ders yapma imkanı sağlayarak pandemi sürecinde derslerin ilerlemesini, eğitimde devamlılığı ve öğrenmeyi sağladığı ayrıca konu tekrarı yapabilme imkanı sunduğu anlaşılmaktadır. Uzaktan eğitim, dersler ile ilgili faydaları dışında pandemi sürecinde öğrencinin öğretmeni ve arkadaşları ile iletişiminin devam etmesini de sağlamıştır.

“Arkadaşlarımı ve öğretmenimi görmemi, sesini duymamı sağlıyor.” (Ö18), (Ö76)
Uzaktan eğitimde öğrencilere farklı dijital materyaller de sunulabildiği ve bu dijital araçlar sayesinde çeşitli etkinlikler de yapılabildiği görülmektedir. Resim yapmak, eğitici film izlemek ve oyun oynamaya ilişkin bazı öğrenci cevapları şu şekildedir:

“Uzaktan eğitimde resim yapmak güzel.” (Ö6), (Ö13)
“İzlediğim filmleri seviyorum.” (Ö10)
“Öğretmenimizin bize oyun oynatması güzel” (Ö44), (Ö87)
Farklı dijital materyallerle yapılan etkinliklerin öğrencilerin uzaktan eğitime ilgisini artırdığı düşünülmektedir. Bazı öğrenciler ise uzaktan eğitim derslerinde kendisini daha rahat ifade edebilmekte ve daha güvende hissetmektedir. Ayrıca bu öğrenciler okul ortamında yaşanan bazı sınıf sorunlarının uzaktan eğitimde olmadığını, evde daha sağlıklı bir ortamda ders yapıldığını ve evde eğitimde dersler için ihtiyaç duyulan malzemelerin daha hızlı ve kolay temin edildiğini belirtmiştir.

“Uzaktan eğitimde rahatça konuşabiliyoruz.” (Ö41), (Ö61):
“Derste çok fazla kişi konuşmuyor, daha rahat oluyor.” (Ö57)
“Uzaktan eğitimde daha güvenli oluyor.” (Ö62), (Ö63)
“Hastalık zamanı evden güvenli olarak derse giriyorum.” (Ö67)
“Evde malzeme bulmak daha kolay ve hızlı oluyor.” (Ö83), (Ö84)

Belirtilen olumlu görüşlerin yanında (Ö52) ise “Uzaktan eğitimde fazla bir şey sevmiyorum, okulda ders yapmak istiyorum.” şeklinde olumsuz cevap vermiştir. Öğrencinin uzaktan eğitimde internet ve bilgisayarda karşılaştığı problemler, teknik sorunlar ve bunlarla birlikte canlı derslere düzensiz katılım göstermesi nedeniyle yaşadığı düşünülen motivasyon kaybının uzaktan eğitime yönelik olumsuz bakış açısına yol açtığı düşünülmektedir. Öğrencilerden 17’si ise uzaktan eğitimin olumlu yanlarına ilişkin “Bilmiyorum” şeklinde cevap vererek olumlu bir düşünce belirtememiştir.

4.19 Katılımcıların Uzaktan Eğitim Hakkındaki Olumsuz Düşüncelerine Yönelik

Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Uzaktan eğitim hakkındaki olumsuz düşünceleriniz nelerdir? Uzaktan eğitimin eksik bulduğunuz yanları var mıdır? Varsa bu olumsuz yanları nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 19’da yer almaktadır.

Tablo 4. 19. Uzaktan eğitim hakkında olumsuz düşünceler.

Tema	Kod	Frekans	Yüzde
Altyapı ve erişime ilişkin düşünceler	İnternetin kopması	12	12
	İnternet erişim zorluğu	2	2
	Canlı derse düzenli katılamamak	4	4
	Elektrik kesintisi	3	3
Teknik sorunlara ilişkin düşünceler	Ses ve görüntü sorunları	7	7
	Canlı derste cihaz şarjının bitmesi	3	3
İletişim ve sosyalleşmeye ilişkin düşünceler	Canlı derste iletişim sorunları	4	4
	Arkadaşları ile görüşmemek	4	4
	Öğretmenini görememe	1	1
Uygulamaya ilişkin düşünceler	Dersin uzaktan yapılması	8	8
	Öğrencilerin paylaşımında bulunamaması	1	1
	Uygulamayı açmada zorlanma	4	4
	Kardeşlerle derslerinin çakışması	1	1
Kişisel nedenlere ilişkin düşünceler	Ders ve etkinliklerin ilgi çekmemesi	3	3
	Motivasyon sorunu	1	1
	Göz sağlığının bozulacağı düşüncesi	1	1
Olumsuz düşüncede bulunmayanlar	Yok	54	54

Uzaktan eğitime yönelik en çok tekrarlanan olumsuz görüş altyapı ve erişim sorunlarıdır. Buna ilişkin en fazla internetin kopmasına yönelik cevaplar verilmiştir. Bazı öğrencilerin internete erişiminde de sorun yaşanmakla birlikte derslere katılımları da düzensiz olmaktadır. Elektrik kesintileri nedeniyle derslere katılamamak ise belirtilen bir diğer olumsuz görüştür. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

“İnternet gidip geliyor dersleri kaçıyorum.” (Ö30), (Ö51), (Ö80)

“Uzaktan eğitim için düzenli internetimizin olmaması.” (Ö74), (Ö93)

“Derse düzenli girememem.” (Ö21), (Ö25)

“Derste elektrik kesintisi yaşanması.” (Ö69), (Ö91)

Uzaktan eğitimde ses ve görüntünün bozulması, cihaz şarjının bitmesi ile ilgili teknik sorunlar nedeniyle de olumsuz görüş belirtilmiştir.

“Uzaktan eğitimde bazen ses güzel gelmiyor, görüntü donuyor.” (Ö4), (Ö83), (Ö97)

“Canlı derste şarj bitiyor.” (Ö44), (Ö46)

“Telefonun sürekli şarjı bitiyor şarja taktığım için derse ayakta girmek zorunda kalıyorum.” (Ö48)

Uzaktan eğitime dair belirtilen olumsuz görüşlerden bazıları ise öğrencilerin iletişim kuramaması, öğretmen ve arkadaşlarını görememesi nedeniyle oluşan iletişim ve sosyalleşme sorunlarına yönelik olmuştur.

“Uzaktan eğitimde öğretmene soru sorunca beni duymuyor, öğretmen de çok hızlı soru sorduğu için cevap veremiyorum.” (Ö23)

“Canlı derse girsem de arkadaşlarım ile konuşamamam.” (Ö43)

“Canlı derslerde sözümü kesmeleri.” (Ö54)

“Uzaktan eğitimde sesimizin açılmasından hoşlanmıyorum.” (Ö61)

“Birbirimizi göremiyor, konuşamıyor, oyun oynayamıyoruz.” (Ö41), (Ö63), (Ö83)

“Uzaktan eğitimde öğretmenimi göremiyorum.” (Ö51)

Uzaktan eğitimde iletişimin ve sosyalleşmenin azaldığı anlaşılmıştır. Uzaktan eğitimde dair belirtilen olumsuz görüşler arasında; derslerin uzaktan yapılması, öğrencilerin paylaşımda bulunamaması, uygulamayı açmada zorlanma ve derslerin aynı zamanlarda olması nedeniyle uygulamada oluşan sorunlar da bulunmaktadır.

“Uzaktan ders yapmayı sevmiyorum.” (Ö32), (Ö45), (Ö96)

“Evde yapılan eğitimde canım sıkılıyor.” (Ö51)

“Uzaktan eğitimde çok anlamayız, ben yüz yüze daha iyi öğreniyorum.” (Ö66), (Ö83)

“Derste biz internetten bir dosya açıp ekranı gösteremiyoruz.” (Ö42)

“Bazen bilgisayardan bilgileri yazdığım halde zor giriyor, anca harfleri büyük yazdığımı anlayınca girebiliyorum.” (Ö52)

“Ben uzaktan eğitimde ekrandaki saniyeye hep yanlış tıklıyorum o zaman da derse geç kalıyorum.” (Ö73)

“Uygulamaları açarken zorlanıyorum, zor açılıyor.” (Ö85)

“Bazen EBA’ya girmiyor, sevmiyorum.” (Ö99)

“Kardeşim canlı derse girdiği için ben onu beklemek zorunda kalıyorum.” (Ö71)

Öğrencilerin uzaktan eğitimde daha aktif olmaları, uygulamaların daha basit hale getirilmesi ve uzaktan eğitimde öğrenci becerilerinin artırılması gerektiği anlaşılmaktadır. Ayrıca uygulanan ders saatlerinin çakışması ile bazı öğrencilerin de derse düzenli erişim sağlayamadığı bu durumun eğitime erişimde engel oluşturduğu görülmektedir. Uzaktan eğitime dair belirtilen bazı olumsuz görüşler ise kişisel nedenlerden oluşmaktadır. Yapılan ders ve

etkinlikler her öğrenciye hitap etmemekte, bazı öğrenciler motivasyon kaybı yaşamaktadır. Ayrıca uzun süre ekran başında kalmak göz sağlığının bozulabileceğini düşündürmektedir.

“Hiç güzel şeyler yapmıyorlar televizyonda, etkinlikler ilgimi çekmiyor.” (Ö29), (Ö39)

“Uzaktan eğitim derslerinde eğlenemiyorum.” (Ö59)

“Arkadaşlarımla sohbet ederken bana kötü davrandıklarında derse girmek istemiyordum.” (Ö65)

“Uzaktan eğitimde gözlerim bozursa doktora gitmek zorunda olurum.” (Ö12)

Okul ortamında olduğu gibi uzaktan eğitimde de akranlar arasında olumsuz durumların yaşandığı görülmekte, bu olumsuz durumlar öğrencinin derse katılma isteğini olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Uzaktan eğitime dair belirtilen olumsuz görüşlere rağmen 54 öğrenci ise olumsuz bir düşüncesinin bulunmadığını ifade etmiştir.

4.20 Katılımcıların Uzaktan Eğitimin Daha Güzel ve Faydalı Olması İçin Önerilerine

Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Uzaktan eğitimin daha güzel ve daha faydalı olabilmesi için önerileriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 20’de yer almaktadır.

Tablo 4. 20. Uzaktan eğitime ilişkin öneriler.

Tema	Kodlar	Frekans	Yüzde (%)
Ders sayısına yönelik	Daha çok ders yapılmalı	17	17
	Derslerin tekrarı verilmeli	2	2
Ders içeriğine yönelik	Dersler daha anlaşılır yapılmalı	2	2
	Öğrencinin ilgisini çekecek etkinlikler yapılmalı	2	2
	Öğretici video ve oyunlar olmalı	2	2
Altyapı ve erişime yönelik	İnternet kopması önlenmeli	6	6
	Elektrik kesintisi önlenmeli	2	2
	İnternet imkanı sağlanmalı	5	5
	Tablet imkanı sağlanmalı	2	2
	Her öğrencinin katılımı sağlanmalı	2	2
Uygulamaya yönelik	Televizyon dersleri paylaşım sağlanabilir olmalı	1	1
	Ses sorunları çözülmeli	2	2
	EBA’da kütüphane olmalı	1	1
Eğitim sistemine yönelik	Uzaktan eğitime devam edilmeli	4	4
	Uzaktan ve örgün eğitim birlikte olmalı	5	5
Öneride bulunmayanlar	Yok	55	55

Uzaktan eğitimin geliştirilmesine dair öneriler en çok ders sayısına yönelik yapılmıştır. Buna ilişkin en fazla daha çok ders yapılmasına yönelik öneri belirtilirken hem konu tekrarı yapılabilmesi hem de canlı derslerin tekrarının verilmesi de önerilmiştir. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

“Uzaktan eğitimde daha çok ders yapılabilir.” (Ö11), (Ö25), (Ö51), (Ö95)

“Uzaktan eğitim derslerinin daha sonra tekrarı olmalı.” (Ö31), (Ö83)

Uzaktan eğitim ile ilgili yapılan önerilerden bir kısmı ise; derslerin daha anlaşılır yapılması ve ilgi çekici etkinliklerden oluşması, öğretici video ve oyunlar kullanılması şeklinde ders içeriğine yöneliktir.

“Uzaktan eğitim derslerini daha anlaşılır yapmaları gerek.” (Ö83), (Ö90)

“Yeni bilgiler, farklı içerikler olabilir.” (Ö39)

“Uzaktan eğitimde her derste güzel etkinlikler olmalı.” (Ö47)

“Her derste öğretici videolar, oyunlar olmalı.” (Ö44), (Ö51)

Uzaktan eğitim ders içeriklerinin bazı öğrenciler tarafından yeterli bulunmadığı görülmektedir. Bunun yanında uzaktan eğitimde yaşanan; internet bağlantısının kopması, elektrik kesintileri, internet imkanının yetersiz olması, tablet imkanının yetersiz olması ve her öğrencinin eğitime erişim sağlayamaması nedenleriyle altyapı ve erişime yönelik önerilerde de bulunulmuştur.

“Uzaktan eğitim için internetin daha iyi çekmesi gerekir.” (Ö52), (Ö77), (Ö94)

“Elektriklerin kesilmemesi gerekir.” (Ö52), (Ö91)

“İnternet olsa canlı derslere girebilirdim. Uzaktan eğitim için herkese internet sağlanması gerekir.” (Ö11), (Ö67), (Ö70)

“Uzaktan eğitimde herkese tablet verilmeli.” (Ö67), (Ö69)

“Canlı derslere herkesin katılması sağlanmalı.” (Ö24), (Ö55)

Uzaktan eğitimde uygulamadan kaynaklanan sorunlara yönelik yapılan öneriler ise televizyon derslerinin canlı ve paylaşım sağlanabilir olması, ses sorunlarının çözülmesi, EBA’da kütüphane olmasına yönelik olmuştur. Buna ilişkin öğrenci cevapları şu şekildedir:

“Televizyonda benim sesim de olmalı, öğretmenler yazdıklarını görmeli.” (Ö23)

“Dersteki ses sorunu çözülmeli.” (Ö77), (Ö97)

“EBA’da kütüphane olsa güzel olur.” (Ö87)

Bazı öğrenci önerilerinin EBA’da mevcut olduğu ancak öğrencilerin EBA’dan yeterince faydalanamadığı için bilgisinin olmaması nedeniyle var olan hizmete yönelik öneride bulunduğu düşünülmüştür. Öğrenci önerilerinde; uzaktan eğitime devam edilmesi ve her iki eğitimin de uygulanması şeklinde eğitim sistemine yönelik öneriler de bulunmaktadır.

“Uzaktan eğitime devam edilebilir.” (Ö13), (Ö62), (Ö86)

“Hem okula gelip hem de evde canlı ders işlese güzel olur.” (Ö21), (Ö60), (Ö90)

Uzaktan eğitimde derslere ve içeriklerine, altyapı ve erişime, uygulamaya, eğitim sistemine yönelik önerilerde bulunulduğu görülmektedir. Bu önerilerin oluşmasında öğrencilerin uzaktan eğitimde yaşadığı sorunların etkili olduğu görülmüştür. Öğrencilerden 55 kişi ise uzaktan eğitime yönelik herhangi bir önerisinin olmadığını belirtmiştir.

4.21 Katılımcıların Seçme Hakkı Olması Durumunda Yüz Yüze Eğitim, Uzaktan Eğitim ve Hibrit Eğitim Sistemlerinden Birini Seçme Durumuna Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Seçme hakkınız olsaydı okulda yüz yüze eğitime katılmayı mı, uzaktan eğitime katılmayı mı, her iki eğitimin uygulandığı hibrit eğitime katılmayı mı tercih ederdiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 21’de yer almaktadır.

Tablo 4. 21. Öğrencilerin yüz yüze, uzaktan ve hibrit eğitimden birini tercihi.

Kodlar		Frekans	Yüzde (%)
Yüz yüze eğitim	2. Sınıf	30	30
	3. Sınıf	17	17
	4. Sınıf	18	18
Uzaktan eğitim	2. Sınıf	4	4
	4. Sınıf	1	1
Hibrit Eğitim	2. Sınıf	6	6
	3. Sınıf	10	10
	4. Sınıf	14	14
Toplam		100	100

Görüşmeye katılan öğrencilerin yarısından fazlası yüz yüze eğitimi tercih etmektedir. Buna ilişkin en fazla cevap ikinci sınıf öğrencilerinden gelmiştir. Ancak az bir oranla uzaktan eğitimi tercih eden öğrenciler de bulunmaktadır ve genellikle ikinci sınıf öğrencisidir. Bunun yanında çoğunluğu dördüncü sınıf olmak üzere bir kısım öğrenci ise her iki eğitimin uygulandığı hibrit eğitimi tercih etmiştir.

4.22 Katılımcıların Yüz Yüze Eğitim, Uzaktan Eğitim ve Hibrit Eğitim Sistemlerinden Birini Seçme Nedenine Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan öğrencilerin “Yüz yüze eğitim, uzaktan eğitim veya hibrit eğitimden birini tercih etme nedeniniz nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 22’de yer almaktadır.

Tablo 4. 22. Öğrencilerin yüz yüze, uzaktan ve hibrit eğitimden birini tercih nedeni.

		Kod	Frekans	Yüzde (%)
Yüz yüze eğitim tercih nedeni	Yüz yüze eğitim ve okula karşı olumlu bakış açısı	Yüz yüze eğitimi ve okulu sevmek, güzel bulma	28	28
		Yüz yüze eğitimde daha iyi öğrenme ve çalışma	24	24
	İletişim	Arkadaşlarını görüşüp oyun oynama	13	13
		Öğretmenini görme isteği	5	5
	İnternet ve altyapı sorunları	İnternet ve erişim sorunları	6	6
	Teknik sorunlar	Canlı derste telefonun donması	2	2
		Ses ve mikrofon sorunları	3	3
	Bireysel sorunlar	Canlı derste yazı yazmada zorlanma	2	2

Tablo 4. 22. Öğrencilerin yüz yüze, uzaktan ve hibrit eğitimden birini tercih nedeni (Devamı).

		Kod	Frekans	Yüzde (%)
Yüz yüze eğitim tercih nedeni	Bireysel sorunlar	Okulda derste daha çok söz alabilme	1	1
Uzaktan eğitim tercih nedeni	Uzaktan eğitime karşı olumlu bakış açısı	Canlı dersi sevme, daha iyi öğrenme	5	5
Hibrit eğitim tercih nedeni	Her iki eğitime karşı olumlu bakış açısı	İkisini de faydalı, güzel bulma	30	30

Öğrencilerin yaklaşık yarısı yüz yüze eğitime ve okula karşı olumlu bakış açısı nedeniyle genellikle yüz yüze eğitimi ve okulu sevmekte, güzel bulmaktadır. Bununla birlikte yüz yüze eğitimde daha iyi öğrendiklerini, daha iyi çalıştıklarını düşünmektedirler. Öğrenci cevaplarından bazı alıntılar şu şekildedir:

“Yüz yüze eğitimi tercih ederim çünkü okulu çok seviyorum.” (Ö5), (Ö36), (Ö56)

“Yüz yüze eğitim çünkü daha güzel ve faydalı.” (Ö14), (Ö52), (Ö100)

“Yüz yüze eğitimi seçerdim çünkü okul daha güzel, okulda daha iyi anlıyorum, daha çok öğreniyorum.” (Ö11), (Ö41), (Ö94)

“Okulda eğitimi seçerim çünkü ben okulda çok ders yapabiliyorum.” (Ö25), (Ö64)

“Yüz yüze eğitimi tercih ederim çünkü ödevlerimi okulda eğitimde daha iyi yapıyorum.” (Ö32)

“Yüz yüze eğitim çünkü okulda dersleri daha iyi anlıyorum.” (Ö26), (Ö83)

Uzaktan eğitimde yaşanan problemler ve okul ortamının daha etkileşimli olması nedeniyle öğrencilerin okulda daha iyi öğrendiklerini düşündükleri anlaşılmaktadır. Uzaktan eğitimde öğrencinin öğretmen ve arkadaşlarını görememesi nedeniyle iletişim sorunları oluşmakta bu durumun öğrenciyi yüz yüze eğitime yönelttiği görülmektedir.

“Yüz yüze eğitimi seçerim çünkü okulda arkadaşlarımı görüyorum, tenefüste arkadaşlarımla oynayıp eğleniyorum.” (Ö13), (Ö99)

“Yüz yüze eğitim çünkü okulda öğretmenimi görüp konuşabiliyorum.” (Ö33), (Ö54)

Yüz yüze eğitimde iletişim ve sosyalleşmenin daha fazla olduğu, bununla birlikte öğrencinin okula karşı daha olumlu düşüncede olduğu anlaşılmaktadır. Yüz yüze eğitimi tercih eden öğrencilerden bir kısmı ise uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar nedeniyle tercih etmiştir. İnternet ve eğitime erişim konusunda sorun yaşayan öğrenciler uzaktan eğitimin altyapı ve internet eksiklikleri nedeniyle eğitime erişimde sorun yaşamakta, bu durum öğrenciyi yüz yüze eğitime yöneltmektedir.

“Yüz yüze eğitim çünkü uzaktan eğitimde internet gidiyor dersi kaçıyorum.” (Ö95)

“Yüz yüze eğitim daha iyi çünkü evde internetimiz yok.” (Ö75)

“Yüz yüze eğitimi seçerdim çünkü bizim internetimiz çekmiyor.” (Ö76)

Canlı derste telefonun donması, ses ve mikrofonda yaşanan sorunlar da öğrencileri yüz yüze eğitime yöneltmektedir.

“Okulda eğitimi seçerdim, uzaktan eğitimde kullandığım telefon donuyor ve dersi çok dinleyemiyorum.” (Ö31), (Ö42)

“Yüz yüze eğitimi seçerim çünkü uzaktan eğitimde derste bazen ses gidiyor.” (Ö76)

“Okulda eğitimi seçerim çünkü uzaktan eğitimde mikrofonu açamıyorum.” (Ö95)

Öğrencilerin uzaktan eğitim derslerinde yazı yazmakta zorlanması, okulda daha rahat söz alıp derse katılabilmesi şeklinde bireysel sorunlar da öğrencileri yüz yüze eğitimi tercih etmeye yönelmiştir.

“Yüz yüze eğitimi tercih ederim çünkü derse telefondan girince yazılar küçük oluyor yazı yazamıyoruz.” (Ö26)

“Okulda eğitimi seçerim çünkü okulda tahtadan daha kolay yazı yazabiliriz.” (Ö80)

“Okulda eğitimi tercih ederim çünkü okulda parmak kaldırıyorum öğretmen görüyor ama uzaktan eğitimde görmüyor.” (Ö96)

Öğrencilerin geleneksel eğitime ve okula karşı olumlu bakış açıları, okul ortamında iletişim ve etkileşimin daha fazla olması ve uzaktan eğitimde çeşitli sorunlar yaşanması nedeniyle çoğu öğrenci yüz yüze eğitimi tercih etmiştir. Ancak buna karşın bazı öğrenciler canlı dersleri sevmekte ve daha iyi öğrendiğini düşünmektedir. Bu şekilde uzaktan eğitime karşı olumlu yaklaşımda bulunan, evde daha rahat öğrendiğini düşünen öğrenciler uzaktan eğitimi tercih etmiştir.

“Uzaktan eğitim seçerim çünkü evde ders yapmayı, canlı dersi seviyorum.” (Ö2)

“Uzaktan eğitim tercih ederim çünkü ben canlı derste daha iyi anlıyorum, okulda çok ses olunca anlamıyorum.” (Ö84)

Her iki eğitim sisteminin de avantajlı yönleri bulunmaktadır. Bu avantajlı yönleri nedeniyle öğrencilerden bir kısmı ise her iki eğitimin de uygulandığı hibrit eğitimi tercih etmiştir. Her iki eğitimin de faydalı ve güzel bulunduğu, hem yüz yüze hem de uzaktan eğitime karşı olumlu bakış açısının olduğu görülmektedir.

“Her ikisini de seçerdim çünkü ikisi de güzel, faydalı ve öğrenmemi sağlıyor.” (Ö72)

“Her ikisini de çünkü okulda arkadaşlarım ile oyun oynuyorum, öğretmenimi görüyorum, uzaktan eğitimde de ders yapabiliyorum ve seviyorum.” (Ö48), (Ö67)

“İkisi de çünkü ben hem evde hem okulda ders yapıp, öğrenebilirim.” (Ö57), (Ö73)

Öğrencilerin hem yüz yüze hem de uzaktan eğitimin olumlu yanlarından faydalanma isteği nedeniyle hibrit eğitimin tercih edildiği görülmektedir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç ve Tartışma

Pandemi sürecinde eğitimde devamlılığın sağlanabilmesi için öncelikle uzaktan eğitim sonrasında ise hibrit eğitim uygulanmış, süreç içerisinde uzaktan eğitim önemli bir yere sahip olmuştur. Pandemi sürecinde EBA TV kanalları, EBA Platformu ve canlı derslerle eğitim hizmetlerine devam edilmiştir. Uzaktan eğitim ile eğitim hizmetindeki aksamaların mümkün olduğunca ortadan kaldırılması ve ayrıca farklı koşullardaki bireylere de eğitim hizmetlerinin ulaştırılabilmesi amaçlanmaktadır (Kaya, 2002, s. 13). Hibrit öğrenmede ise sınıf, ortam, koşullar ve derse ilişkin özel amaçların yanında genel olarak yüz yüze ve uzaktan öğrenme ortamları arasındaki uyum ve dengenin sağlanması amaçlanmaktadır (Balcı, 2008, s. 15). Gelecekte meydana gelebilecek sorunlar karşısında eğitim hizmetlerinin devamlılığı, daha güçlü bir sistem için eğitimde dijitalleşmenin hızlanması ve harmanlanmış öğrenme ile derslere devam edilmesi gerektiği belirtilmektedir (Yavuz, Kayalı, Balat ve Karaman, 2020, s. 151-152). Gelecek eğitim sisteminde hibrit eğitim önemli bir yere sahiptir. Bu kapsamda, hibrit eğitimin yapılmasında etkili olabilecek uzaktan eğitim sürecinin planlı ve bilimsel yöntemlerle yapılması gerekmektedir (Şahin B., 2020). Ülkemizde ve diğer ülkelerde uzaktan eğitim sistemlerine yapılan yatırımlar, uzaktan eğitimin kullanılmaya devam edileceğini ve hibrit eğitim sisteminin uygulanacağını göstermektedir (Korkmaz ve Çemrek, 2021, s. 310). Bu araştırmada “uzaktan eğitim” ve “hibrit eğitim” kavramları incelenerek, ilkökul öğrencilerinin bu eğitim uygulamalarından yararlanma düzeyleri ve uzaktan eğitime yönelik görüşleri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda ilkökul kademesindeki uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik sonuçlar elde edilmiştir.

5.1.1 Katılımcıların kardeş sayısı ve ailede okula giden öğrenci sayısına yönelik sonuç ve tartışma

Araştırma kapsamında görüşmeye katılan öğrencilerin en yüksek oranla %31’inin 4 kardeş olduğu, %79’unun okula giden kardeşinin bulunduğu ve en yüksek oranla %28’inin evinde üç çocuğun okula gittiğine ulaşılmıştır. Öğrenci kardeş sayısı ve ailede okula giden çocuk sayısının yüksek olduğu görülmüştür. Okula giden kardeş sayısının yüksek olması durumunda internet, tablet veya bilgisayar gibi ihtiyaçların artarak aynı ailede bulunan öğrenciler için teknolojik imkanlardan faydalanma oranı düşmektedir. Ayrıca, ders saatlerinin aynı saatlere denk gelme ihtimali nedeniyle de canlı derslere katılımında aksamalar

yaşanabilmektedir. Nitekim, öğrencilerin uzaktan eğitime dair olumsuz düşüncelerinde öğrenim gören kardeşleriyle derslerin aynı zamana denk gelmesi ve öğrencilerin önerileri kısmında teknolojik donanımın karşılanmasına ilişkin bulguların olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, F. Demir ve Özdaş (2020) uzaktan eğitimde teknolojik donanım ihtiyacının arttığını belirtmiş; Başaran vd. (2020) çalışmasında, kardeş sayısının fazla olmasının uzaktan eğitimde derslere katılımı olumsuz etkilediğine; Kırmızı ve Büyükdag (2022) ile Baysal vd. (2020) çalışmalarında, ailede okula giden öğrencinin fazla olmasından dolayı derslerin çakışması ile derse katılım sorunu yaşandığına ulaşılmıştır.

5.1.2 Katılımcıların uzaktan eğitime katılabilmek için evinde bilgisayar bulunma durumuna yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerden sadece %17'sinin evinde bilgisayar bulunduğuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin çoğunun bilgisayarının bulunmaması nedeniyle bilgisayar kullanarak uzaktan eğitime erişim imkanının bulunmadığına anlaşılmıştır. Bilgisayarı bulunan bazı öğrencilerin ise kardeşleri ile aynı zamanda bilgisayar kullanma ihtiyacının oluştuğundan istenen zamanda faydalanılamadığı, internetin bulunmaması veya teknik sorunların olması nedeniyle bazı öğrencilerin var olan bilgisayarının işlevsiz kaldığı görülmüştür. Yılmaz, Güner, Mutlu ve Yılmaz (2020) çalışmasında ise, öğrencilerin uzaktan eğitimde kullanmak için sadece yarısında bilgisayar bulunduğuna; Yadigar ve Yadigar (2021) çalışmasında yaklaşık yarısında bilgisayar bulunduğuna; Yıldız ve Vural (2020), Koyuncu (2022) çalışmalarında, bilgisayar, internet ve televizyon imkanı bulunmayan çocukların uzaktan eğitim uygulamalarından yeterli düzeyde faydalanamadığına ulaşılmıştır. Uzaktan eğitimde teknolojik araçların eksikliği veya yetersizliğinin eğitime ulaşımın önünde engel oluşturduğu anlaşılmaktadır.

5.1.3 Katılımcıların uzaktan eğitime katılabilmek için evinde tablet bulunma durumuna yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin sadece yarısında tablet bulunduğuna ulaşılmıştır. Tableti bulunan öğrencilerin ise kardeşleri ile ortak kullandığı, tableti bulunsa dahi kırılma, bozulma veya internetin olmaması nedeniyle kullanamayan öğrencilerin olduğu görülmüştür. Teknolojik araçlar uzaktan eğitime erişimde temel ihtiyaçtır ve her öğrencinin bu araçlara erişim imkanının bulunması gerekir. Öğrencilerin yarısında tablet bulunmaması her öğrencinin aynı imkana sahip olmadığını ve uzaktan eğitime erişimde fırsat eşitsizliğinin yaşandığını göstermektedir. Can ve Günbayı (2021), Han vd. (2021), Özçelik (2022) çalışmaları da bunu destekler niteliktedir. Yadigar ve Yadigar (2021) çalışmasında ise %38,4 oranla tabletin bulunduğuna ulaşılmış,

veliler tarafından öğrencilerin eşit fırsatlara sahip olabilmesi için tablet dağıtılması talep edilmiştir. Kırmızı ve Büyükdag (2022) çalışmasında da tablet, internet, bilgisayar ve televizyon gibi uzaktan eğitim için gerekli araçların önemi üzerinde durularak eksikliklerin giderilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5.1.4 Katılımcıların uzaktan eğitime katılabilmek için evinde internet bulunma durumuna yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerden %52'sinin evinde uzaktan eğitime katılabilmek için yeterli internet bağlantısı bulunduğu ulaşılmıştır. Uzaktan eğitime ulaşabilmeyi sağlayan ana unsur teknolojidir. Uzaktan eğitim amaçlarının gerçekleştirilebilmesi ve her öğrencinin erişim sağlayabilmesi için öğrencilerin yeterli internet imkanına da sahip olması gerekir ancak elde edilen sonuçlar her öğrencinin aynı fırsata sahip olmadığını göstermektedir. Başaran vd. (2020) çalışmasında da uzaktan eğitim sürecinde sistem altyapısı ve teknolojik donanımının yeterli düzeyde olmadığına, Fidan (2020) erişim ve altyapının en çok belirtilen sorun olduğuna, Can ve Günbayı (2021) teknolojik eksikliklerin, internet sorunlarının uzaktan eğitimden tüm öğrencilerin faydalanmasına engel oluşturduğuna ulaşılmıştır.

5.1.5 Katılımcıların uzaktan eğitime katılabilmek için internete erişim yollarına yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin yarısından fazlasının uzaktan eğitime katılımda aile içerisinde bulunan telefon internetini kullandığına ulaşılmıştır. Bunun yanında ev interneti, tablet interneti, komşu veya akraba internetini kullandığını ifade eden öğrenciler de olmuştur. Öğrenciler internete sahip olsa dahi anne-babasının veya kardeşinin telefon internetini kullanması, aile içinde yeterli internet imkanı olmayan öğrencilerin komşu veya akraba internetine yönelmesi öğrenciyi eğitime ulaşmada farklı bireylerin internetine bağımlı kılmaktadır. Anne-babanın, kardeşin veya yakın çevrenin internetinin öğrencinin kullanımına uygun olmadığı veya yetersiz kaldığı zamanlarda öğrenci internete erişim sorunu ve beraberinde derse erişim sorunu yaşayacaktır. Öğrencilerin yaklaşık yarısının yeterli internet imkanı olmadığına yönelik cevapları da bunu destekler niteliktedir. Bu kapsamda öğrencilerin uzaktan eğitime erişimde gerekli internet altyapısına da sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Başaran vd. (2020), Fidan (2020) çalışmalarında da teknolojik donanım ve altyapı sorunları olduğu, Can ve Günbayı (2021) teknolojik eksikliklerin, internet sorunlarının ve donanım eksikliğinin uzaktan eğitimin tüm öğrencilere ulaşmasına engel olduğuna ulaşılmıştır. İnternet erişiminin düzensiz olması ise derslere katılımı azaltmakta beraberinde motivasyonu da etkileyebilmektedir. E. Demir vd. (2021) çalışması da

bunu destekler niteliktedir. Sözen (2020) ise bilgisayar ve internet erişimindeki sınırların akademik başarı farklarını derinleştirebileceğini, Paydar ve Doğan (2019) teknolojik altyapı sorunlarının uzaktan eğitimin dezavantajlarından olduğunu belirtmiştir. Salgın sürecinde, eğitime ulaşabilmenin önemi daha iyi anlaşılmış, öğrencilerin aynı fırsatlara sahip olabilmesi için düzenlemeler yapılarak öğrenci ihtiyaçların karşılanması ve uzaktan eğitime ulaşamayan öğrencilerin öğrenme kayıplarının telafi edilmesi için gerekli hizmetin sunulması gerektiği vurgulanmıştır (Işık ve Bahat, 2021, s. 513).

5.1.6 Katılımcıların öğretmenlerinin yaptığı canlı derslere katılma durumuna yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin %56'sının canlı derslere düzenli katıldığı, %38'inin düzensiz katıldığı, %6'sının ise hiç katılamadığına ulaşılmıştır. Öğrencilerin yaklaşık yarısının yeterli internet imkanının bulunmaması ve donanım eksikliği canlı derslere katılımı olumsuz etkilemektedir. Yadigar ve Yadigar (2021) çalışmasında benzer şekilde öğrencilerin %60,6'sının canlı derslere düzenli katılabildiği; Gören, Gök, Yalçın, Göregen ve Çalışkan (2020) çalışmasında EBA üzerinden yapılan canlı derslere katılım oranının orta düzeyde olduğu; Yılmaz vd. (2020) çalışmasında ise, ilkokul öğrencilerinin genellikle televizyon üzerinden uzaktan eğitimi takip ettiği; Kantos vd. (2022) çalışmasında, öğrencilerin yarısının canlı derslere katılmadığına ulaşılmış ve öğrencilerin yarısının evinde yeterli internet ve bilgisayar bulunmamasının buna sebep olduğuna ulaşılmıştır. Ünal ve Bulunuz (2020) da internet, bilgisayar veya telefon imkanı bulunmayan öğrencilerin uzaktan eğitimden faydalanamadığını belirtmiştir.

5.1.7 Katılımcıların canlı derslere katılımda kullandığı cihazlara yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin %56'sının canlı derslere katılımda annesinin telefonunu kullandığına ulaşılmıştır. Bunun yanında babasının telefonu, şartlara göre anne veya babasının telefonu, kardeşinin ve teyzesinin telefonu, tablet veya bilgisayar kullanan öğrenciler de bulunmaktadır. Bozkurt ve Duran (2021), Yadigar ve Yadigar (2021) çalışmasında benzer şekilde, öğrencilerin uzaktan eğitime katılırken çoğunlukla telefon kullandığı, Can ve Günbayı (2021) çalışmasında, öğretmenlerin ise uzaktan eğitime %45'inin telefon, %40'ının bilgisayar ile katılım sağlandığına ulaşılmıştır. Öğrencilerin çoğunun telefon ile derse katılması nedeniyle teknolojik cihaz olarak da çevresine bağımlı kalması ve cihazların ortak kullanılması nedeniyle ders saatlerinin çakışması durumunda canlı derslere düzenli katılımını etkilediği anlaşılmaktadır. Kantos vd. (2022) çalışmasında da, öğrencilerin yarısının canlı derslere katılmamasında

öğrencilerin yarısının evinde yeterli internet ve bilgisayarın bulunmamasının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. F. Demir ve Özdaş (2020) uzaktan eğitim sürecinde bilgisayar, telefon, tablet ve internet ihtiyacının arttığını; Ünal ve Bulunuz (2020) internet, bilgisayar veya telefon imkanı bulunmayan öğrencilerin uzaktan eğitimden faydalanamadığını belirtmiştir. Hemen hemen her evde bir akıllı telefon bulunabileceği düşünüldüğünde canlı derslere katılımda en kolay erişim sağlanabilecek cihazın telefon olduğu ancak öğrencinin içinde bulunduğu şartlara göre kullanım imkanı değişiklik gösterebildiğinden düzenli katılım için telefonun yetersiz olduğu ve uzaktan eğitim için her öğrencinin internet ve tablet ihtiyacının karşılanması gerektiği anlaşılmıştır.

5.1.8 Katılımcıların canlı derslere katılımda yaşadıkları problemlere yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin %57'sinin canlı derslere katılımda sorun yaşadığına ulaşılmıştır. Yaşanan sorunların %50 oranla altyapı ve internet kaynaklı olduğu ve en fazla belirtilen sorunun internet kopması ile dersten çıkmaya yönelik olduğuna ulaşılmıştır. Bunun yanında öğretmenin internetinin kopması, internetin çekmemesi, internet kotasının bitmesi veya yetmemesi, elektrik kesintisi de diğer altyapı problemlerindendir. Ayrıca, ekranın donması, canlı derste ses sorunları, mikrofonun açılmaması gibi teknik sorunlar; cihaz şarjının bitmesi, cihazın ders esnasında bozulması, telefon hafızasının uzaktan eğitim uygulamaları için yetersiz olması, bilgisayar hızının yavaş olması gibi cihazdan kaynaklı sorunlar; EBA bağlantı sorunu, uygulama dilinin yabancı olması ve derslerin çakışması gibi uygulamadan kaynaklı sorunlar; canlı derste yazı yazmada zorlanma, giriş bilgilerini unutma ve ailevi nedenler gibi bireysel sorunlar da öğrenciler tarafından ifade edilmiştir. Buna karşın öğrencilerin %43'ü canlı derslere katılımda sorun yaşamadığını belirtmiştir. Salgın dönemiyle birlikte başlanan uzaktan eğitimin uygulamaları, süreç içerisinde geliştirilmeye çalışılmış ancak öğrenci-öğretmen-veli ve sistem olarak yeterli altyapının olmaması ve kısa bir süre içerisinde bu sisteme geçiş yapılması nedeniyle uzaktan eğitimde birtakım sorunlarla karşılaşmıştır. Her öğrencinin farklı şartlarda bulunması da karşılaşılan sorunların çeşitliliğini artırmıştır. Yapılan çalışmalarda da benzer sorunlar ortaya çıkmıştır. Özçelik (2022, s. 35) uzaktan eğitim sürecinde sistem altyapısının ve internetin yeterli olmaması, her öğrencinin bilgisayar, tablet, telefon gibi imkanının bulunmaması, bu araçları kullanma bilgisinin yeterli olmamasının uzaktan eğitim sürecini olumsuz etkilediği; Yılmaz vd. (2020) çalışmasında, ders girişinde veya ders sırasında bağlantı sorunları ile karşılaşıldığı; Keskin ve Kaya (2020) uzaktan eğitimde ders sırasında teknik problemlerin yaşandığı; Yadigar ve Yadigar (2021) çalışmasında uzaktan eğitimde, bağlantı

sorunları, ses ve görüntü problemleri, EBA giriş problemleri ve fırsat eşitsizlikleri gibi sorunlarla karşılaştığı; Karbeyaz, Yurtdakal ve Kurt (2021) çalışmasında, öğrencilerin ders sırasında elektrik kesintisi, internetin gitmesi, internetin yetersiz olması gibi sorunlar yaşadığı; Kuzu (2020) çalışmasında, canlı ders sırasında çevresel faktörlere bağlı olarak öğrencilerin dikkat dağınıklığı yaşadığına ulaşılmıştır. Uygulamada yaşanan zorluklara ilişkin Karbeyaz vd. (2021), uzaktan eğitim programlarında ara yüzün Türkçe olması ve öğrenciye geri bildirim sağlaması gerektiğini belirtmiştir. Yurtbakan ve Akyıldız (2020) çalışmasında ise, ilkökul öğrencileri, salgın dönemi uzaktan eğitimde bir problem yaşamadıklarını ifade etmiştir.

5.1.9 Katılımcıların öğretmenleri ile yaptığı canlı derslerin etkili bulunmasına yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin çoğunluğuna göre canlı derslerin faydalı olduğu ve bu derslerin öğrenmelerine katkı sağladığına ulaşılmıştır. Ancak canlı ders uygulamasının faydalı olduğunu düşündüğü halde canlı derste yaşanan sorunlar nedeniyle *iki öğrenci biraz öğrenebildiğini*, canlı derslere katılamaması nedeniyle *iki öğrenci ise öğrenmesine katkı sağlamadığını* belirtmiştir. Bunun yanında yine yaşanan sorunlar nedeniyle %5 oranında öğrenci ise canlı ders uygulamasını *biraz faydalı* bulduğunu ve derslerde *biraz öğrenebildiğini* belirtmiştir. Canlı derse erişim ve ders sırasında yaşanan sorunlar nedeniyle ise *iki öğrenci canlı derslerin faydalı olmadığını, öğrenemediğini* belirtmiştir. Yaşanan problemlerin öğrenmeyi olumsuz etkilediği görülmüştür. Canlı derste yaşanan sorunlara rağmen öğrencilerin çoğunluğunun ise canlı derslere karşı olumlu düşünce içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde F. Demir ve Özdaş (2020), Pınar ve Akgül (2020) çalışmalarında uzaktan eğitim eksikleri bulunmasına rağmen faydalı bulunmuştur. Kuzu (2020) çalışmasında veliler, öğrencilerin derslerinin verimli ve aktif geçtiğini buna karşın Yurtbakan ve Akyıldız (2020) çalışmasında ise veliler, uzaktan eğitim derslerini kısa bulduğunu; öğretmenler de ders işlenişinin ayrıntısız olduğunu belirtmiştir. Yılmaz vd. (2020) çalışmasında ise öğrencilerin sadece %39,2'sinin uzaktan eğitimi faydalı bulduğuna, benzer şekilde Candan ve Usta (2022) çalışmasında öğretmenlerin %64,6'sının canlı dersleri verimsiz bulduğuna ulaşılmıştır.

5.1.10 Katılımcıların canlı derslerdeki iletişim durumlarına yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin %88 oranla çoğunluğunun canlı derslerde söz alıp derse katılabildiğine ulaşılmıştır. Yaşanan sorunlar nedeniyle *altı öğrenci ise canlı derste bazen söz alabildiğini* belirtirken *altı öğrenci derse katılmadığını* ifade etmiştir. Öğrencilerin çoğunun söz hakkı alıp derse katılabildiği görülse de yaşanan problemlerin ders esnasında iletişim sorunu oluşturduğu

ve derse katılamayan öğrencilerin ise eğitime erişemediği anlaşılmıştır. Bu kapsamda, öğrencilerin canlı ders uygulamalarında karşılaştıkları sorunların giderilmesi, öğrenci ve velinin teknolojik cihazları kullanmaya yönelik bilgisinin artırılması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca, uzaktan eğitimde derslerin internet üzerinden yapılması ve öğrencilerin okul ortamından uzakta kalması iletişim imkanını kısıtlamakla birlikte sosyalleşme ve etkileşim sorunu da oluşturmakta, öğrencinin derslere yönelik ilgisini olumsuz etkileyebilmektedir. Can ve Günbayı (2021), Sirem ve Baş (2020), Arık vd. (2021)'nin çalışmaları da uzaktan eğitimde iletişim ve etkileşime dair sorun yaşandığını destekler niteliktedir.

5.1.11 Katılımcıların evinde televizyonun ve EBA TV kanallarının bulunma durumuna yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin tamamının evinde televizyon bulunduğuna ve çoğunda EBA TV kanallarının ayarlı olduğuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin çoğunun televizyon üzerinden ders yayınlarını izleme imkanına sahip olduğu görülmektedir ancak öğrencilerin bir kısmı ise EBA TV kanallarının ayarlı olmaması, televizyona uymaması, kanalın olup olmadığını bilmemesi ve kanal ayarının bozulması nedeniyle uzaktan eğitimde televizyonu kullanamamaktadır. UNICEF (2020b) verilerine göre, dünya çapında en fazla öğrenciye %62 oranla televizyonun ulaşabildiği tespit edilmiştir. Yadigar ve Yadigar (2021) çalışmasında, öğrencilerin %84,5'inin televizyonu bulunduğu ancak sadece %57,2'sinin televizyon ile uzaktan eğitime sürekli erişim imkanının bulunduğu ulaşılmıştır.

5.1.12 Katılımcıların EBA TV ilköğretim kanalında yapılan ders yayınlarını izleme durumuna yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin yarısından fazlasının EBA TV kanallarını düzenli izlediğine ulaşılmıştır. Bazı öğrenciler düzensiz izlediğini belirtirken bir kısım öğrenci ise izlemediğini ifade etmiştir. Televizyonda EBA TV ayarlı olmasına rağmen izlemeyen öğrencilerin de bulunduğu anlaşılmaktadır. Can ve Günbayı (2021) çalışmasında, öğrencilerin günlük bir ile yedi saat arası uzaktan eğitime katıldıkları; Başaran vd. (2020) çalışmasında, öğrencilerin yaklaşık yarısının uzaktan eğitime düzenli katıldığı; Kantos vd. (2022) çalışmasında, öğrencilerin günün büyük kısmını ekran önünde geçirmesine rağmen yaklaşık yarısının EBA TV'den dersleri takip etmediklerine ulaşılmıştır. Öğrencilerin EBA TV kanallarını düzenli izlememesinde velilerin öğrenciyi yeterince takip etmemelerinin, televizyon üzerinden verilen derslerin her öğrencinin dikkatini çekmemesi veya etkileşimin yeterli olmamasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Başaran vd. (2020) çalışmasında da televizyondaki derslerde yeterince etkileşim olmamasının etkilerinden bahsedilmiştir. Benzer şekilde Gezen ve Efendioğlu (2021) çalışmasında, EBA TV derslerinde etkileşimin yetersiz olduğu; Erümit (2020) çalışmasında, EBA TV'nin yeterli olmadığına ulaşılmıştır. UNICEF (2020b) verilerinde de belirtildiği gibi televizyon öğrencilerin en kolay erişim sağlayabileceği bir teknolojidir. Bu açıdan uzaktan eğitim derslerinin televizyon üzerinden de verilmesinin daha çok öğrenciye ulaşmayı sağlayacağı; internet, tablet, bilgisayar veya telefon gibi araçlara sahip olmayan öğrencilerin uzaktan eğitime televizyon ile daha kolay erişim sağlayabilecekleri ancak televizyon üzerinden verilen eğitim verimliliğinin artması için öğrenci ve velilerin daha fazla bilgilendirilmesi, izlenme oranının ve etkileşimin artırılması gerektiği düşünülmektedir. Bunun yanında Gören vd. (2020) çalışmasında ise, EBA TV kanallarında verilen uzaktan eğitime erişimin yüksek seviyede olduğuna ulaşılmış; Alanoğlu ve Atalan (2021) çalışmasında, EBA TV'ye her öğrencinin erişim fırsatının aynı olmamasının, fırsat eşitsizliği yaşanmasının, teknolojik yetersizliklerin, öğrencinin derse katılamamasının ise EBA ve EBA TV'nin dezavantajlarından olduğu belirlenmiştir.

5.1.13 Katılımcıların EBA TV İlkokul kanalında en fazla izledikleri derslere yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin EBA TV İlkokul kanalındaki derslerden %52 oranla en fazla Matematik dersini izlediğine ulaşılmıştır. Bunu Türkçe, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, İngilizce, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, İlk Okuma ve Yazma, Hayat Bilgisi dersleri takip etmektedir. Tüm dersleri izlediğini, hatırlayamadığını ve izlemediğini belirten öğrenciler de olmuştur. Öğrencilerin yarısından çoğunun EBA TV aracılığıyla verilen uzaktan eğitimi takip ettiğine ulaşılmıştır. Yadigar ve Yadigar (2021) çalışmasında ise öğrencilerin %48,6'sının EBA TV aracılığıyla uzaktan eğitime erişim sağladığına ulaşılmıştır.

5.1.14 Katılımcıların EBA TV İlkokul kanalındaki dersleri etkili bulmasına yönelik sonuç ve tartışma

EBA TV İlkokul kanalındaki derslerin öğrencilerin büyük çoğunluğunun öğrenmesine katkı sağladığına ulaşılmıştır. Bunun yanında, *üç* öğrenci *biraz* öğrenebildiğini belirtirken, *bir* öğrenci ise *öğrenemediğini* ifade etmiştir. Bir kısım öğrenci ise izlemediğini söylemiştir. Uzaktan eğitim kapsamında EBA TV İlkokul kanalında yayınlanan derslerin öğrencilerin çoğu tarafından faydalı bulunduğu anlaşılmakta, televizyon üzerinden verilen derslerde etkileşimin yeterli olmamasının öğrenmeyi olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Kuzu (2020) çalışmasında

da benzer şekilde EBA TV ders anlatımları beğenilirken, Yadigar ve Yadigar (2021) çalışmasında ise EBA TV üzerinden verilen eğitim %46 oranla yetersiz bulunmuştur.

5.1.15 Katılımcıların EBA internet adresini kullanma durumuna yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin %73 oranla çoğunun EBA'yı kullandığına ulaşılmıştır. Bunun yanında bazı öğrenciler *bazen kullandığını* belirtirken bir kısım öğrenci ise *kullanmadığını* ifade etmiştir. Uzaktan eğitimde EBA Platformunun kullanılabilmesi için öğrencilerin gerekli internet ve donanım altyapısına sahip olması gerekmektedir. Bir kısım öğrencinin yeterli internet ve donanımının olmamasının EBA kullanımını da etkilediği görülmektedir. Öğrencilerin EBA içeriklerinden daha fazla ve etkili bir şekilde faydalanabilmesi için öğrenci ve velilerin düzenli olarak bilgilendirilmesi ve EBA kullanımının artırılması gerektiği düşünülmektedir. Kantos vd. (2022) çalışmasında ise, EBA platformunun yeterince kullanılmadığı; Coşkunserçe ve İşçitürk (2019) çalışmasında, EBA'ya öğrencilerin çoğunun haftada iki saatten az girdiğine ulaşılmıştır.

5.1.16 Katılımcıların EBA internet adresinden faydalanma durumlarına yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin EBA internet adresi veya uygulamasını %62 oranla yarısından çoğunun canlı derse katılmak için kullandığına ulaşılmıştır. Bunun yanında ders çalışma, ödev yapma, kitap okuma, soru çözme, araştırma yapma, video izleme, oyun oynama, arkadaşları ile sohbet etme, resim yapma, müze gezme için kullandığını söyleyen öğrenciler de olmuştur. Bazı öğrenciler ise EBA internet adresini veya uygulamasını kullanmadığını ifade etmiştir. Yeterli internet ve donanımı olmayanların ise EBA internet adresinden faydalanamadığına ulaşılmıştır. EBA'nın canlı ders yapma dışında zengin bir içeriğe sahip olduğu, öğrencilerin yarısından çoğu EBA'yı canlı dersler için kullansa dahi bireysel çalışma veya çeşitli etkinliklerle daha etkili vakit geçirmek için öğrenci ve velilerin EBA kullanım bilgisinin artırılması gerektiği düşünülmektedir. Coşkunserçe ve İşçitürk (2019) çalışmasında, EBA'nın öğrenciler tarafından en fazla Matematik, İngilizce ve Fen Bilgisi derslerine çalışmak için kullanıldığına; Tüysüz ve Çümen (2016) çalışmasında ise, öğrencilerin EBA'da ders tekrarı yaptıkları, EBA'yı ders ve sınavlar için faydalı bulduklarına ulaşılmıştır.

5.1.17 Katılımcıların uzaktan eğitim hakkındaki olumlu düşüncelerine yönelik sonuç ve tartışma

Öğrenciler; uzaktan eğitimin güzel yanları ve uzaktan eğitime ilişkin olumlu düşüncelerini genellikle uzaktan eğitimi sevdiğine, güzel ve eğlenceli bulduğuna yönelik cevaplarla belirtmiştir. Bunun yanında uzaktan eğitimin evde ders yapmayı ve derslerde ilerleme sağladığını, öğrenmeyi, konu tekrarını ve kitap okumayı sağladığını, iletişim kurma imkanı sunduğunu, uzaktan eğitimde resim yapma, eğitici film izleme, oyun oynama gibi çeşitli etkinlikler yapma imkanı bulduklarını, salgın döneminde daha rahat ve güvende hissettirdiğini ayrıca evde ders malzemelerine daha hızlı ve kolay ulaşabildiklerini ifade eden öğrenciler de bulunmaktadır. Bazı öğrenciler ise uzaktan eğitimin olumlu yanlarına yönelik “*Bilmiyorum*” cevabını vererek herhangi bir öneride bulunmamıştır. Uzaktan eğitim platformlarının öğrenciler için farklı dijital materyal içermesi nedeniyle eğlenceli görüldüğü ve öğrencilerin dijital ortamda birden çok aktivite yapabilmesinin uzaktan eğitim uygulamalarına olan ilgiyi artırdığı ayrıca salgın döneminde güvenli bir ortamda ders imkanı sunmasının olumlu izlenim oluşturduğuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Alanoğlu ve Atalan (2021) çalışmasında, uzaktan eğitim sayesinde derslerin devamlılığının sağlandığı, öğrencilerin sağlıklı ve daha rahat bir ortamda eğitim aldıkları ifade edilmiştir. Günbaş ve Gözüküçük (2020) uzaktan eğitim sayesinde güvenli ve sağlıklı bir ortamda eğitimin sürdürülebildiğini, konu tekrarı yapılabildiğini; Bozkurt ve Duran (2021) öğrencilerin öğretmenle iletişim içerisinde olduğunu ve derslerinde aktif olduğunu vurgulamıştır.

5.1.18 Katılımcıların uzaktan eğitim hakkındaki olumsuz düşüncelerine yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin uzaktan eğitimin eksik yanlarına ve uzaktan eğitim ile ilgili olumsuz düşüncelere ilişkin yaklaşık yarısının “*Yok*” şeklinde cevap vermesi ile uzaktan eğitime dair olumsuz bir düşünce içinde olmadıkları anlaşılmıştır. Bunun yanında uzaktan eğitime dair en fazla tekrarlanan olumsuz görüşün altyapı ve internet erişimine dair olduğuna ulaşılmıştır. Buna ilişkin en fazla belirtilen olumsuz görüş internetin kopmasına yönelik olmuştur. İnternete erişim zorluğu, derslere düzenli katılamamak ve elektrik kesintisi diğer olumsuz düşüncelerdendir. Ayrıca, ses ve görüntü sorunları ve cihaz şarjının bitmesi gibi teknik sorunlara ilişkin olumsuz düşünceler; derste iletişim sorunları, öğretmen ve arkadaşlarını görememe gibi iletişim ve sosyalleşme sorunlarına ilişkin olumsuz düşünceler; derslerin uzaktan yapılması, öğrencilerin paylaşımda bulunamaması, uygulamayı açmada zorlanması ve derslerinin çakışması gibi uygulamaya ilişkin olumsuz düşünceler; ders içeriğinin her öğrencinin ilgisini çekmemesi,

motivasyon sorunu ve göz sağlığının bozulacağını düşünmek gibi kişisel nedenlere ilişkin olumsuz düşünceler de bulunmaktadır. Uzaktan eğitimde yaşanan problemlerin uzaktan eğitimin olumsuz yanları olarak belirtildiği; yaşanan problemlerin uzaktan eğitime erişimi ve uzaktan eğitimi olumsuz etkilediği görülmektedir. Yapılan çalışmalarda da benzer sorunların bulunduğu ulaşılmıştır. Konca ve Çakır (2021) çalışmasında, uzaktan eğitim uygulamalarındaki içerik ve etkinliklerin yetersiz bulunduğu, EBA TV ders yayınlarında öğrencilerin öğretmen ile konuşma imkanı olmadığından iletişim sorunları olduğu; Günbaş ve Gözüküçük (2020) çalışmasında, öğrencilerin arkadaşlarından, okuldan ve öğretmeninden uzak kalmaları, derslerde geri dönütün olmaması, disiplin sorunları ve beraberinde gelen motivasyon eksikliklerinin dezavantaj oluşturduğu; Can ve Günbayı (2021) çalışmasında, uzaktan eğitimde donanım ve internet ihtiyacını karşılayamayan öğrencilerin eğitime katılamadıkları, altyapı kaynaklı sorunlar yaşandığı, öğrencilerin arkadaşları ve öğretmenleri ile etkileşiminin azaldığına dair sorunlar tespit edildiği; Yadigar ve Yadigar (2021) çalışmasında, altyapı ve bağlantı sorunlarının, ses ve görüntüde meydana gelen donmaların dersleri de etkileyerek verimi düşürdüğü, motivasyon sorunlarına sebep olduğu; Karbeyaz vd. (2021) çalışmasında, uzaktan eğitim uygulamalarını kullanmanın zor olduğu ve etkili kullanım sağlanamadığı; Arslanoğlu, Demirci ve Bolat (2021) çalışmasında, kardeşleri ile aynı zamanda derse katılması gereken öğrencilerden en az bir tanesinin derse katılamadığı; Erol ve Erol (2020) çalışmasında veliler tarafından, uzaktan eğitimde hedefe ulaşamadığı ve uzaktan eğitimin okulda verilen eğitim kadar verimli olmadığına düşünüldüğüne ulaşılmıştır.

5.1.19 Katılımcıların uzaktan eğitimin daha güzel ve faydalı olması için önerilerine yönelik sonuç ve tartışma

Uzaktan eğitimin daha güzel ve faydalı olmasına ilişkin öğrencilerin yaklaşık yarısı “Yok” şeklinde cevap vererek herhangi bir öneride bulunmamıştır. Bunun yanında uzaktan eğitime yönelik yapılan öneriler ise en çok ders sayısına yönelik olmuştur. Genellikle daha çok ders yapılması önerilirken, derslerin tekrarının verilmesi de istenilmiştir. Ayrıca, derslerin daha anlaşılır, ilgi çekici olması ve öğretici içerikler bulunması gibi ders içeriğine yönelik öneriler; internetin kopmasının önlenmesi, elektrik kesintisinin önlenmesi, internet imkanı sağlanması, tablet imkanı sunulması ve her öğrencinin katılabilmesi gibi altyapı ve erişime yönelik öneriler; paylaşım sağlanabilir olması, ses sorunlarının çözülmesi ve EBA’da kütüphane olması gibi uygulamaya yönelik öneriler; uzaktan eğitime devam edilmesi ve her iki eğitimin birlikte uygulanması gibi eğitim sistemine yönelik öneriler de öğrenciler tarafından ifade edilmiştir. Bu kapsamda, uzaktan eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesi için yaşanan problemlerin giderilmesi

ve derslerin daha etkili olması yönünde uygulamaların geliştirilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Yapılan bazı çalışmalarda da benzer önerilerde bulunulduğu görülmektedir. Gezen ve Efendioğlu (2021) EBA etkinliklerinin artırılması gerektiğine yönelik; Konca ve Çakır (2021) veli görüşlerine göre, uzaktan eğitim uygulamalarının öğrencilere göre daha ilgi çekici ve eğlenceli düzenlenerek içeriğin artırılması, teknik problemlerin çözülmesi, derslerin daha iyi anlatılması, öğrencilerin de derste paylaşımlarda bulunabilmesine yönelik önerilere ulaşmıştır. Kılınç vd. (2021) çalışmasında, birinci sınıf öğretmeni görüşlerine göre, süreç içerisinde öğrencilerde sosyalleşme sorunları yaşanması, derslerin fazla olması, gelişim problemleri oluşması gibi nedenlerle ders sürelerinin azaltılarak motivasyonu artıracak etkinlikler yapılması gerektiğine ulaşılmıştır. Yine, Sabancı ve Yılmaz (2021) çalışmasında da uzaktan eğitimin daha yararlı olması için altyapı sorunları ve teknolojik eksikliklerin giderilmesi, uygulamaların kolayca kullanılabilir hale getirilmesi, eğitimin her öğrenciye ulaşması gerektiği belirtilmiştir.

5.1.20 Katılımcıların seçme hakkı olması durumunda yüz yüze eğitim, uzaktan eğitim ve hibrit eğitim sistemlerinden birini seçme durumuna yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin %65 oranla yarısından çoğunun yüz yüze eğitimi tercih ettiğine ulaşılmıştır. Okulda eğitimde etkileşim ve iletişiminin daha fazla olması, öğrencilerin yüz yüze eğitime alışkın olması ve uzaktan eğitimdeki sorunların öğrencilerin tercihlerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Uykun (2021), Arslanoğlu vd. (2021) ve Yadigar ve Yadigar (2021) öğrencilerin çoğunun, Kantos vd. (2022) hem öğrenci hem velilerin, Yurtbakan ve Akyıldız (2020) ilkokulda öğrenim gören öğrenci, velileri ve öğretmenlerinin, Kantos (2020) öğretmenlerin tamamının, Yılmaz vd. (2021), Candan ve Usta (2022) öğretmenlerin yarısından çoğunun yüz yüze eğitimi tercih ettiğine ulaşmıştır. Bunun yanında %30 öğrenci hibrit eğitim tercih etmiştir. Öğrencilerin, okulda eğitimdeki olumlu yaşantılarının yanı sıra uzaktan eğitimin de eğlenceli ve faydalı yönlerini deneyimlemeleri ile birlikte her iki eğitim sisteminin de ilgi çekici, olumlu yönlerinden faydalanmak için hibrit eğitimi tercih ettikleri düşünülmektedir. Konca ve Çakır (2021), Yılmaz vd. (2020) velilerin, Özkul ve Aydın (2012) öğrencilerin yarısının, Dikmenli ve Ünalı (2013) öğrencilerin büyük bir kısmının hibrit eğitimi tercih ettiğine ulaşırken Candan ve Usta (2022) ise, katılımcıların sadece %24,4'ünün hibrit eğitimi tercih ettiğine ulaşmıştır. Kantos (2020) çalışmasında, acil durumlarda hibrit eğitimin uygulanabileceği belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sadece %5'i uzaktan eğitimi tercih etmiş, öğrencilerin olumsuz okul yaşantılarının ve uzaktan eğitimin olumlu yönlerinin bu tercihte etkili olduğu düşünülmüştür. Candan ve Usta (2022) benzer şekilde, katılımcıların sadece %9,8'inin uzaktan eğitimi tercih ettiğine ulaşmıştır. Erol ve Erol (2020) çalışmasında

ise, uzaktan eğitimin ilköğrencilerine uygun olmadığı ve yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığı belirtilmiştir.

5.1.21 Katılımcıların seçme hakkı olması durumunda yüz yüze eğitim, uzaktan eğitim ve hibrit eğitim sistemlerinden birini seçme nedenine yönelik sonuç ve tartışma

Öğrencilerin yüz yüze eğitimi tercih sebebinin genellikle yüz yüze eğitimi ve okulu sevmeye, güzel bulmaya ilişkin olduğuna ulaşılmıştır. Bunun yanında, yüz yüze eğitimde dersleri daha iyi anlama ve çalışma, arkadaşlarını ve öğretmenini görme isteği, internet ve erişim sorunları, ders esnasında telefonun donması, ses ve mikrofon sorunları, ekrandan yazı yazmada zorlanma ve yüz yüze derslerde daha çok söz alabilme nedenleriyle de yüz yüze eğitimi tercih edenler olmuştur. Uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar, okulda etkileşim ve iletişimin daha fazla olması ve okula karşı olumlu bakış açısının öğrencileri yüz yüze eğitim tercihinine yönelttiği görülmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda da benzer sebeplerle yüz yüze eğitim tercih edilmiştir. Konca ve Çakır (2021) öğrencilerin canlı derslere genellikle telefondan katılması, telefon ekranının küçük ve görüntünün net olmaması ve uygulamanın yabancı dilde olması sebebiyle sorun yaşanması; Kantos vd. (2022) daha etkili ve sosyal olması; Candan ve Usta (2022) öğretmenlerin alışılmış ve daha verimli olması; Yurtbakan ve Akyıldız (2020) ilköğrencileri, velileri ve öğretmenlerinin daha iletişim halinde olmaları; Uykun (2021) öğrencilerin çoğunluğunun arkadaşları ile okulda sosyalleşme, yüz yüze dersin daha iyi anlaşılması ve online eğitimde yaşanan teknik sorunlar; Arslanoğlu vd. (2021) katılımcıların çoğunun sosyalleşme ve okuldaki motivasyon kaynaklarının daha fazla olması; Yadigar ve Yadigar (2021) daha verimli olması; Yılmaz vd. (2021) ve Kantos (2020) ise benzer şekilde uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar nedeniyle yüz yüze eğitimin tercih edildiğine ulaşmıştır.

Her iki eğitim uygulamasının ise genel olarak faydalı ve güzel bulunması, öğrenmeyi sağlaması nedeniyle tercih edildiğine ulaşılmıştır. Öğrencilerin, okulda eğitimdeki olumlu deneyimleri, ayrıca uzaktan eğitimin süreç içerisinde derslerin devamlılığını sağlaması ve farklı dijital materyallerle daha çok öğrenciye hitap etmesi ayrıca her iki eğitim sisteminin de olumlu yönlerinden faydalanma isteğinin hibrit eğitime yönelttiği görülmektedir. Benzer şekilde Konca ve Çakır (2021), Yılmaz vd. (2020) çalışmalarında velilerin, daha verimli olacağı düşüncesiyle; Dikmenli ve Ünalı (2013) çalışmasında, harmanlanmış öğrenme ortamlarındaki içeriklerin ve bu içeriklerin derslerde kullanılmasının eğlenceli, ilgi çekici bulunması, daha çok materyale erişim sağlaması, okul dışında da öğrenmeyi desteklemesi nedeniyle; Özkul ve Aydın (2012) çalışmasında da benzer nedenlerle her iki eğitimin uygulandığı hibrit eğitimin tercih edildiğine

ulaşılmıştır. Candan ve Usta (2022) çalışmasında ise, yaşanan sorunlar nedeniyle katılımcıların sadece %24,4'ü hibrit eğitimi tercih etmiştir.

Eğitimde yalnızca uzaktan eğitimin tercih edilmesinde evde ders yapmayı ve canlı dersi sevme, güzel bulma nedenlerinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, olumsuz okul yaşantılarını düşünerek ve uzaktan eğitimin güzel, ilgi çeken yönlerine bakarak uzaktan eğitimi tercih ettikleri anlaşılmıştır. Benzer şekilde Candan ve Usta (2022) katılımcıların sadece %9,8'inin uzaktan eğitimi tercih ettiğine; Erol ve Erol (2020) uzaktan eğitimin ilkökul öğrencilerine uygun olmadığı ve yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığına ulaşmıştır.

5.2 Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- 1)Uzaktan eğitim altyapısına ilişkin sorunlar giderilmelidir.
- 2)Her öğrencinin internet ve tablet gibi teknolojik eksiklikleri giderilmeli, her öğrenciye eşit imkanlar sunulmalıdır.
- 3)Her öğrencinin uzaktan eğitim derslerine düzenli katılımı sağlanmalıdır.
- 4)Uzaktan eğitime yönelik öğretmen-öğrenci-veli eğitimleri verilerek bilgilendirilme artırılmalı, öğretmen-öğrenci-velilerin uzaktan eğitim becerilerinin geliştirilmesi sağlanmalıdır.
- 5)Uzaktan eğitimde kullanılan uygulama dili Türkçe olmalı, özellikle öğrencilerin daha kolay bir şekilde derse katılabilmesi için uygulama girişi daha basit ve kolay hale getirilmelidir.
- 6)Aile içerisinde çocukların ders saatlerinin çakışması sorununa karşın ders saatlerinin daha planlı bir şekilde belirlenmesi sağlanmalıdır.
- 7)Uzaktan eğitimde öğrenmenin daha etkili olması ve öğrencilerin daha aktif olmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.
- 8)Geleceğin eğitim sistemi olarak görülen hibrit eğitimin altyapısının oluşturulduğu süreçte öğretmen-öğrenci-veli altyapısı da güçlendirilmelidir.
- 9)Uzaktan eğitim veya hibrit eğitim ile ilgili ilkökul birinci kademedede (1.2.3. ve 4.sınıf) veli, öğretmen veya okul yöneticileri ile de araştırma yapılarak farklı açılardan inceleme yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Adıyaman, Z. (2002). Uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretimi. *MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü*, (s. 420-425).
- Akgündüz, D. (2013). *Fen eğitiminde harmanlanmış öğrenme ve sosyal medya destekli öğrenmenin öğrencilerin başarı, motivasyon, tutum ve kendi kendine öğrenme becerilerine etkisi*. [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Akran, S. K. (2021). Öğretmen adaylarının “hibrit eğitim” kavramına ilişkin algılarının belirlenmesi: Bir metafor analizi çalışması. *International Journal Of Humanities and Education*, 7(16), 432-463.
- Aksoğan, M. (2019, 15-17 Mart). Uzaktan eğitim bağlamında harmanlanmış öğrenme. II. *Uluslararası Battalgazi Multidisipliner Çalışmalar Kongresi*. Turgut Özal Üniversitesi, Malatya, Türkiye.
- Aktaş, Ö. (2008). *Uzaktan eğitim teknolojileri ve kullanım yeterlilikleri*. [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Aktay, S., & Keskin, T. (2016). Eğitim bilişim ağı (EBA) incelemesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 02(03), 27-44.
- Alanoğlu, M., & Atalan, B. D. (2021). Öğretmen gözünden covid-19 süreci: Öğrencilerin bağımsız araştırma ve öz-düzenleme becerilerine ilişkin bir durum çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(39), 34-47.
doi:<http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.2021.164>
- Altıparmak, M., Kurt, İ. D., & Kapıdere, M. (2011, 2 - 4 Şubat). E-öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri. *Akademik Bilişim'11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*. İnönü Üniversitesi, Malatya, Türkiye.
- Arık, S., Karakaya, F., Çimen, O., & Yılmaz, M. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim hakkında ortaöğretim öğrencilerinin görüşlerinin belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(2), 631-659.

- Arslanoğlu, B. S., Demirci, Z., & Bolat, G. B. (2021). Pandemi dönemi uzaktan eğitim süreci sorunları: Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrenciler özelinde nitel bir inceleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 21(2), 290-316. doi:<https://doi.org/10.54961/uobild.1038116>
- Aslantaş, T. (2014). *Uzaktan eğitim, uzaktan eğitim teknolojileri ve Türkiye’de bir uygulama*. <https://www.tankutaslantas.com/wp-content/uploads/2014/04/Uzaktan-E%C4%9Fitim-Uzaktan-E%C4%9Fitim-Teknolojileri-ve-T%C3%BCrkiyede-bir-Uygulama.pdf>
- Bağcı, H. (2012). *Harmanlanmış öğrenme ortamında denetim odağına göre uyarlanmış 5E öğrenme modelinin öğrencilerin akademik başarısına ve memnuniyetine etkisi*. [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Bağcı, H., & Yalın, H. İ. (2018). Harmanlanmış öğrenme ortamında denetim odağına göre uyarlanmış 5E öğrenme modelinin öğrencilerin akademik başarısına etkisi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 11(3), 562-585. doi:<http://dx.doi.org/10.30831/akueg.382522>
- Baki, A., & Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.
- Balcı, M. (2008). *Karma Öğrenme İle İlgili Öğrenci Görüşleri*. [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Barışık, C. Ş., Kurnaz, A., Kaynar, H., & Doğrukök, B. (2020). İlkokul öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(8), 3753-3774. doi:<https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44496>
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E., & Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *AJER - Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397.
- Batdı, V. (2014). Harmanlanmış öğrenme ortamlarının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi: Bir meta-analiz çalışması. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 287-302.

- Baysal, E. A., Ocak, G., & Ocak, İ. (2020). Covid-19 salgını sürecinde okul öncesi çocuklarının EBA ve diğer uzaktan eğitim faaliyetlerine ilişkin ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitim Dergisi*, 6(2), 185-214. doi:10.47615/issey.835211
- Bozkurt, A. (2016). *Bağlantıcı kitlesel açık çevrimiçi derslerde etkileşim örüntüleri ve öğrenen rollerinin belirlenmesi*. [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142.
- Bozkurt, M., & Duran, M. (2021, 8-9 Mayıs). İlkokul birinci sınıf öğrenci velilerinin uzaktan eğitim sürecini değerlendirmeleri (Afyon örneği). *VI. Uluslararası Battalgazi Bilimsel Çalışmalar Kongresi*. Malatya.
- Cabı, E., & Ersoy, H. (2017). Yükseköğretimde uzaktan eğitim uygulamalarının incelenmesi: Türkiye örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(3), 419-429. doi:10.5961/jhes.2017.219
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Can, E., & Günbayı, İ. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde eğitim bilişim ağı (EBA) üzerinden gerçekleştirilen uzaktan eğitim uygulamasına ilişkin ilkökul yönetici ve öğretmenlerinin görüşleri. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 5(16), 279-303.
- Candan, A., & Usta, İ. (2022). Pandemi sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik bakış açılarının incelenmesi. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 1-18.

- Ceylan, V. K. (2015). *Harmanlanmış öğrenme yönteminin akademik başarıya etkisi*. [Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Coşkunserçe, O., & İşçitürk, G. B. (2019). Eğitim bilişim ağı (EBA) platformu hakkında öğrencilerin farkındalığının artırılmasına yönelik bir durum çalışması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research Education*, 7(1), 260-276. doi:10.14689/issn.2148-2624.1.7c1s.12m
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(11), 34-41.
- Çalışır, M., & Özaslan, H. (2021). Yabancı uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi: Bir durum çalışması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 192-213. doi:<https://doi.org/10.29000/rumelide.1011389>.
- Çallı, İ., İşman, A., & Torkul, O. (2002). Sakarya Üniversitesi'nde uzaktan eğitimin dünü bugünü ve geleceği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(3). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11224/134145>
- Çavdar, G. (2009, 11-13 Şubat). Tarımsal bilişim - radyo ve televizyon. *Akademik Bilişim '09 - XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*. Harran Üniversitesi, Şanlıurfa, Türkiye.
- Çekinmez, M. (2009). *Web 2.0 teknolojileri ve açık kaynak kodlu öğretim yönetim kullanılarak uzaktan eğitim sistemi uygulaması*. [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/handle/20.500.12619/81091>
- Çelik, S., & İşler, N. K. (2020). Göç mağduru Suriyeli öğrencilerin covid-19 salgını sürecindeki öğrenme deneyimleri. *Milli Eğitim*, 49(1), 783-800. doi:10.37669/milliegitim.783048
- Çizmecı, S., & Köse, E. K. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı üzerine bir inceleme. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 9(Özel Sayı), 126-141.
- Çoban, S. (2012, 7-9 Kasım). Uzaktan ve teknoloji destekli eğitimin gelişimi. *XVII. Türkiye'de İnternet Konferansı*. Eskişehir, Türkiye.

- Delialioğlu, Ö., & Yıldırım, Z. (2008). Desing and development of a technology enhanced hybrid instruction based on MOLTA model Its effectiveness in comparison to tratidional instruction. *ScienceDirect*(51), 474-483. doi:<https://doi.org/10.1016/j.compedu.2007.06.006>
- Demir, D., Özdiñç, F., & Ünal, E. (2018). Eğitim bilişim ağı (EBA) portalına katılımın incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 407-422. doi:<https://doi.org/10.17556/erziefd.402125>
- Demir, E., Doğan, M., & Yavaş, M. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde ilkokullarda eğitim öğretim gören dezavantajlı öğrencilerin eğitime erişim ve akademik başarı durumları: Karaman ilinde sınıf öğretmenlerine yönelik bir araştırma. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X), 7(47), 1575-1592.
- Demir, F., & Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim*, 49(1), 273-292. doi:<https://doi.org/10.37669/milliegitim.775620>
- Demiray, U., & İşman, A. (2001). History of distance education. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(1), 88-108.
- Demirkol, M. (2012). *Ortaöğretim kurumlarında harmanlanmış öğrenme ortamının akademik başarıya ve öğrenci tutumlarına etkisi*. [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Dikmenli, Y., & Ünal, Ü. E. (2013). Harmanlanmış öğrenme ve sanal sınıfa dönük öğrenci görüşleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 326-347.
- Durak, G., Çankaya, S., & İzmirli, S. (2020). COVID-19 pandemi döneminde Türkiye'deki üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerinin incelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 14(1), 787-809. doi:<https://doi.org/10.17522/balikesirnef.743080>
- EBA. (2021). *Eğitim Bilişim Ağı*. <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/icerik.html>
- Ergüney, M. (2015). Uzaktan eğitimin geleceği: MOOC (Massive open online course). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 16.

- Erol, M., & Erol, A. (2020). Koronavirüs pandemisi sürecinde ebeveynleri gözünden ilkökul öğrencileri. *Milli Eğitim*, 49(1), 529-551. doi:<https://doi.org/10.37669/milliegitim.766194>
- Erümit, S. F. (2020). The distance education process in K-12 schools during the pandemic period evaluation of implementations in Turkey from the student perspective. *Technology, Pedagogy and Education*. doi:<https://doi.org/10.1080/1475939X.2020.1856178>
- Eygü, H., & Karaman, S. (2013). Uzaktan eğitim öğrencilerinin memnuniyet algıları üzerine bir araştırma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 36-59.
- Fidan, M. (2020). Covid-19 belirsizliğinde eğitim ilkökulda zorunlu uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 23-44.
- Fırat, M. (2016). 21. yüzyılda uzaktan öğretimde paradigma değişimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(2), 142-150. doi:10.5961/jhes.2016.151
- Gençoğlu, C., & Çiftçi, M. (2020). Covid-19 salgınında eğitim Türkiye üzerinden bir analiz. *Journal of History School*(46), 1648-1673.
- Gezen, M. O., & Efendioğlu, A. (2021). Sınıf öğretmenlerinin Eğitim Bilişim Ağı televizyon kanalı (EBA TV) üzerinden yapılan uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 7(3), 776-791. doi:10.31592/aeusbed.913343
- Gökçe, A. T. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(11), 1-12.
- Göksel, N. (2015). Uzaktan eğitim: Çevrimiçi öğrenmede sistem yaklaşımı. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 129-138.
- Gören, S. Ç., Gök, F. S., Yalçın, M. T., Göregen, F., & Çalışkan, M. (2020). Küresel salgın sürecinde uzaktan eğitimin değerlendirilmesi Ankara örneği. *Milli Eğitim*, 49(1), 69-94. doi:<https://doi.org/10.37669/milliegitim.787145>

- Günbaşı, N., & Gözüküçük, M. (2020). Views of elementary school children's parents about distance education during the covid-19 pandemic. *Sakarya University Journal of Education*, 10(3), 686-716. doi:<https://doi.org/10.19126/suje.789705>
- Güneş, F. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. <https://docplayer.biz.tr/4010328-Ogretim-ilke-yontemleri-prof-dr-firdevs-gunes-editor.html>
- Gürdoğan, M. (2019). *Harmanlanmış öğrenme uygulamalarının sosyal öğrenme ortamlarına aktarımının incelenmesi*. [Doktora tezi, Pamukkale Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Güven, C. A. (2017). Uzaktan eğitimin önemi ve örnek bir dersin sınav uygulaması. https://www.researchgate.net/profile/Cansu-Gueven/publication/330688938_UZAKTAN_EGITIMIN_ONEMI_VE_ORNEK_BIR_DERSIN_SINAV_UYGULAMASI/links/5c4f78ffa6fdccd6b5d15e66/UZAKTAN-EGITIMIN-OeNEMI-VE-OeRNEK-BIR-DERSIN-SINAV-UYGULAMASI.pdf
- Han, F., Demirbilek, N., & Demirtaş, H. (2021). Okul yöneticisi ve öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) salgını sürecinde yürütülen uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(3), 1168-1193. doi:<http://dx.doi.org/10.30703/cije.819946>
- Işık, M., & Bahat, İ. (2021). Teknoloji bağlamında eğitimde fırsat eşitsizliği eğitime erişime yönelik sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 498-517. doi:<https://doi.org/10.31592/aeusbed.908232>
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*. <https://docplayer.biz.tr/11901-Uzaktan-egitim-gelistirilmis-4-baski.html>
- Kadirhan, M., & Korkmaz, Ö. (2020). EBA içerikleriyle harmanlanmış öğretim uygulamasının öğrencilerin Fen Bilimleri dersindeki akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 64-75. doi:<https://doi.org/10.24315/tred.529721>
- Kantos, Z. E. (2020, 22-23 Ağustos). Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim ile ilgili düşünceleri. *8. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi*. Hattuşa, Çorum, Türkiye.

- Kantos, Z. E., Yurttaş, A., Taşdan, M., & Topcu, Z. (2022). İlkokul öğrenci ve velilerinin perspektifinden covid-19 salgını süresince uzaktan eğitim. *Milli Eğitim*, 51(233), 461-488. doi:<https://doi.org/10.37669/milliegitim.790341>
- Karaca, Ş., & Kelam, D. (2020). Covid-19 gölgesinde uzaktan eğitim hizmet kalitesinin incelenmesi. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, (5), 7-18.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Basımevi.
- Karbeyaz, A., Yurtdakal, K., & Kurt, M. (2021). Öğrencilerin covid 19 sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili yaşadığı sorunlar ve olası çözüm yolları. *EKEV Akademi Dergisi*, 25(88), 71-97.
- Kavuk, E., & Demirtaş, H. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı zorluklar. *E-Uluslararası Pedagogi Dergisi (E-UPAD)*, 1(1), 55-73. doi:<https://trdoi.org/10.27579808/e-ijpa.20>
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. <http://www.jret.org/FileUpload/ds217232/File/uzaktanegitim.pdf> adresinden alındı
- Kaya, Z. (2019). Türkiye'deki ilk uzaktan eğitim uygulamaları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 8(4), 48-68.
- Kaya, Z., Erden, O., Çakır, H., & Bağırşakçı, B. (2004). Uzaktan eğitimin temelleri dersindeki uzaktan eğitim ihtiyacı ünitesinin web tabanlı sunumunun hazırlanması. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(3), 165-175.
- Keskin, M., & Kaya, D. Ö. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Kılınç, M. (2015). *Uzaktan eğitim uygulamalarının etkililiği üzerine bir araştırma*. [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kılınç, M., Afacan, P., & Uzunpınar, U. (2021, 21-24 Mayıs). Pandemi döneminde uzaktan eğitim ile ilköğretim 1. sınıflarda eğitim veren öğretmenlerin yaşadığı sorunlar. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi-5*. Online.

- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara University Journal of Communication*(21), 73-94.
- Kırmızı, F., & Büyükdağ, G. S. (2022). Literacy problems in distance education during the covid-19 epidemic according to teachers' opinions. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 23(1), 385-413. doi:<https://doi.org/10.17679/inuefd.958090>
- Kırmızıgül, H. G. (2020). Covid-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 283-289.
- Kızıltaş, Y., & Özdemir, E. Ç. (2021). Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecine yönelik görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 1896-1914.
- Konca, A. S., & Çakır, T. (2021). Pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile okul öncesi eğitimden ilkokula geçiş hakkında veli görüşleri. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(2), 520-545. doi:<https://doi.org/10.33308/26674874.2021352307>
- Korkmaz, M., & Çemrek, F. (2021, 21-24 Mayıs). Uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi- 5*. Online.
- Korkut, Ş., & Memişoğlu, H. (2021). Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve öğrenci görüşlerine göre uzaktan eğitim süreci. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3(7), 1639-1682.
- Koyuncu, D. A. (2022). *Uzaktan eğitim sürecinde ilk okuma yazma öğretiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri*. [Tezsiz yüksek lisans projesi, Pamukkale Üniversitesi]. <http://acikerisim.pau.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11499/38954/D%c4%b0LRUBA%20AR%c3%87AY%20KOYUNCU%20TEZS%c4%b0Z%20YL%20PROJE%202022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Koyunoğlu, F. (2008). *Sistem yaklaşımı açısından uzaktan eğitim: İnönü Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi model önerisi*. [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kurt, S. Ç. (2017). Bir harmanlanmış öğrenme deneyimi. *İlköğretim Online*, 16(2), 860-886. doi:<https://doi.org/10.17051/ilkonline.2017.304740>

- Kurt, S. Ç., Yıldırım, İ., & Cüçük, E. (2018). Harmanlanmış öğrenmenin akademik başarı üzerine etkisi: Bir meta-analiz çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 33(3), 776-802. doi:10.16986/HUJE.2017034685
- Kuzu, Ç. İ. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde uygulanan ilkököl uzaktan eğitim programı (EBA TV) ile ilgili veli görüşleri. *Milli Eğitim*, 49(1), 505-527. doi:<https://doi.org/10.37669/milliegitim.720556>
- MEB. (2018). 2023 Eğitim vizyonu. https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf
- MEB. (2018). Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün Kısa Tarihçesi. <http://yegitek.meb.gov.tr/www/tarihce/icerik/15>
- MEB. (2020). "EBA destek noktaları" uzaktan eğitime erişimin önündeki engelleri kaldırıyor. <http://uzaktanegitim.meb.gov.tr>: <http://uzaktanegitim.meb.gov.tr/www/eba-destek-noktalari-uzaktan-egitime-erisimin-onundeki-engelleri-kaldiriyor/icerik/63>
- MEB. (2020). 500.000 tablet bilgisayar dağıtımının ikinci fazındayız. <http://www.meb.gov.tr/500000-tablet-bilgisayar-dagitiminin-ikinci-fazindayiz/haber/22182/tr>
- MEB. (2020). 500.000 tablet bilgisayar dağıtımının ikinci fazındayız. <http://meb.gov.tr/500000-tablet-bilgisayar-dagitiminin-ikinci-fazindayiz/haber/22182/tr>
- MEB. (2021). Bakan yardımcısı Şensoy 2021-2022 eğitim öğretim yılı açılışı için Ankara'da yapılan törene katıldı. <http://www.meb.gov.tr/bakan-yardimcisi-sensoy-2021-2022-egitim-ogretim-yili-acilisi-icin-ankarada-yapilan-torene-katildi/haber/23996/tr>
- MEB. (2021). Tablet bilgisayar desteğinin 12. fazında, 42 bin 873 tablet daha 62 ildeki öğrencilerimize ulaşıyor. <https://www.meb.gov.tr/tablet-bilgisayar-desteginin-12-fazinda-42-bin-873-tablet-daha-62-ildeki-ogrencilerimize-ulasiyor/haber/23030/tr>
- Metin, M. (1993). Eğitim ve fırsat eşitliği. *Eğitim Bilimleri Dergisi Buca Eğitim Fakültesi Yayın Organı*, 2(4), 199-205.

- Moreno, J. M., & Gortazar, L. (2020). Schools' readiness for digital learning in the eyes of principals. An analysis from PISA 2018 and its implications on the Covid 19 crisis response. doi:10.13140/RG.2.2.19301.14566
- Muxtorjonovna, A. M. (2020). Significance of blended learning in education system. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 507-511. doi:https://doi.org/10.37547/tajssei/Volume02Issue08-82
- Oral, B., & Çoban, A. (Ed.). (2021). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Orhan, F., & Akkoyunlu, B. (1999). Uzaktan eğitim yaklaşımında temel eğitim I. kademe öğretmenlerinin video destekli hizmetiçi eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(17), 134-141.
- Özarslan, Y., & Ozan, Ö. (2014, 27-29 Kasım). Yükseköğretimde uzaktan eğitim programı açma sorunsalı. *Türkiye'de İnternet Konferansı*. İzmir, Türkiye.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslar Arası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(5), 377-378.
- Özçelik, Ş. (2022). *Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri, yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. [Tezsiz yüksek lisans projesi, Pamukkale Üniversitesi]. <http://acikerisim.pau.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11499/39062/S%cc%a7eyma%20O%cc%88zc%cc%a7elik%20yu%cc%88ksek%20lisanas%20projesi%20son.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Özden, M., & Durdu, L. (Ed.) (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Özdil, İ. (1982). Uzaktan öğretim uygulamasının Türkiye'deki durumu. *Eğitim ve Bilim*, 6(36). <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5703/1833>
- Özer, B. (1989). Türkiye'de uzaktan eğitim: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nin uygulamaları. [https://staff.emu.edu.tr/bekirozer/documents/bilimsel-calismalar/\(1989\)%20t%C3%BCrkiye'de%20uzaktan.pdf](https://staff.emu.edu.tr/bekirozer/documents/bilimsel-calismalar/(1989)%20t%C3%BCrkiye'de%20uzaktan.pdf)
- Özer, B. (1990). Uzaktan eğitim sisteminin evrensel yapısı. *Kurgu Dergisi*, 8(8), 569-594.

- Özer, M. (2020). Educational policy actions by the Ministry of National Education in the times of COVID-19. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1124-1129. doi:<https://doi.org/10.24106/kefdergi.722280>
- Özgür, A. Z. (2005). Türkiye'de uzaktan eğitimde televizyonun etkileşimli kullanımı: Olanaklar, sınırlılıklar ve çözüm önerileri. *Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi*, 3(4), 80-97.
- Özkul, A. E., & Aydın, C. H. (2012, 1 - 3 Şubat). Öğrenci adaylarının açık ve uzaktan öğrenmeye yönelik görüşleri. *Akademik Bilişim'12 - XIV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*. Uşak Üniversitesi, Uşak, Türkiye.
- Özkul, A., & Girginer, N. (2014). Uzaktan eğitimde teknoloji ve etkinlik. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(3), 107-117.
- Öztürk, D. (1979). YAYKUR'un Türk Eğitim Sistemine getirdiği yenilikler. *Eğitim ve Bilim*, 4(22), 37-48. <http://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5458/1623>
- Pappas, C. (2015). *The history of blended learning*. eLearning Industry: <https://elearningindustry.com/history-of-blended-learning#:~:text=1998%3A%20First%20Generation%20Of%20Web,few%2C%20but%20for%20the%20masses>.
- Papuşcuoğlu, T. (2020). Eğitim hakkı üzerine bir tartışma uzaktan eğitim sürecinin Bourdieu üzerinden bir analizi. *TİHEK Akademik Dergi*, 4(6), 129-148.
- Paydar, S., & Doğan, A. (2019). Öğretmen adaylarının açık ve uzaktan öğrenme ortamlarına yönelik görüşleri. *Eğitim ve Teknoloji*, 1(2), 154-162.
- Pesen, A. (2014). *Harmanlanmış öğrenme ortamının öğretmen adaylarının akademik başarısına, ders çalışma alışkanlıklarına ve güdülenme düzeylerine etkisi*. [Doktora tezi, Dicle Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Pınar, M. A., & Akgül, G. D. (2020). The opinions of secondary school students about giving Science Courses with distance education during the covid-19 pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10(2), 461-486. doi:10.26579/jocress.377

- Rovai, A. P., & Jordan, H. M. (2004). Blended learning and sense of community: A comparative analysis with traditional and fully online graduate courses. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 5(2), 1-13. doi:<https://doi.org/10.19173/irrodl.v5i2.192>
- Sabancı, B., & Yılmaz, Z. (2021). Uzaktan eğitim sisteminin öğrenci motivasyonu: Türkiye'de yapılan çalışmalar üzerine bir derleme. *Journal of Vocational and Social Sciences of Turkey*, 3(6), 148-162.
- Sarı, T., & Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: Sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959-975. doi:<https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44335>
- Saritepeci, M., & Yıldız, H. (2014). Harmanlanmış öğrenme ortamlarının öğrencilerin derse katılım ve derse karşı motivasyonları üzerine etkisinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15(1), 211-223.
- Saygı, H. (2021). Covid-19 pandemi uzaktan eğitim sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 109-129. doi:<https://doi.org/10.51948/auad.841632>
- Schrijer, B. B. (2020). COVID-19 salgını süresince eğitim hakkı, fırsat eşitliği ve sınavlara temel problemler. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(2), 837-884. doi:<https://doi.org/10.26650/mecmua.2020.78.2.0019>
- Sezgin, S., & Fırat, M. (2020). Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime geçiş ve dijital uçurum tehlikesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 37-54.
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., & Zvacek, S. (2008). *Teaching and learning at a distance foundations of distance education*. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.462.110&rep=rep1&type=pdf>
- Singh, H., & Reed, C. (2001). *A white paper: Achieving success with blended learning*. <http://www.leerbeleving.nl/wbts/wbt2014/blend-ce.pdf>
- Sirem, Ö., & Baş, Ö. (2020). Okuma güçlüğü olan ilköğretim öğrencilerinin covid-19 sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri. *Turkish Studies*, 15(4), 993-1009.

- Sirer, E. (2020). Eğitimin ekran üzerinden teknolojik dönüşümünde pandemi döneminin etkisi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29), 1987-2018. doi:<https://doi.org/10.26466/opus.777215>
- Sözen, N. (2020). Covid 19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları üzerine bir inceleme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(12), 302-319.
- Şahin, B. (2020). Salgın döneminde yürütülen çevrimiçi eğitim faaliyetleri: Tespit ve öneriler raporu. *Akademik-Us Artvin Çoruh Üniversitesi İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 99-101.
- Şahin, M. C., & Tekdal, M. (2005, 4-6 Şubat). İnternet tabanlı uzaktan eğitimin etkililiği bir meta-analiz çalışması. *Akademik Bilişim Konferansı*. Gaziantep, Türkiye.
- Tayebinik, M., & Puteh, M. (2012). Blended learning or e-learning? *International Magazine on Advances in Computer Science and Telecommunications*, 3(1), 103-110.
- TDK. (2021). <https://sozluk.gov.tr/>
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim sosyolojisi*. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/40983420/egitim_sosyolojisi-with-cover-page-v2.pdf?Expires=1653841006&Signature=Z1iCvHMuAK9pgM8oAdi9wbKGBYyLcpVwBhyXfkLS0rcprjIUkl~TVZMBCDN62wjr9UNiKQOvn-HWJniF42fl-7YKF-19T0F9I0zd8Xq1WE9jMBFdDCj3WDnFjSAytrgTWdFoT8W5
- Tüysüz, C., & Çümen, V. (2016). Eba ders web sitesine ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 278-296.
- Uluyol, Ç., & Karadeniz, Ş. (2009). Bir harmanlanmış öğrenme ortamı örneği: Öğrenci başarısı ve görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, VI(1), 60-84.
- UNESCO. (2020a). *Startling digital divides in distance learning emerge*. <https://en.unesco.org/news/startling-digital-divides-distance-learning-emerge>
- UNESCO. (2020b). *Education: From disruption to recovery*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

- UNESCO. (2020c). *Exams and assessments in covid-19 crisis: fairness at the centre*.
<https://en.unesco.org/news/exams-and-assessments-covid-19-crisis-fairness-centre>
- UNICEF. (2020a). Covid-19: At least a third of the world's schoolchildren unable to access remote learning during school closures, new report says. <https://www.unicef.org/press-releases/covid-19-least-third-worlds-schoolchildren-unable-access-remote-learning-during>
- UNICEF. (2020b). *Eğitim ve covid-19*. <https://data.unicef.org/topic/education/covid-19/>
- Usta, E. (2007). *Harmanlanmış öğrenme ve çevrimiçi öğrenme ortamlarının akademik başarı ve doyuma etkisi*. [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Usta, E., & Mahiroğlu, A. (2008). Harmanlanmış öğrenme ve çevrimiçi öğrenme ortamlarının akademik başarı ve doyuma etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 1-15.
- Uşun, S. (2003). The applications and problems on the distance teacher training in Turkey. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 4(4).
- Uygun, Ö. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin öğrenme motivasyonunu etkileyen faktörler*. [Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Ünal, M., & Bulunuz, N. (2020). Covid-19 salgını dönemi uzaktan eğitim çalışmaları ve sonraki süreçle ilgili Fen Bilimleri öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Milli Eğitim*, 49(1), 343-369. doi:<https://doi.org/10.37669/milliegitim.775521>
- Ünsal, H. (2010). Yeni bir öğrenme yaklaşımı harmanlanmış öğrenme. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(185), 130-137.
- Varol, A. (2014). YÖK Enformatik Milli Komitesinin görevleri ve Türkiye'de uzaktan eğitim. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(3), 41-53.
- Watson, J. (2008). Blended learning: The convergence of online and face-to-face education. *North American Council for Online Learning*. <https://eric.ed.gov/?id=ED509636>

- WHO. (2020). *Archived: WHO Timeline - COVID-19*. <https://www.who.int/news/item/27-04-2020-who-timeline---covid-19>
- WISE. (2014). *2014 WISE araştırması: “2030 yılında okul”*. http://ogretmenkoyu.baskabirokulmumkun.org/wp-content/uploads/2020/11/WISE_Survey.pdf
- Yadigar, H., & Yadigar, G. C. (2021). İlkokullarda uzaktan eğitime yönelik paydaş görüşleri. *ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 526-566.
- Yamamoto, G. T., & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve cevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Yaman, B. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde Türkiye ve Çin'de uzaktan eğitim süreç ve uygulamalarının incelenmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(Pandemi Özel Sayısı), 3296-3308. doi:<https://doi.org/10.26466/opus.857131>
- Yapıcı, İ. Ü. (2011). *Biyoloji öğretiminde harmanlanmış öğrenme yönteminin uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi*. [Doktora tezi, Dicle Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Yavuz, M., Kayalı, B., Balat, Ş., & Karaman, S. (2020). Salgın sürecinde Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının acil uzaktan öğretim uygulamalarının incelenmesi. *Milli Eğitim*, 49(1), 129-1154. doi:<https://doi.org/10.37669/milliegitim.784822>
- Yenal, A. Ç. (2009). *Uzaktan eğitim*. [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Yıldız, A., & Vural, R. A. (2020). Covid-19 pandemisi ve derinleşen eğitim eşitsizlikleri. *Türk Tabipleri Birliği Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu*, 556-565.
- Yılmaz, E., Güner, B., Mutlu, H., & Yılmaz, D. A. (2020). Farklı öğrenim kademelerindeki öğrencilere verilen uzaktan eğitim hizmetinin veli görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, 49(1), 477-503. doi:<https://doi.org/10.37669/milliegitim.777353>
- Yılmaz, İ., Yılmaz, E., & Savaş, B. (2021). İlkokul 1. sınıf öğretmenlerinin pandemi döneminde yüz yüze eğitime ilişkin görüşleri. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 38-50.

- Yolcu, H. (2015). Harmanlanmış (karma) öğrenme ve uygulama esasları. *International Journal of Social Science*(33), 255-260. doi:http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2767
- Yurdakal, İ. H., & Kırmızı, F. S. (2021). Covid-19 salgını sürecinde gerçekleştirilen acil uzaktan eğitime ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 11(2), 290-302. doi:https://doi.org/10.5961/jhes.2021.449
- Yurtbakan, E., & Akyıldız, S. (2020). Sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencileri ve ebeveynlerin covid-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri. *Turkish Studies*, 15(6), 949-977. doi:https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43780
- Zawacki-Richter, O. (2009). Research areas in distance education a Delphi study. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 10(3). doi:https://doi.org/10.19173/irrodl.v10i3.674

EKLER

Anket Formu

Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Sorular

Öğrencinin Sınıf Düzeyi:

1. Sınıf: 2. Sınıf: 3. Sınıf: 4. Sınıf:

Öğrencinin Cinsiyeti:

Kız: Erkek:

SORULAR

1. Okula giden, siz hariç, kaç kardeşiniz var?
2. Evinizde uzaktan eğitime katılabilmek için bilgisayarınız var mı? Kaç tane var?
3. Evinizde uzaktan eğitime katılabilmek için tablet var mı? Kaç tane var?
4. Evinizde uzaktan eğitime katılabilmek için yeterli internet bağlantınız var mı?
5. İnternete hangi yollardan erişebiliyorsunuz?
6. Öğretmenlerinizin yaptığı canlı derslere düzenli katılabiliyor musunuz?
7. Canlı derslere katılımda hangi cihazı kullanıyorsunuz?
8. Canlı derslere katılımda herhangi bir problem yaşıyor musunuz? Canlı derslere katılımda hangi sorunlar ile karşılaşıyorsunuz?
9. Öğretmenlerinizle yaptığınız canlı derslerin faydalı olduğunu düşünüyor musunuz? Bu derslerde öğretmenlerinizin anlattıklarından veya yaptığınız etkinliklerden yeni bilgiler öğrenebiliyor musunuz?
10. Canlı derslerde söz hakkı alıp derslere katılabiliyor musunuz?
11. Evinizde televizyon var mı? Televizyonunuzda Eba Tv kanalları ayarlı mı?
12. Televizyondan veya internet üzerinden Eba Tv İlkokul kanalında yapılan ders yayınlarını düzenli izliyor musunuz?
13. Eba Tv İlkokul kanalında en çok hangi dersleri izliyorsunuz?
14. Eba Tv İlkokul kanalında anlatılan derslerden yeni bilgiler öğrenebiliyor musunuz?
15. www.eba.gov.tr internet adresine giriyor musunuz?
16. www.eba.gov.tr adresinde neler yapıyor, bu adresten nasıl faydalaniyorsunuz?

17. Uzaktan eğitim hakkındaki olumlu düşünceleriniz, uzaktan eğitimin güzel, faydalı yanları nelerdir?

18. Uzaktan eğitim hakkındaki olumsuz düşünceleriniz, uzaktan eğitimin eksik bulduğunuz yanları nelerdir?

19. Uzaktan eğitimin daha güzel ve daha faydalı olabilmesi için önerileriniz nelerdir?

20. Seçme hakkınız olsaydı yüz yüze eğitime katılmayı mı, uzaktan eğitime katılmayı mı, her iki eğitimin uygulandığı hibrit eğitime katılmayı mı tercih ederdiniz?

21. Yüz yüze eğitim, uzaktan eğitim veya her iki eğitimin uygulandığı hibrit eğitimden birini seçme nedeniniz nedir?

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih :10/09/2021 Toplantı Sayısı :08 Karar No :2021/435
Araştırmanın Başlığı	Hibrit Eğitim Ve Küresel Salgın Döneminde İlkokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Ulaşabilme Durumlarının İncelenmesi
Sorumlu Araştırmacı	Prof. Dr. İsa KORKMAZ
Yardımcı Araştırmacılar	Yüksek Lisans Öğrencisi Ümmühan KILIÇ
Etik Kurul Kararı	6526 sayılı başvurunuz değerlendirilmiş olup araştırmanız Etik Kurul tarafından uygun görülmüştür.
Uygun Değil ise gerekçeleri	

ASLI GİBİDİR
16/09/2021

Doç. Dr. Ahmet KURNAZ
Etik Kurul Başkanı

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-47377298-44-42488540
Konu : Anket, Uygulama İzni
(Ümmühan KILIÇ)

01.02.2022

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: 12/08/2021 tarih ve 29439735 sayılı Valilik Makam Onayı.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ümmühan KILIÇ' ın tutanakta belirtilen konu ile ilgili araştırma izni hakkındaki 14/01/2022 tarih ve 141718 sayılı yazısı, ilgi sayılı Valilik Makam Onayı ile oluşturulan komisyon tarafından incelenmiştir. İlginin çalışmasının Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21/01/2020 tarih ve 2020/2 sayılı genelgede belirtilen hususlar çerçevesinde uygulanabileceği ekte gönderilen komisyon tutanağı ile onaylanmıştır. Denetimleri ilgili okul, ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere derslerin aksatılmaması kaydıyla, araştırmanın ayrıca öğrenci, veli ve/veya öğretmenlerden alınacak izin ve gönüllük esasları çerçevesinde 2021-2022 Eğitim Öğretim yılı sonuna kadar tutanakta belirtilen Siverek İlçemizdeki Resmi Selçuk İlkokulu Öğrencilerine yönelik Covid-19 tedbirleri kapsamında Araştırma, Uygulama ve Anket çalışması yapılması hususunda ;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Fevzi KURT
Vali a
Milli Eğitim Müdürü

EK:

- 1-Komisyon Tutanağı (1 sayfa)
- 2-Anket (2 Sayfa)

Gereği:

Siverek İlçe Kaymakamlığına (İlçe MEM)

Bilgi:

Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörlüğü
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

Sayın: (Ümmühan KILIÇ)

Adres :

Telefon No : 0 (414) 280 63 11

E-Posta:

Kep Adresi : meb@hs01.kap.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: İsmail POLAT

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

İnternet Adresi: Faks: _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.sorgu.meb.gov.tr> adresinden c2d3-1f33-3ac2-b596-be14 koda ile teyit edilebilir.

Sayı : E-71052239-050-212159

07.07.2022

Konu : Tez Başlık Değişikliği (Ümmühan KILIÇ)

DAĞITIM YERLERİNE

Enstitümüz yönetim kurulu karar sureti aşağıda çıkarılmıştır.
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

TARİH	05.07.2022
TOPLANTI	27
KARAR NO	28
KONU	Tez Başlık Değişikliği (Ümmühan KILIÇ)
KARAR	
Enstitümüz Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 19830203121 numaralı öğrencisi Ümmühan KILIÇ ile ilgili Bilim Dalı Başkanlığının 04.07.2022 tarih ve 210177 sayılı yazısı ile ekleri görüşüldü. Adı geçen öğrencinin Tez savunma jürisi önerisiyle tez başlık değişikliğinin aşağıdaki tabloya göre değiştirilmesine, kararın öğrenciye, danışmanına ve Bilim Dalı Başkanlığına bildirilmesine oy birliği ile karar verildi.	
Eski Tez Adı	Hibrit Eğitim ve Küresel Salgın Döneminde İlkokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Ulaşabilme Durumlarının İncelenmesi
Yeni Tez Adı	Covid 19 Pandemisi Sürecinde İlkokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Ulaşabilme Durumlarının İncelenmesi
Yeni İngilizce Adı	A Study on Elementary School Students' Accesibility to Distance Learning During Covid 19 Pandemy
Danışmanı	Prof. Dr. İsa KORKMAZ

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : 09UI-7BZN-0OGB Belge Doğrulama Adresi : <https://ebyssorgu.erbakan.edu.tr>

Adres: AKEF Eğitim Bilimleri Enstitüsü A1 BLOK NO:146 MERAM/KONYA

Telefon No : 0332 324 76 60

e-Posta :

Fax No : 0332 324 55 10

İnternet Adresi : <http://www.erbakan.edu.tr>

Bilgi İçin :Hasan Hüseyin UZAR

Mühendis

Telefon No:0332 324 76 60

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Prof.Dr. Binyamin AYDIN
Enstitü Müdürü

Dalıntı:

Eğt. Bil. Enst. Sınıf Eğitimi Bilim Dalına
Sayın Prof. Dr.
İsa KORKMAZ

Bu belge, gönderdi elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : 0913-782N-00GB Belge Doğrulama Adresi : <https://sbysusorgu.erbakan.edu.tr>

Adres: AKEF Eğitim Bilimleri Enstitüsü A1 BLOK NO:146 MEBLAK/KONYA
Telefon No : 0332 324 76 60
e-Posta :

Fax No : 0332 324 33 10
İnternet Adresi : <http://www.erbakan.edu.tr>

Belge İçin :Hasan Hüseyin UZAR
Mühendis
Telefon No:0332 324 76 60

